

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Kohēzijas fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē

VIDES PIEEJAMĪBAS VADLĪNIJAS PUBLISKĀM BŪVĒM UN TĒLPĀM UN PUBLISKAJAI ĀRTELPAI

(standarta projekts)

Pasūtītājs	Izpildītājs	Datums
Labklājības ministrija	Latvijas Cilvēku ar īpašām vajadzībām sadarbības organizācija SUSTENTO	12.04.2018.

līguma Nr. LM 2017/24-1-1325/04

Šis materiāls ir sagatavots ar Eiropas Savienības fondu darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 12.1.1. specifiskā atbalsta mērķa "Uzlabot Kohēzijas politikas fondu plānošanu, ieviešanu, uzraudzību, kontroli, revīziju un atbalstīt e-kohēziju" Kohēzijas fonda projekta "Horizontālā principa "Vienlīdzīgas iespējas" politikas koordinēšanas funkciju nodrošināšana Labklājības ministrijā (2015.–2018. gads)" (Nr.12.1.1.0/15/TP/003) un Latvijas valsts finansiālu atbalstu.

Par materiāla saturu atbild Latvijas Cilvēku ar īpašām vajadzībām sadarbības organizācija SUSTENTO.

Rīga, 2018

SATURS

I DAĻA: Ievads un antropometrija	5
Ievads	6
1. Universālais dizains, pieejamība un saprātīgs pielāgojums	7
1.1. Redzes invaliditāte	8
1.2. Dzirdes invaliditāte	9
1.3. Kustību traucējumi	10
1.4. Intelektuālās attīstības traucējumi	10
1.5. Psihosociālie (garīga rakstura) traucējumi	11
1.6. Neredzamā invaliditāte	11
2. Antropometrija	12
II DAĻA: Publiskas būves un telpas	15
3. Kāpnes, Uzbrauktuves	16
3.1. Kāpnes	16
3.2. Margas	17
3.3. Eskalators	18
3.4. Uzbrauktuves	18
4. Pasažieru lifti un pacelāji	22
4.1. Lifti	22
4.2. Pacelāji	23
5. Vējtveris un durvis	25
5.1. Vējtveris, gaitenis	25
5.2. Durvis	26
6. Logi	27
7. Telpu apgaismojums un akustika	27
7.1. Apgaismojums	27
7.2. Akustika	29
8. Virsmas (grīdas, sienas)	30
9. Informācija	31
10. Trauksmes signalizācija, evakuācijas ceļi	35
11. Gaiteni (halles, garderobes, palīgtelpas)	36
12. Publisku pasākumu zāles	37
12.1. Skatītāju zāles	37
12.2. Apskaņošanas aprīkojums	38
12.3. Skatuve	39
13. Atpūtas telpas	39

14.	Ēdamtelpas	39
15.	Higiēnas telpas (tualetes, aprūpes istabas un duša).....	40
15.1.	Tualetes.....	40
15.2.	Aprūpes istabas.....	41
15.3.	Dušas	41
16.	Darba telpas.....	42
17.	Mēbeles un aprīkojums u.c.	43
18.	Izglītības un zinātnes iestāžu būves.....	44
19.	Ārstniecības, veselības aprūpes, sociālās aprūpes un rehabilitācijas iestāžu būves	45
20.	Tirdzniecības un sadzīves pakalpojumu būves.....	47
20.1.	Tirdzniecības centri	47
20.2.	Ielu tirdzniecība, tirgi.....	47
20.3.	Publiskās pirtis.....	48
21.	Pārvaldes būves.....	48
22.	Sporta būves, t.sk. peldbaseini	49
22.1.	Skatītāju sēdvietas	50
22.2.	Peldbaseini.....	50
23.	Kultūras un izklaides iestāžu būves	51
24.	Tūrisma un citas īslaicīgas apmešanās Būves.....	51
25.	Sakaru un transporta būves, t. sk. dzelzceļa stacijas, autoostas, lidostas, jūras un upju pasažieru stacijas	53
25.1.	Dzelzceļa stacijas	53
25.2.	Autoostas.....	53
25.3.	Lidostas	54
25.4.	Jūras un upju pasažieru stacijas.....	55
III DAĻA:	Publiskās ārtelpas.....	56
26.	Celiņi un piebraucamie ceļi	57
27.	Individuālā transporta stāvvietas, savienojums ar sabiedrisko transportu.....	58
27.1.	Individuālā transporta stāvvietas	58
27.2.	Pieturvietas.....	59
27.3.	Tirdzniecības automāti un biļešu iegādes vietas	60
28.	Uzbrauktuves	60
29.	Virsmas	60
30.	Pasažieru lifti.....	61
31.	Ietves un gājēju pārejas	61
31.1.	Ietves.....	61
31.2.	Vadulu sistēmas	62

31.3.	Gājēju pārejas	63
32.	Gājēju tilti	64
33.	Aizsargmargas	64
34.	Atpūtas zonas	65
34.1.	Peldvietas, pludmales.....	65
34.2.	Dabas takas un laipas	66
34.3.	Piknika zona	66
34.4.	Ugunsкура vietas un grili	66
34.5.	Kempingi un telšu vietas.....	67
34.6.	Laivu piestātnes un makšķerēšanas vietas	67
35.	Pagaidu lietošanai paredzētās būves.....	67
	Termini.....	68
	Apzīmējumi	71
	Informācijas avoti.....	73
	SUMMARY.....	75
	Kopsavilkums.....	76
	Pielikumi.....	77
1.	pielikums. Pieejamības pārbaudes kritēriji cilvēkiem ar kustību traucējumiem	77
2.	pielikums. Publiskās ārtelpas pieejamības pārbaudes kritēriji.....	79
3.	pielikums. Pieejamības pārbaudes kritēriji cilvēkiem ar redzes vai dzirdes traucējumiem	81
4.	pielikums. Skatītāju zāles pieejamības pārbaudes kritēriji.....	83

I DAĻA: IEVADS UN ANTROPOMETRIJA

IEVADS

Vides pieejamības vadlīnijas publiskām būvēm un telpām un publiskajai ārtelpai (turpmāk – standarta projekts) ir sagatavots dažādiem lasītājiem – arhitektiem, inženieriem, celtniekiem, būvdarbu vadītājiem, ēku īpašniekiem, politikas veidotājiem un īstenotājiem, kā arī ikvienam, kam interesē jautājumi, kas saistīti ar pieejamas apkārtējās vides izveidi.

Attīstoties palīglīdzekļiem un palīgtehnoloģijām, cilvēki ar dažādiem funkcionāliem traucējumiem aizvien vairāk izmanto iespēju būt patstāvīgi publiskās telpās. Tas uzliek arī aizvien jaunas prasības sabiedriskajām telpām vides pieejamības jomā. Tāpēc, projektējot kādu publisku telpu, ir jāņem vērā, ka no paredzamā apmeklētāju skaita vismaz 10% apmeklētāju būs ar kādu funkcionālu traucējumu, bet vēl vismaz 50% cilvēku pieejamo vidi izmantos tās ērtības labad. Tas attiecas ne tikai uz liftiem un automātiskajām durvīm, bet arī orientēšanās zīmēm, piktogrammām un vadulām. Projektētājiem aizvien vairāk ir jāreķinās ar pieaugošo pieejamas vides lietotāju skaitu, kas savukārt veicina jaunu tehnoloģiju un risinājumu ienākšanu šajā jomā.

Vadlīnijās sniegtie ieteikumi nodrošinās iespēju veidot tādas būvvides objektus, kas ikvienam, arī cilvēkiem ar pārvietošanās ierobežojumiem, ir ērti izmantojami bez citu palīdzības vai ar iespējami mazāku atbalstu.

Lai to sasniegtu, ikvienā būvvidē ir jānodrošina:

- ērtums un drošība visiem iedzīvotājiem,
- vienlīdzīga iespēja veikt visas ikdienas dzīves aktivitātes visiem iedzīvotājiem, pamatojoties uz universālā dizaina principiem.

Standarta projekts apkopo gan Latvijas normatīvajos aktos noteiktās prasības pieejamas vides izveidei cilvēkiem ar ierobežotām pārvietošanās spējām, gan dažādu valstu ekspertu izstrādātās

Honkongas, Amerikas Savienoto Valstu), kas sniedz plašāku ieskatu, kā iespējams risināt pieejamības jautājumus. Standarta projektā abas šīs sadaļas ir skaidri atdalītas, kas ļauj lasītājam precīzi izprast, kuri noteikumi ir ievērojami obligāti, bet kuriem ir ieteikuma raksturs.

Visā pasaulē, tostarp Eiropas Savienībā (turpmāk – ES) un arī Latvijā, aizvien pieaug to iedzīvotāju skaits, kam ir dažāda veida un smaguma pārvietošanās ierobežojumi. Iemesli tam ir dažādi: paaugstinās gados vecu iedzīvotāju skaits, kas joprojām vēlas aktīvi iekļauties sabiedrības dzīvē; uzlabojas tehnisko palīglīdzekļu kvalitāte un pieejamība, ļaujot ievērojami aktīvāk dzīvot tiem cilvēkiem, kuriem ir ļoti smaga invaliditāte; sabiedrībā kopumā mainās attieksme pret invaliditāti, veidojot atbalstošu vidi šo cilvēku pilnvērtīgai līdzdalībai. Kā rāda Eiropas Invaliditātes foruma aptuvenie aprēķini – tikai ES ir aptuveni 50 miljoni cilvēku ar invaliditāti, kuru iespējas vienlīdzīgi piedalīties visās dzīves jomās lielā mērā nosaka arī apkārtējās vides pieejamība. Pieejamība kā nozīmīgs priekšnosacījums vienlīdzīgu tiesību nodrošināšanai ir noteikta arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām (turpmāk – Konvencija), ko ratificējusi arī Latvijas valsts.

Konvencijas 9. pantā noteikts, ka, “lai personas ar invaliditāti varētu dzīvot neatkarīgi un pilnvērtīgi piedalīties visās dzīves jomās, dalībvalstis veic atbilstošus pasākumus, lai vienlīdzīgi ar citiem nodrošinātu personām ar invaliditāti pieeju fiziskajai videi, transportam, informācijai un sakariem, tostarp informācijas un sakaru tehnoloģijām un sistēmām, un citiem objektiem un pakalpojumiem, kas ir atvērti vai ko sniedz sabiedrībai gan pilsētās, gan lauku rajonos”.

Kā redzams, pamatā tiek runāts par pieejamību kā veidu, lai nodrošinātu cilvēku ar invaliditāti iekļaušanos sabiedrībā. Tomēr Konvencijā līdzās tam ir minēti arī jēdzieni “saprātīgs pielāgojums” un “universālais dizains”, kas arī ir skaidroti šajā Standarta projektā.

PIEZĪME Izmantojot šo Standarta projektu, ir ieteicams pārbaudīt atsauču normatīvo tiesību aktu piemērošanas situāciju publiskajā informācijas sistēmā, proti, ja attiecīgais normatīvais akts ir ticis izmainīts, tad ir ieteicams izmantot tā versiju ar iepriekš minēto apstiprinājuma (pieņemšanas) datumu.

rekomendācijas (Kanādas, Vācijas, Īrijas,

1. UNIVERSĀLAIS DIZAINS, PIEEJAMĪBA UN SAPRĀTĪGS PIELĀGOJUMS

Universālais dizains ir jauns domāšanas virziens, kas nosaka, ka galvenā vērtība sabiedrībā ir cilvēks, un tikai cilvēka ērtības un drošība ir galvenie humānas vides veidošanas kritēriji. Atbilstoši Konvencijai - "universālais dizains" nozīmē tādu produktu, vides, programmu un pakalpojumu dizainu, kurus, cik vien iespējams, visi cilvēki var izmantot bez pielāgošanas vai īpaša dizaina nepieciešamības. Universālais dizains ietver arī noteiktām personu ar invaliditāti grupām paredzētas atbalsta ierīces, ja tās ir nepieciešamas.

Universālais dizains ir stratēģija, kuras mērķis ir izstrādāt un radīt dažādus pakalpojumus, produktus, informāciju un vidi, lai tie pēc iespējas lielākā mērā un neatkarīgāk būtu pieejami, saprotami un lietojami ikvienam, bez nepieciešamības veikt adaptāciju vai radīt speciālu dizainu.

Universālā dizaina nolūks ir vienkāršot dzīvi ikvienam, izveidojot vidi, produktus un komunikācijas, kas vienlīdzīgi pieejamas, izmantojamas un saprotamas par zemām izmaksām vai bez jebkādam papildu izmaksām. Tas samazina finansiālo slogu uzņēmējiem un valsts iestādēm, kam vairs nav nepieciešams veidot speciālas programmas un pakalpojumus salīdzinoši nelielām klientu grupām.

Universālā dizaina jēdziens veicina uzsvara maiņu, izstrādājot uz patērētāju vērstu dizainu, izvēloties visaptverošu pieeju un nosakot mērķi pielāgoties visu vecumu, augumu un spēju cilvēku vajadzībām, ieskaitot pārmaiņām, ko cilvēki piedzīvo mūža garumā.

Universālajā dizainā tiek izmantoti septiņi pamatprincipi, kas izstrādāti 1997. gadā Amerikas Savienotajās valstīs. Šo principu uzdevums ir veidot labāku sapratni par universālo dizainu un tā izmantošanas iespējām, tie izmantojami, lai novērtētu jau esošos universālā dizaina produktus, mērķtiecīgi virzītu jaunu produktu un pieeju izveidi, kā arī izglītotu gan dizainerus, gan

lietotājus par to, kādiem jābūt universālā dizaina piedāvātajiem risinājumiem.

4. princips – pielietojuma taisnīgums:

- nodrošina vienlīdzību;
- nenoniecina un nepazemo nevienu lietotāju;
- izslēdz segregāciju.

5. princips – pielietojuma daudzveidība:

- pilnīgs pielietojums dažādos veidos un atkarībā no katra individuālajām spējām.

6. princips – vienkāršs un intuitīvs dizains:

- nepieciešamā informācija par izmantošanu, neskatoties uz ietvertajiem noteikumiem par lietošanu, ir automātiski nojaušama bez īpašas piepūles.

7. princips – uztverama informācija:

- pielietojums ir viegli saprotams, lietotāja pieredzei, zināšanām, mobilitātei, maņu spējām un valodas prasmei vai koncentrēšanās spēju līmenim ir maza nozīme.

8. princips – iecietība pret kļūdām lietojot:

- samazina briesmas un nevēlamas sekas nejaušu vai negaidītu darbību gadījumā.

9. princips – vajadzīga neliela psihiskā un garīgā piepūle:

- izmantošana ir produktīva un ērta ar minimālu piepūli.

10. princips – izmantots nepieciešamais izmērs un telpa:

- piemērotas telpas un izmērs nodrošināšana vienkāršu piekļuvi un izmantošanu, neskatoties uz lietotāja mobilitāti.

Tādējādi universālais dizains ir jēdziens, kas ir plašāks par tādu vienkāršu jautājumu kā ēku pieejamība cilvēkiem ar invaliditāti, un tam vajadzētu kļūt par arhitektūras, dizaina un vides plānošanas neatņemamu sastāvdaļu.

Vides pieejamība ir iespēja cilvēkiem ar kustību, redzes vai dzirdes traucējumiem pārvietoties vidē atbilstoši plānotajai būves funkcijai. Tomēr visbiežāk tas nozīmē, ka cilvēkiem ar invaliditāti tiek veidota speciāla vide, kas atšķiras no tās, ko lieto pārējie cilvēki.

Funkcionēšanas ierobežojumu daudzveidība un vajadzības apkārtējās vides kontekstā, iespējamie risinājumi

Vides pieejamības kontekstā pieejamība tiek nodrošināta ar speciāli veidotām uzbrauktuvēm, pacelājiem cilvēkiem ar invaliditāti, veidojot īpašu jau esošās nepieejamās vides adaptāciju. Piemēram, viesnīcā var būt atsevišķa ieeja cilvēkiem ar pārvietošanās ierobežojumiem (ir nodrošināta pieejama vide), bet galvenā ieeja ir projektēta tā, ka nav vienlīdz ērti izmantojama ikvienam, arī cilvēkiem ar pārvietošanās ierobežojumiem.

Nodrošinot vides pieejamību, cilvēks var izmantot piedāvātos produktus vai pakalpojumus, bet nejūtas vienlīdzīgi ar pārējiem, jo izmanto savai grupai īpaši sagatavotu risinājumu.

Konvencijā lietotais termins saprātīgs pielāgojums nozīmē vajadzīgās un atbilstošās izmaiņas un korekcijas, ja tās konkrētā gadījumā ir nepieciešamas un neuzliek nesamērīgu vai nepamatotu slogu, lai nodrošinātu, ka personas ar invaliditāti vienlīdzīgi ar citiem var izmantot vai īstenot visas cilvēktiesības un pamatbrīvības.¹

Saprātīgs pielāgojums ir attiecināms tikai uz kāda viena indivīda vajadzību risinājumu konkrētā vidē, piemēram, darba vietā. Šis jēdziens faktiski nav lietojams publiskas telpas kontekstā.

Savukārt, lai novērtētu, vai preču vai pakalpojumu atbilstība pieejamības prasībām neuzliek nesamērīgu vai nepamatotu slogu, uzņēmēji un atbildīgās personas ņem vērā šādus aspektus:

- uzņēmuma lielumu un resursus;
- izmaksas, kas saistītas ar atbilstības nodrošināšanu pieejamības prasībām saistībā ar produkta ražošanas kopējām izmaksām vai pakalpojuma piedāvāšanu uzņēmējiem;
- aplēstās izmaksas un ieguvumus attiecībā pret aplēstajiem ieguvumiem personām ar invaliditāti, ņemot vērā konkrētā pakalpojuma vai produkta lietošanas skaitu, biežumu un ilgumu, kā arī labumu un ietekmi sabiedrībai kopumā.²

Katram cilvēkam ir savs intelektuālais, fiziskais un sociālais potenciāls jeb spēju kopums. Jebkāda veida šo spēju traucējumi vai novirzes no sabiedrībā noteiktajām normām var izraisīt funkcionēšanas ierobežojumus, kas, iespējams, izraisa invaliditāti.

Ir svarīgi atcerēties, ka cilvēki ar invaliditāti neveido viendabīgu masu, kurai ir vienkārši nosakāmas vajadzības, identificējami sabiedrībā radītie šķēršļi un iespējamie risinājumi. Invaliditātei mēdz būt dažādi cēloņi un, balstoties uz tiem, iespējams izdalīt vairākas funkcionēšanas ierobežojumu grupas. Invaliditātes iedalījums pēc traucējumu veida atspoguļo, kurā cilvēka funkcionēšanas sfērā pastāv ierobežojums un ir vajadzība to kompensēt, tostarp katram no šiem traucējumu veidiem ir specifiskas vajadzības, lai nodrošinātu pieejamu apkārtējo vidi. Pašreiz Latvijā nepastāv oficiāls invaliditātes iedalījums pēc traucējumu veida, bet pasaulē un Eiropas praksē plaši tiek lietots invaliditātes iedalījums sešos veidos.

1.1. REDZES INVALIDITĀTE

Iekļauj sevī plaša spektra redzes traucējumus – no vājredzības līdz pilnīgai neredzībai. Piemēram, mūsdienu sabiedrībā ir ļoti daudz cilvēku, kas ikdienā nēsā brilles, taču šiem cilvēkiem nav invaliditāte. Tomēr brīdī, kad brilles nespēj pilnībā kompensēt redzes traucējumus un tie rada nopietnus šķēršļus cilvēka dzīvei sabiedrībā, viņam tiek noteikta invaliditāte.

- Neredzīgi cilvēki, kas zaudējuši redzi dzīves laikā, telpā orientējas vājāk nekā tie, kas ir neredzīgi jau kopš dzimšanas. Nodrošinot atbilstošu rehabilitāciju, palīgīdzekļus un apkārtējās vides pielāgojumus, neredzīgi cilvēki spēj neatkarīgi orientēties telpā un patstāvīgi pārvietoties. Šai grupai vides pieejamība funkcionālo traucējumu

¹ Saprātīga pielāgojuma definīcija ANO Konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskieligumi/id/1630>

² Šāda nesamērīga vai nepamatota sloga definīcija ir sniegta priekšlikumā EP un Padomes direktīvai par dalībvalstu normatīvo

un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz produktu un pakalpojumu pieejamības prasībām (Dokumenta Nr. 13130/17 +COR1 WK 11246/2017 WK 11429/2017)

kompensēšanai ir ārkārtīgi būtiska, nodrošinot maksimālu neatkarību un spēju brīvi pārvietoties ārējā un iekšējā telpā.

- Vājredzīgi cilvēki visbiežāk redzi ir daļēji zaudējuši dzīves laikā dažādu slimību rezultātā. Tas nosaka ļoti atšķirīgus redzes ierobežojumus, kas bieži nav atrisināmi ar dažādu palīgierīču – brillu vai palielināmo stilu – palīdzību. Atbilstošs apkārtējās vides iekārtojums dod iespēju šiem cilvēkiem patstāvīgi pārvietoties un orientēties publiskajā telpā.

Iespējamie risinājumi

- Neredzīgiem cilvēkiem ir labi attīstīta taustes, garšas un ožas sajūta. Viņi spēj izmantot taustes vai taktilās virsmas, lai pārvietotos un orientētos vidē. Neredzīgi cilvēki spēj "nolasīt" materiālus, to virsmas struktūru un temperatūru, kā arī kontrastus starp šiem parametriem.
- Neredzīgiem cilvēkiem pārvietoties un orientēties palīdz šādi vides elementi:
 - vadulas – uz pārvietošanās virsmas izveidotas taktiskas līnijas, kas palīdz orientēties un pārvietoties telpā;
 - taktilās kartes (zemes plāni, pilsētas plāni, iestādes plāni, muzeja ekspozīciju plāni, sabiedriskā transporta plāni u. c.) un modeļi, kas sniedz iespēju izprast vietas, telpas vai ēkas kopskatu;
 - taustāmi burti, cipari, zīmes (alfabēta burti, izcelti burti, Braila raksts, piktogrammas), kas nodrošina pieeju informācijai;
 - audio informācija, kas ieņem aizvien nozīmīgāku vietu situācijās, kad tiek izmantotas dažādas mobilās aplikācijas, nodrošinot iespēju orientēties un pārvietoties publiskajā telpā;
 - smarža / garša, kas parasti nav pieejamības elementi, tomēr tiek izmantoti projektu plānošanā. Tie ir ļoti svarīgi cilvēkiem ar redzes traucējumiem, piemēram, izmantojot smaržas dārzos.
- Vājredzīgu cilvēku pārvietošanos un orientēšanos publiskajās telpās iespējams uzlabot, izmantojot vides elementus, kas palīdz izcelt būtiskas detaļas.

- Vājredzīgiem cilvēkiem pārvietoties un orientēties palīdz šādi vides elementi:

- kontrasta marķējums – kontrastainas krāsas atzīmes uz staigāšanas virsmas, līdzīgas atzīmes uz svarīgiem vides elementiem, kuri ir grūti pamanāmi: pakāpieni, caurspīdīgas durvis, elektrības slēdži u. c.;
- rakstiskās informācijas pieejamība, nodrošinot teksta kontrastu un attiecīgu burtu lielumu, kā arī nemirgojošu teksta fonu elektronisko ekrānu gadījumos.

1.2. DZIRDES INVALIDITĀTE

Iekļauj sevī plaša spektra dzirdes traucējumus – no vājdzirdības līdz pilnīgai nedzirdībai. Katra no šīm grupām ir atšķirīga, un katrai ir atšķirīgas vajadzības vides pieejamības sasniegšanai, tomēr iespējami lielāks uzsvars būtu liekams uz vizuālās informācijas nodrošināšanu.

- Nedzirdīgi cilvēki labāk spēj uztvert apkārtējo runu, lasīt no lūpām, ja dzirdi ir zaudējuši dzīves laikā. Šai grupai daudz būtiskāka ir informācijas pieejamība, tomēr vides pieejamībā svarīgs jautājums ir drošības jautājumi un publiskā telpā sniegtās audio informācijas pieejamība.
- Vājdzirdīgi cilvēki tikai ierobežoti spēj uztvert apkārtējās vides audioinformāciju. Viņi bieži izmanto dzirdes aparātus, kas nosaka papildu prasības pieejamas vides nodrošināšanai.

Iespējamie risinājumi

- Nedzirdīgi cilvēki iegūst pieejamību informācijai vairākos veidos. Daži no tiem uzskatāmi arī kā daļa no pieejamas vides:
 - zīmju valodas tulks, iespēja lasīt no lūpām, iespēja sazināties rakstiski;
 - vizuāla informācija katastrofu un avāriju gadījumos, kas spēj aizvietot skaņas signālu.
- Vājdzirdīgiem cilvēkiem pieejamas vides nodrošināšanai ir vairāki priekšnoteikumi:
 - publiskās telpās nepieciešams iekārtot akustiskās cilpas, kas noteiktā laukumā slāpē apkārtējos trokšņus;

- iespējami daudz informācijas publiskās vietās, piemēram, stacijās, jānodrošina vizuālā veidā;
- telpās jābūt iespējai veidot maksimāli klusu vidi – bez papildu trokšņiem, ja nepieciešama komunikācija ar vādzirdīgu cilvēku.

1.3. KUSTĪBU TRAUCĒJUMI

Iekļauj sevī plaša spektra kustību traucējumus – no iespējas pārvietoties, viegli piekļūstot, līdz elektriskajam riteņkrēslam vai pat nepieciešamībai pārvietoties guļus. Šai grupai vides pieejamība ir būtiska, lai nodrošinātu iespējami neatkarīgu un pilnvērtīgu dzīvi. Piedāvātie risinājumi parasti tiek izmantoti, vienlaikus nodrošinot pieejamību arī gados veciem cilvēkiem un citiem, piemēram, vecākiem ar maziem bērniem, kam tas nepieciešams.

- Pārvietošanās palīgīdzekļiem ir būtiska nozīme, nodrošinot iespējami lielāku neatkarību cilvēkiem ar kustību traucējumiem. Jo palīgīdzekļi ir mūsdienīgāki un vairāk pielāgoti katra cilvēka individuālajām vajadzībām, jo lielāku neatkarības līmeni ir iespējams sasniegt. Tomēr visi šie palīgīdzekļi pilnībā var darboties tikai pilnīgi pielāgotā vidē.
- Jo smagāki ir cilvēka kustību traucējumi, jo grūtāk viņam iekļauties sabiedrībā. Šajos gadījumos būs nepieciešami speciāli, bieži pat individualizēti pakalpojumi vai vides pielāgojumi. Ja, piemēram, publisko pasākumu telpā – koncertā – tiek nodrošināta vides pieejamība cilvēkam riteņkrēslā, tad pilnīgi pietiekami, ja daži no skatītāju krēsliem ērti pieejamās vietās ir mobili izņemami, lai cilvēks riteņkrēslā tur varētu iestāties, savukārt guļamratu gadījumā jau ir jādomā par zālē īpaši izveidotu vietu.

Iespējamie risinājumi

Cilvēkiem ar kustību traucējumiem ir ļoti daudz priekšnoteikumu, kas nepieciešami, lai spētu nodrošināt viņu brīvu pārvietošanos publiskajā telpā:

- pārvietošanās virsmai visur ir jābūt vienā līmenī, bet vietās, kur tas nav iespējams, nepieciešams veidot uzbrauktuves vai pacelājus;
- pārvietojoties starp ēku stāviem, ir nepieciešams nodrošināt liftu, kas ir atbilstoši iekārtots un noteikta izmēra;
- durvju un citu eju izmēriem ir jābūt atbilstoša platuma;
- visās vietās (gaiteni, vējtveri, tualetes, dažādas telpas u. c.), kur cilvēkam riteņkrēslā nepieciešams manevrēt, ir jābūt ievērotiem atbilstošiem izmēriem;
- iekārtojot telpas, ir jāņem vērā augstums, ko cilvēks spēj sasniegt, sēžot riteņkrēslā, kā arī augstums, ko viņš spēj ietvert savā redzeslokā.

1.4. INTELEKTUĀLĀS ATTĪSTĪBAS TRAUCĒJUMI

Iekļauj sevī dažāda līmeņa intelektuālos traucējumus – no vieglām mācīšanās grūtībām līdz pilnīgai nespējai adekvāti reaģēt uz dažādām dzīves situācijām. Šai grupai īpaša uzmanība pievēršama informācijas pieejamības nodrošināšanai, tomēr arī apkārtējā vidē ir nepieciešams ievērot vairākus noteikumus, kas uzlabotu šo cilvēku spēju orientēties telpā.

Iespējamie risinājumi

Cilvēkiem ar intelektuālās attīstības traucējumiem ir svarīgi nodrošināt vienkāršu iespēju orientēties telpā, kā arī saņemt viņam nepieciešamo informāciju:

- orientēšanos telpā nodrošina pieejamu informatīvo materiālu (norāžu, piktogrammu) sagatavošana un precīza izvietošana;
- telpu izkārtojums, krāsojums, plānojums atbilstoši noteiktai, viegli izprotamai loģikas sistēmai;
- visai informācijai ir jābūt sagatavotai vieglajā valodā un izvietotai pieejamos formātos.

1.5. PSIHOSOCIĀLIE (GARĪGA RAKSTURA) TRAUCĒJUMI

Iekļauj sevī tādas slimības kā šizofrēnija, depresija un daudzas citas. Ir sarežģīti nosaukt visu šo traucējumu vienotas pazīmes – tās var izpausties gan kā pārlieku nomāktība, gan uzbudinātība, cilvēki var satraukties par sīkumiem, bet, iespējams, vispār nereaģēt uz apkārtējā vidē notiekošo.

Iespējamie risinājumi

Cilvēkiem ar psiho-sociālajiem traucējumiem faktiski nav nepieciešami īpaši vides pielāgojumi, tomēr ir vairāki priekšnoteikumi, kas palīdz izvairīties no slimības saasinājumiem:

- vienkārša orientēšanās telpā sniedz drošības un stabilitātes sajūtu, kas novērš iespējamus satraukuma iemeslus, kas savukārt var veicināt slimības paasinājumu;
- telpu ekspozīcijās un dažādu priekšnesumu laikā jāizvairās no skaļiem negaidītiem trokšņiem, mirgojošiem gaismas efektiem.

1.6. NEREDZAMĀ INVALIDITĀTE

Iekļauj sevī dažādas slimības vai funkcionālos traucējumus, kas izraisa invaliditāti. Tā var būt astma, dažādas sirds un asinsvadu slimības, kā arī citu iekšējo orgānu funkciju traucējumi.

Iespējamie risinājumi

Šī ir ļoti neviendabīga grupa. Tajos gadījumos, kad slimība izraisījusi arī kādus funkcionālus traucējumus – grūtības pārvietoties (sirds mazspēja), redzes traucējumi (diabēts), to kompensācijai tiek izmantoti tie risinājumi, kas plānoti attiecīgai funkcionālo traucējumu grupai. Tomēr dažiem no šīs invaliditātes veidiem ir savas prasības vides pieejamības jomā:

- plaušu un elpošanas orgānu, kā arī alerģijas slimniekiem telpās nedrīkst būt papildu smaržas un putekļi. Piemēram, nepieļaujama ir ieeja veikalā caur parfimērijas veikalu, kas var izsaukt slimības lēkmi;

- publiskajās telpās nepieciešamas norādes par iespējām ieiet ar mājdzīvniekiem, kas var būt ierobežojoši alerģijas slimniekiem;
- stomas slimniekiem svarīgs ir papildu aprīkojums tualetēs, kas palīdz veikt savu higiēnisko aprūpi. Nereti ir gadījumi, kad cilvēkam ir multipla invaliditāte jeb vairāki invaliditātes veidi vienlaikus, piemēram, redzes invaliditāte un kustību traucējumi. Tādos gadījumos situācijas risināšanai izmantojami vairāki pieejamas vides komponenti.

Balstoties uz funkcionālo ierobežojumu veidu izpratni, ir iespējams veidot visiem pieejamu pakalpojumu, kas ir vērsts uz dažādu šķēršļu savlaicīgu apzināšanu un novēršanu.

Cilvēku ar invaliditāti, gados vecu cilvēku, kā arī citu cilvēku ar ierobežotām pārvietošanās spējām iekļaušana kopējā dizainā veido pieejamu apkārtējo vidi, kas ir vienlīdz ērti izmantojama ikvienam.

2. ANTROPOMETRIJA

Antropometrija ir viena no antropoloģijas pētījumu pamatmetodēm, kura saistīta ar dažādiem cilvēka auguma un ķermeņa proporciju mērījumiem. To izmanto dažādās zinātņu nozarēs, īpaši jautājumos par cilvēka fizisko attīstību un konstitucionālajām īpatnībām. Izpratne par ķermeņa izmēru, piemēram, augstumu, apjomu, ķermeņa daļu izmēriem un telpu, kurā darbojas ķermenis, palīdz noteikt kopīgās kustības robežas un diapazonus arī gadījumos, kad cilvēkam ir kustību traucējumi.

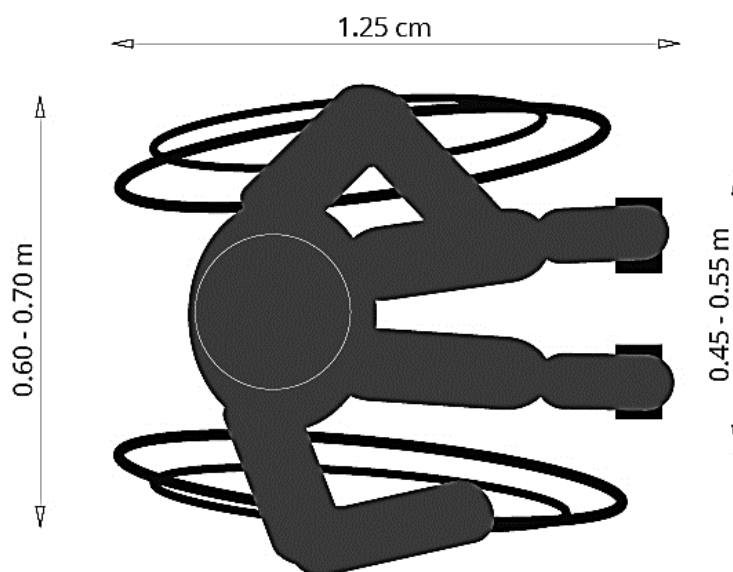
Arhitektūrā un interjera dizainā daudzreiz par pamatu tiek ņemtas antropometrijas prasības, ieskaitot tās, kas saistītas ar pieejamības nodrošināšanu cilvēkiem ar pārvietošanās ierobežojumiem.

Turpmāk piedāvājam iepazīties ar pamata dimensijām un antropometrisko elementu datiem, kas sniedz pamatnoteikumus, projektējot iekārtas un ēkas pieejamā veidā. Šie dati ir sniegti, pamatojoties uz visbiežāk izmantotajiem palīglīdzekļiem un to izmēriem, kas visbiežāk tiek izmatoti arī Latvijā. Tomēr jāatceras, ka indivīda antropometriskie dati var mainīties dzīves laikā, kā arī lielā mērā ir atkarīgi no pielietojamā palīglīdzekļa veida.

un 2. attēlā parādīti daži riteņkrēsla standarta izmēri. Elektriskie riteņkrēsli var būt lielāki, un to manevrēšanai ir nepieciešama lielāka telpa nekā manuālajam riteņkrēslam.

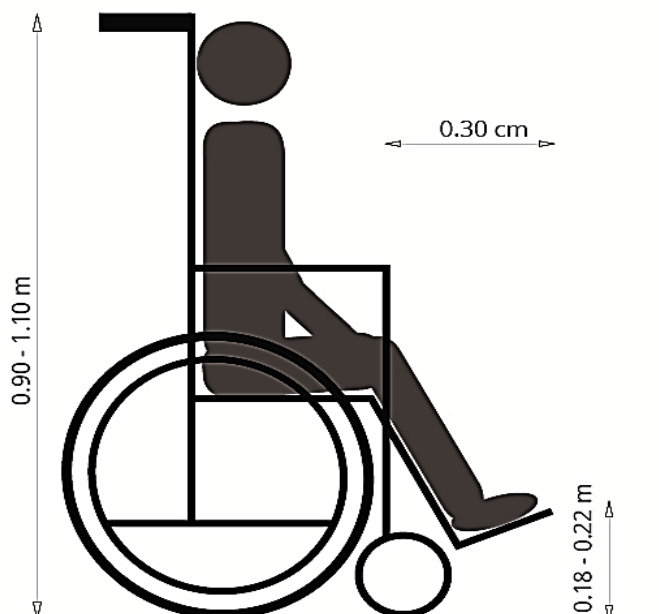
1. attēls

Riteņkrēsla parametri plaknē

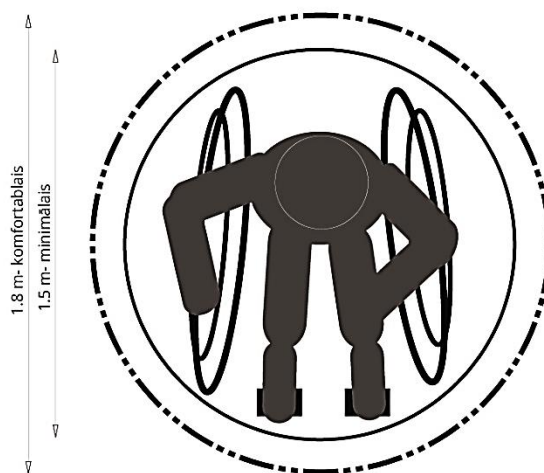

2. attēls

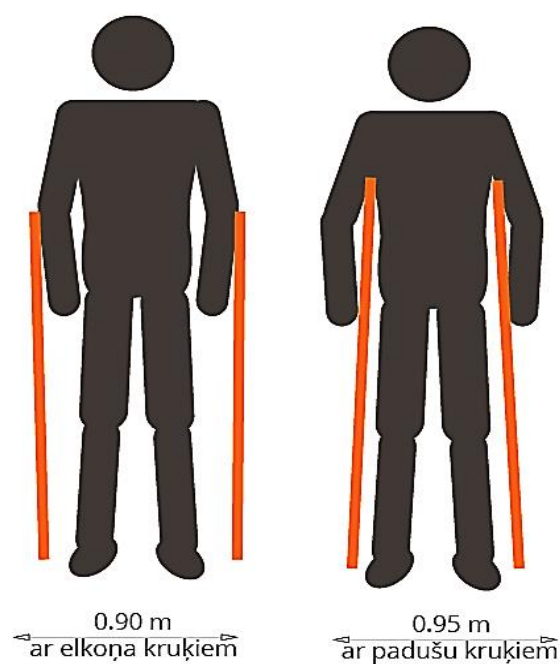
Riteņkrēsla parametri telpā

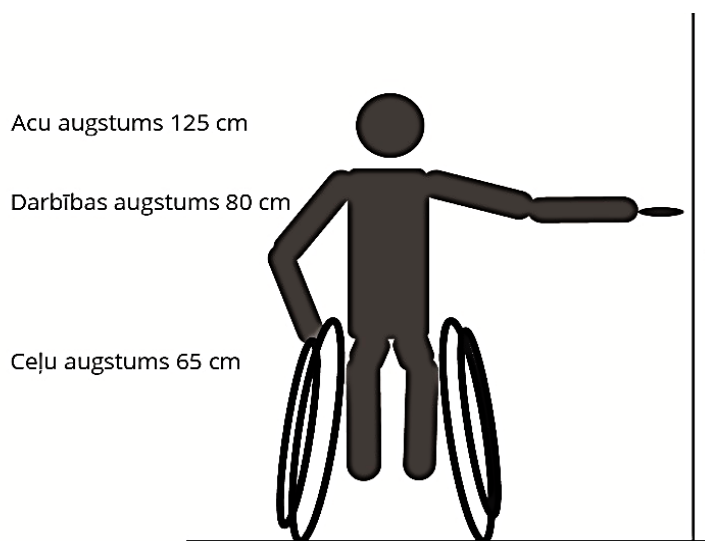
3. attēls
Riteņkrēsla pagriešanās laukums

4. attēls
Minimālais platums ejai cilvēkiem, kas izmanto pārvietošanās palīgīdzekļus

5. attēls
Riteņkrēsla lietotāja augstuma rādītāji

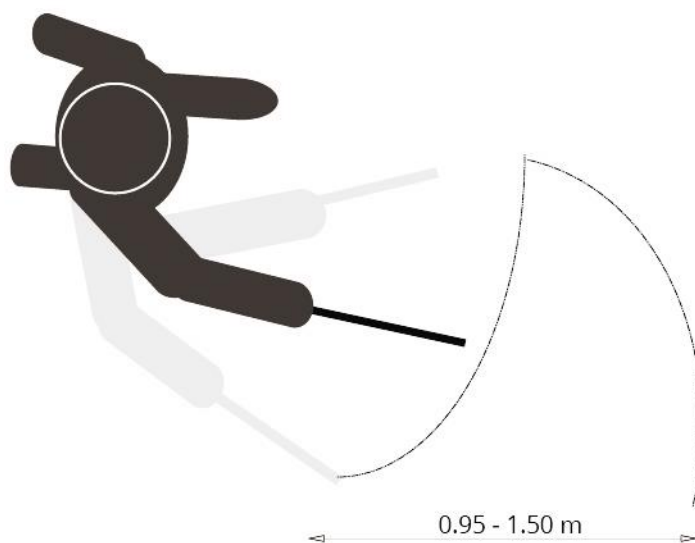

Riteņkrēsla lietotāja augstuma rādītāji

7. attēls

Cilvēka ar balto spieķi orientēšanās laukums

II DAĻA: PUBLISKAS BŪVES UN TELPAS

3. KĀPNES, UZBRAUKTUVES

Projektējot ēku atbilstoši universālajam dizainam, paredz visu apmeklētāju pārvietošanos pa vienu ceļu gan viena līmeņa, gan daudzstāvu būvēs. Tāpēc jaunbūves ir jāprojektē atbilstoši šim principam – plaknes bez līmeņu atšķirībām, starp stāviem izmanto vienlīdz dažādus risinājumus: gan kāpnes, gan eskalatorus, gan liftus. Visiem šiem risinājumiem ir jābūt ērti pieejamiem un jāatrodas apmeklētāju plūsmas ceļā.

Publiskajās telpās, kuras tiek rekonstruktētas vai remontētas un kuru konstrukcija neļauj projektēt, ievērojot universālā dizaina principus, pieejamība tiek nodrošināta, izmantojot uzbrauktuves un pacelājus. Iespēju robežās šiem risinājumiem jā saglabā princips par vienotu apmeklētāju plūsmu. Atsevišķus ceļus cilvēkiem riteņkrēslos un cilvēkiem, kas izmanto citus pārvietošanās palīgīdzekļus var plānot tikai gadījumos, kad tehnisku iemeslu dēļ nav iespējami citi risinājumi. Šajos gadījumos šiem ceļiem ir jābūt skaidri norādītiem.

3.1. KĀPNES

Publiskā telpā ir svarīgi nodrošināt drošas kāpnes visiem lietotājiem, jo īpaši tiem, kuriem ir redzes traucējumi un mobilitātes problēmas.

Ministru Kabineta (turpmāk – MK) noteikumi Nr.331 “Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 208-15 “Publiskas būves”

28. punkts. Pakāpienu skaits vienā kāpņu laidā nedrīkst būt mazāks par trim un lielāks par 18, un vienā kāpņu laidā nedrīkst būt dažāda augstuma pakāpieni. Būvēs, kuru stāva augstums nepārsniedz 3,5 m, ir pieļaujams viens kāpņu laids, ja uz attiecīgo stāvu ir iespējams nokļūt, izmantojot citu risinājumu.

29. punkts. Kāpņu starplaukumus (podestus) projektē bez līmeņa lauzumiem, to garumu (dziļumu) pieņem ne mazāku par būvē nepieciešamo platāko izeju, bet platumu – ne mazāku par kāpņu telpas platumu.

30. punkts. Ja būvēs, kurās vienlaikus uzturas vairāk nekā 500 cilvēku, kāpņu laida platums evakuācijas ceļos pārsniedz 3,1 m, to ar margām sadala joslās, kas nav platākas par 2 m.

31. punkts. Pakāpiena augstums ir no 12 līdz 18 cm. Pakāpiena platuma un divu augstumu summai jābūt no 60 līdz 63 cm.

32. punkts. Ar margām vai citām norobežojošām konstrukcijām, kuras kontrastē ar apkārtējo vidi un kas nav zemākas par 0,9 m, aprīko:

32.1. atklātas telpas daļas, kur grīdas līmeņu starpība vertikālajā projekcijā ir lielāka par 0,45 m;

32.2. ārējās un iekšējās kāpnes, ja tās savieno telpas, kuru grīdas līmeņu starpība vertikālajā projekcijā ir lielāka par 0,45 m.

52. punkts. Personām ar redzes vai dzirdes traucējumiem publiskās būvēs paredz iespēju saņemt nepieciešamo skaņas vai vizuālo informāciju:

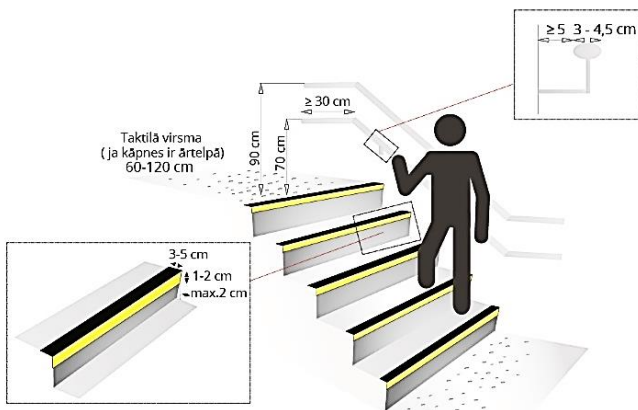
52.3. uz kāpņu margām pie pirmā un pēdējā pakāpiena iestrādā stāva numuru taktilo (sataustāmo) apzīmējumu vai numuru Braila rakstā;

52.5. līmeņu maiņu pandusa sākumā un beigās, kā arī kāpņu pirmo un pēdējo pakāpienu marķē ar spilgtu kontrastējošu (dzeltenu vai uz gaiša fona – tumšu) ne mazāk kā 5 cm platu svītru visā kāpņu vai pandusa platumā.

Rekomendācijas

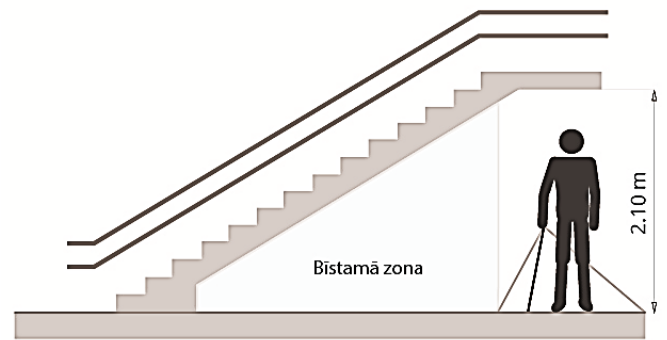
1. Kāpņu platumam jābūt vismaz 1 m, bet ērtai divvirzienu kustībai – 1,50 m.
2. Ik pēc 15 pakāpieniem ir vēlams starplaukums 1,20 m platumā, lai cilvēki, kuri nevar pārvarēt garas kāpnes, varētu atpūsties.

8. attēls

3. Vēlams ar kontrastējošu joslu apzīmēt ne tikai pirmo un pēdējo pakāpienu, bet katru pakāpienu. Vājredzīgiem cilvēkiem tas ļaus justies drošāk, jo neiezīmētus pakāpienus šie cilvēki redz kā plakni. Jo īpaši tas ir svarīgi, ja pakāpieni vecās ēkās nav vienādi vai pakāpieni ir ar līkumu.
4. Kāpnēm vienmēr svarīgs ir labs apgaismojums, apgaismojums nedrīkst mest ēnu. Kāpņu apgaismojumam vajadzētu būt starp 150–200 luksiem. Drošības apsvērumu dēļ pakāpieniem nevajadzētu būt augstākiem par 15 cm un platākiem par 30 cm. Visi pakāpieniem jābūt vienāda platuma un augstuma. Pakāpieni vēlami slēgta tipa bez priekšējā izvirzījuma (snīpīša) aiz kā var aizķerties kurpes purngals.
5. Kāpnēm sākumā un beigās jāizveido taktīlā virsma, kas brīdina par trepju tuvošanos, 60 – 120 cm pirms kāpnēm.
6. Taktīlā virsma jāizvieto arī pirms eskalatora.
7. Kāpnēm sākumā un beigās jāizvairās izmantot puspakāpienus.
8. Vēlams izvairīties no vītņu kāpņu lietošanas, tomēr ja tās tiek izmantotas iekšējam rokturim jābūt vienā leņķī ar pakāpieniem.
9. Kāpņu segumam jābūt veidotam no neslīdoša materiāla, stingri nostiprinātam un viegli kopjamam. Var izmantot arī pretslīdes lenti.
9. Atsevišķu stāvu kāpņu apakšdaļa var radīt īpašu apdraudējuma risku
10. cilvēkiem ar redzes traucējumiem. Ja kāpņu augstums ir mazāks par 2,10 m, nepieciešams uzstādīt margas vai barjeras drošībai (9. attēls).

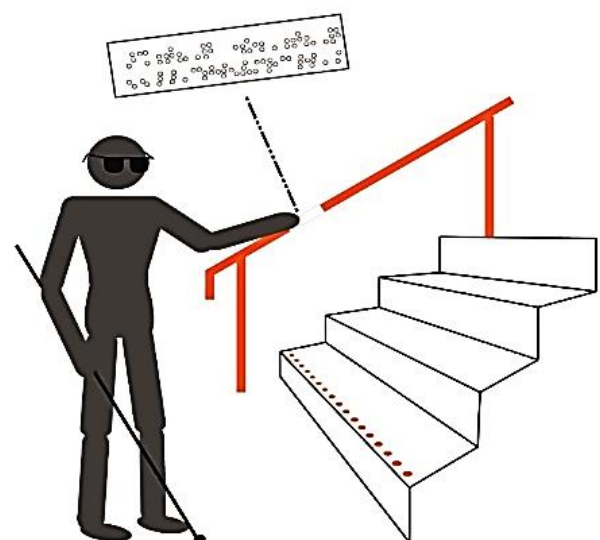
9. attēls

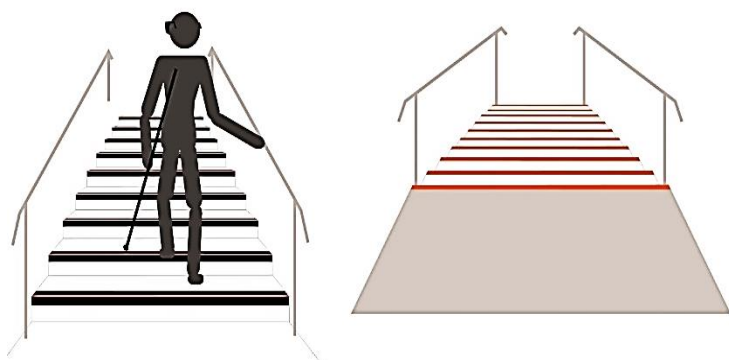
3.2. MARGAS

1. Margas jābūvē abās kāpņu pusēs un jāturpina arī starplaukumos. Tas ļaus cilvēkam, kuram nepieciešama atpūta, pieturēties.
2. Kāpņu margu diametram jābūt no 0,30 līdz 0,45 m, lai cilvēks viegli var aptvert ar roku. Margas vēlams izvietot divos līmeņos no zemes, 0,70 un 0,90 m augstumā, tām jāizvēlas kontrastējoša krāsa.
3. Uz margu lenteriem Braila rakstā un taktīlā formā izceltiem cipariem jānorāda informācija, kurā stāvā cilvēks atrodas (10. attēls).
4. Margām jāsniedzas 30 cm pāri pirmajam un pēdējam pakāpienam, un tās gali ir noapaļoti uz leju. (11. attēls).
5. Uz margām nevajadzētu izvietot dekoratīvus elementus, kas traucētu rokai slīdēt pa lenteri.

10. attēls

11. attēls

3.3. ESKALATORS

Uzkāpšana un nokāpšana no eskalatora var būt izaicinājums daudziem cilvēkiem, kuriem ir grūtības ar veiklību. Kontrasta trūkums eskalatora malā apgrūtina pakāpju stāvokļa noteikšanu vai to ātruma novērtēšanu. Latvijas būvnormatīva LBN 208-15 "Publiskas būves" nav normu, kas regulē eskalatoru pieejamību cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem.

Rekomendācijas

1. Tā kā eskalators var radīt grūtības cilvēkiem ar palēninātu reakciju un to nevar izmantot cilvēki, kas lieto kādu no pārvietošanās palīgīdzekļiem, tad tā tuvumā jānodrošina alternatīvs pieejamais maršruts.
2. Pirms eskalatora jābūt taktilajām un kontrastējošajām brīdinājuma joslām, kuras brīdina jebkuru gājēju, jo īpaši neredzīgus un vājredzīgus cilvēkus.
3. Eskalatora darbības virziens jānorāda ar labi izgaismotām un pamanāmām bultiņām.
4. Eskalatora pakāpieni ir jāatzīmē ar kontrastējošu joslu, un to protektoru virsmai jābūt no matēta materiāla, lai samazinātu atspīduma spožumu.
5. Ēkā, kurā ir eskalators vai braucošā josla, jānodrošina piekļuve tām no jebkura grīdas līmeņa un uz to jānodrošina ceļš bez šķēršļiem.
6. Maršruts no eskalatora vai slīpās braucošās joslas līdz ceļam bez šķēršļiem ir skaidri jānorāda ar atbilstošām zīmēm.
7. Ceļam, kas ved uz un atrodas starp braucošām joslām, jābūt marķētam un bez šķēršļiem.

8. Apgaismojumam uz eskalatoriem jābūt vismaz 200 luksiem, kas vienmērīgi plūst no zemu izvietotiem gaismas avotiem.

3.4. UZBRAUKTUVES

Uzbrauktuves tiek izmantotas vietās, kur ir jāsavieno dažādi līmeņi. Atbilstoši iespējām var izmantot stacionārās (iebūvētās – 12. attēls), pieliekamās (pieliktas uz laiku, piemēram, uz sezonu – 13. attēls) un mobilās uzbrauktuves (14. attēls). Pastāvīgai lietošanai ir lietojamas tikai stacionārās un mobilās uzbrauktuves. Pieliekamās uzbrauktuves ir izmantojamas tikai īslaicīgai individuālai lietošanai un obligāti atbildīgā darbinieka klātbūtnē.

12. attēls

13. attēls

14. attēls

MK noteikumi Nr.331 “Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 208-15 “Publiskas būves”

33. punkts. Publiskās būvēs, kurās paredz liftus, kāpņu slīpumu evakuācijas ceļos projektē ne lielāku par ugunsdrošību reglamentējošajos normatīvajos aktos noteikto slīpumu, bet pārējos gadījumos – ne lielāku par 1:2.

34. punkts. Ārējās uzbrauktuves, iekštelpu, kā arī viesnīcu un sanatoriju numuros, uzbrauktuvju kāpums gājēju ceļos nedrīkst pārsniegt 1:20 (5%).

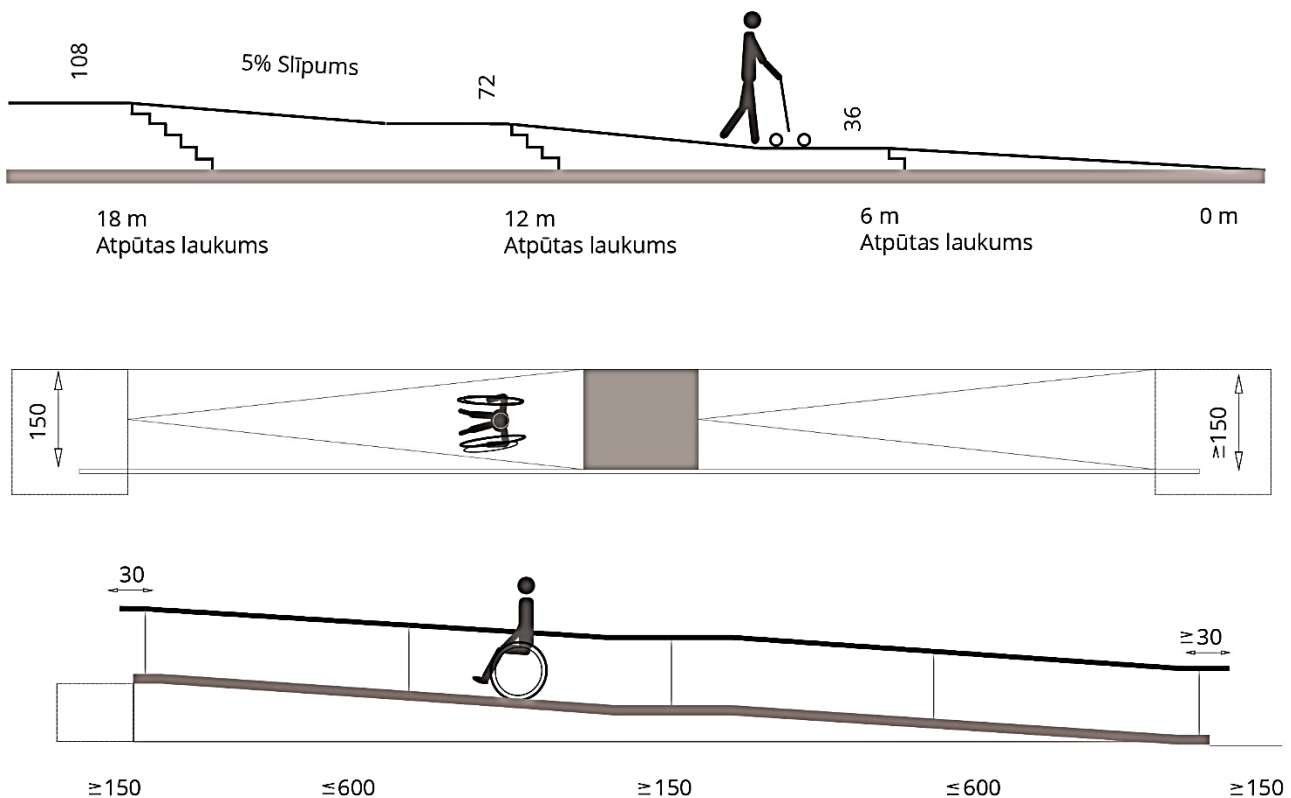
35. punkts. Minimālais uzbrauktuves platums ir 1,2 m. Uzbrauktuvi aprīko ar apmalēm visā tās garumā vismaz 0,10 m augstumā. Uzbrauktuvei abās pusēs paredz margas divos līmeņos ar augstumu 0,70 m un 0,90 m no grīdas līmeņa.

36. punkts. Ja uzbrauktuves garums pārsniedz 10 m, paredz vismaz vienu atpūtas laukumu, bet ne retāk kā ik pēc 6 m. Atpūtas laukuma minimālais garums ir 1,20 m, ja šajā vietā uzbrauktuve maina virzienu, atpūtas laukuma garums nav mazāks par 1,50m.

Rekomendācijas

- Uzbrauktuvēm var būt trīs dizaina iespējas, lai panāktu vēlamo slīpumu:
 - taisnas;
 - 90° pagriezienā;
 - 180° pagriezienā jeb atpakaļpagriezienā.

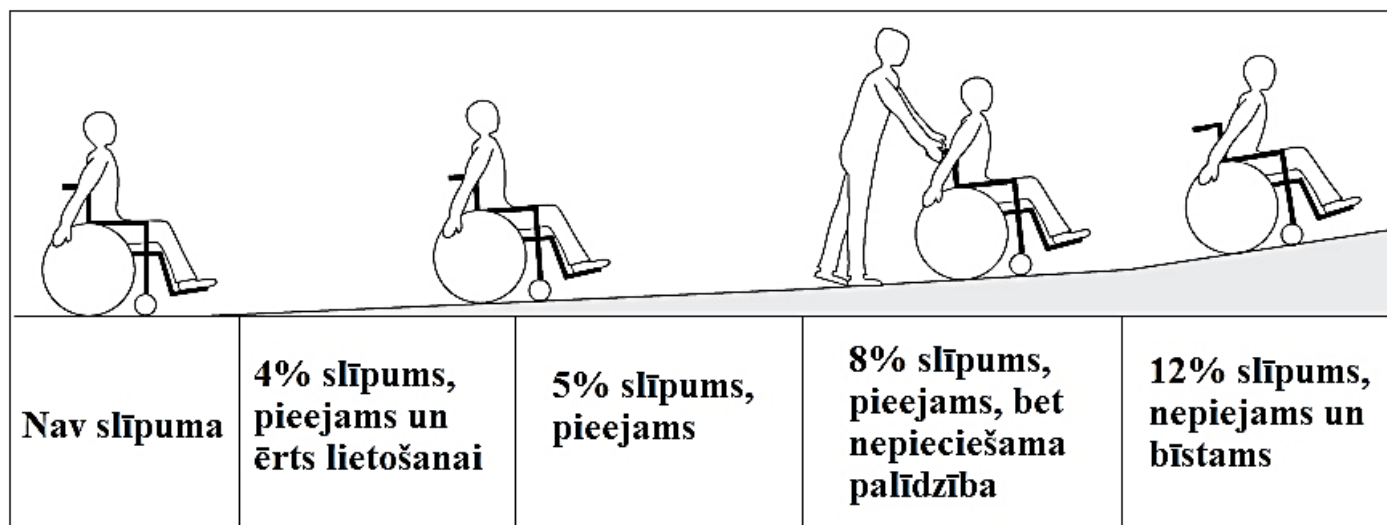
15. attēls

2. Taisnas uzbrauktuves maksimālais garums no sākuma līdz beigām nedrīkst pārsniegt 10 m.
3. It īpaši nav ieteicams izmantot spirāles veida rampas tādos gadījumos, ja ir mazs pagriezienu rādiuss, jo tādējādi būs grūti manevrēt ar riteņkrēslu.

- garākas nekā pati uzbrauktuve. Abu līmeņu margas galos ir savienotas.
10. Uzbrauktuvi virsmas segumam jābūt no cieta, neslīdoša materiāla. Tam jābūt neslīdīgam arī pēc mitrās uzkopšanas.

16. attēls

4. Uzbrauktuves platumam jābūt 1,30–1,40 m, ja ar riteņkrēsliem izmanto vienu kustības joslu, bet otra josla paredzēta kustībai bez riteņkrēsla.
5. Ja uzbrauktuve sastāv no dažāda slīpuma posmiem, tad horizontālajiem starplaukiem jābūt pēc katra slīpā posma (15. attēls).
6. Uzbrauktuvi, kuru garums pārsniedz 10m, jābūt vismaz vienam starplaukumam, bet ne retāk kā ik pēc 6 m. Starplaukuma minimālais garums ir 1,2 m. Ja šajās vietās uzbrauktuve maina virzienu, starplaukuma garums nedrīkst būt mazāks par 1,5 m, lai būtu pietiekama vieta riteņkrēsla pagriešanai.
7. Uzbrauktuves apgaismojumam vajadzētu būt starp 150–200 luksiem, izvietotam no augšas vai apakšas.
8. Pirms un pēc uzbrauktuvi nav vēlama līmeņu starpība starp uzbrauktuvi un zemes līmeni. Gadījumos, ja ir līmeņu maiņa uzbrauktuves sākumā un beigās, tā jāmarķē ar spilgtu kontrastējošu (dzeltenu vai uz gaiša fona – tumšu) ne mazāk kā 5 cm platu svītru visā uzbrauktuves platumā.
9. Uzbrauktuvi abās pusēs divos augstumos – 0,7 un 0,9 m – jābūt margām, tās abos uzbrauktuves galos ir par 30 cm

11. Izbūvējot uzbrauktuves, svarīgi ņemt vērā tās slīpuma un garuma attiecības.

Uzbrauktuves slīpuma aprēķināšanas tabula

Maksimālais uzbrauktuves garums mm	Slīpums	Maksimālā nogāze mm/m	Maksimālais garums starp atpūtas laukumiem mm	Ārtelpām	Iekštelpām	Nepieciešamas margas
Bez ierobež.	Mazāk par 1:20 (5.0 %)	<50	Bez ierobež.	Jā	Jā	Nē
500	1:20 (5.0 %)	50	10000	Jā	Jā	Jā
460	1:19 (5.3 %)	53	8740	Jā	Jā	Jā
420	1:18 (5.6 %)	56	7560	Jā	Jā	Jā
385	1:17 (5.9 %)	59	6545	Jā	Jā	Jā
350	1:16 (6.3 %)	63	5600	Jā	Jā	Jā
315	1:15 (6.7 %)	67	4725	Jā	Jā	Jā
280	1:14 (7.1 %)	71	3920	Jā	Jā	Jā
245	1:13 (7.7 %)	77	3185	Jā	Jā	Jā
210	1:12 (8.3 %)	83	2520	Jā	Jā	Jā
180	1:11 (9.1 %)	91	1980	Tikai ietvju nobrauktuvēm	Nav ieteicams	Nē
150	1:10 (10.0 %)	100	1500	Tikai ietvju nobrauktuvēm	Nav ieteicams	Nē
110	1:9 (11.1 %)	111	990	Tikai ietvju nobrauktuvēm	Nav ieteicams	Nē
75	1:8 (12.5 %)	125	600	Tikai ietvju nobrauktuvēm	Uzbraukšan ai uz slietņšņa	Nē

4. PASAŽIERU LIFTI UN PACĒLĀJI

Liftus un pacelājus izmanto gadījumos, ja ir jāsavieno stāvi vai arī ir līmeņa atšķirības, kurās uzbūvēt uzbrauktuvi nav tehniski iespējams. Visos iespējamajos gadījumos uzbrauktuve ir pirmais izvēles variants, jo tas ir ilglaicīgāks, drošāks, vieglāk ekspluatējams un ilgtermiņā lētāks risinājums.

4.1. LIFTI

Daudzstāvu publiskās telpās lifti ir ērtākais un pieejamākais veids, lai pārvietotos starp stāviem ne tikai cilvēki, kuriem nepieciešama vides pieejamība, bet tas ir arī ērts pārvietošanās līdzeklis ikvienam. Tāpēc, projektējot ēkas, ir svarīgi ņemt vērā kopīgo apmeklētāju skaitu gan vidēji, gan vienlaicīgi, lai noteiktu piemērotāko liftu skaitu un izmērus. Būvnormatīvi un valstu pieejamības standarti nosaka lifta minimālos izmērus, lai to varētu lietot cilvēks riteņkrēslā. Tomēr jāatceras, ka šādi izmēri var būt tikai gadījumos, ja nav citu tehnisko iespēju un apmeklētāju skaits ir neliels.

MK noteikumi Nr. 331. "Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 208-15 "Publiskas būves"

57. punkts. Publiskās būvēs, kas ir augstākas par vienu stāvu, visu stāvu apkalpošanai paredz vismaz vienu pasažieru liftu vai izmanto citu risinājumu, kas būtu piemērots personām ar invaliditāti **patstāvīgi** lietošanai.

58. punkts. Minimālie lifta kabīnes izmēri neatkarīgi no stāvu skaita būvē ir 1100 mm x 1400 mm (laukums 1,54 m²). Lifta kabīnē nodrošina audio informāciju par lifta darbību (stāvs, kurā lifts atrodas, braukšanas virziens). Lifta izsaukuma pogas un vadības paneļa pogu apzīmējumu nodrošina Braila rakstā vai taktīlā veidā.

Rekomendācijas

1. Ceļš uz liftu ir jānorāda ar atbilstošām piktogrammām, kuras ir labi redzamas no pārvietošanās ceļiem. To īpaši jāievēro būvēs, kurās lifts atrodas ārpus paredzētajiem pārvietošanās ceļiem, jo īpaši, ja uz to ir papildu durvis. Liftu

priekšlaukumi un pieejas jāprojektē bez sliekšņiem, kā arī ceļam uz liftu jābūt bez šķēršļiem. Ceļš, kas ved uz liftu, jānoformē ar vadulu, pirms lifta jāizvieto taktīlā josla.

17. attēls

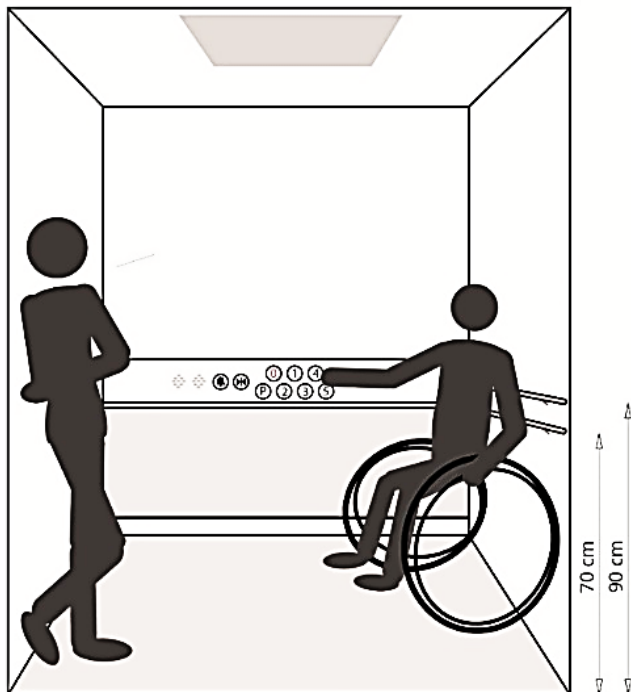

2. Lifta izsaukšanas pogai jābūt ne augstāk kā 1,20 m no grīdas līmeņa, lai to varētu aizsniegt arī cilvēks ar mazu roku kustību amplitūdu. Lifta izsaukšanas pogai ir jābūt kontrastējošai vai spilgti iezīmētai.
3. Atvērta lifta durvju platumam jābūt ne mazākam par 0,9 m, kas ir minimālais platums riteņkrēslam. Atvērtām lifta durvīm jānofiksējas vismaz uz 15 sekundēm, par durvju atvēršanos un aizvēršanos brīdina skaņas un gaismas signāls.
4. Lifta kontroles paneļa uzraksta burtiem un cipariem jākontrastē ar pamatni, burtu augstums – ne mazāks par 25 mm, burtu platums – ne mazāks par 5 mm, reljefa izvirzījums – ne mazāks par 1 mm. Blakus kontrolpogām jābūt norādei Braila rakstā.
5. Lifta glābšanas dienesta izsaukšanas tālrunim jābūt ar iespēju saņemt un nosūtīt īsziņu, kā arī tam jāatbild īsziņas formā, ka palīdzība ir ceļā vai šādam paziņojumam jāparādās liftā.
6. Lifta kontrolpanelis nedrīkst būt skārienjūtīgs, bez taktīlām norādēm. Gludi skārienjūtīgi lifta kontrolpaneļi izslēdz iespēju to izmantot neredzīgam cilvēkam un

cilvēkiem ar smagiem redzes traucējumiem.

7. Lifta kontrolpanelim jābūt 0,90 m augstumā no grīdas līmeņa. Lifta kontrolpaneļa augstākās pogas nedrīkst būt augstāk par 1,20 m no grīdas līmeņa.

18. attēls

8. Lifta galvenajai margai jābūt 0,90 m augstumā no grīdas līmeņa, kā arī ieteicams nolokāms soliņš, pret kuru atbalstīties vai uz kura apsēties vecāka gadagājuma cilvēkiem vai cilvēkiem ar kustību traucējumiem.
9. Pie sienas iepretim lifta ieejai jābūt spogulim, kas ļauj vieglāk no lifta izbraukt cilvēkam riteņkrēslā.
10. Ieteicams lifta durvis veidot no caurspīdīga materiāla vai durvīs iekļaut caurspīdīgu daļu, caur kuru iespējams redzēt avārijas gadījumā, kā arī nodrošināt komunikāciju.
11. Paralēli rakstiskajai informācijai pie lifta vēlams izvietot arī taktilo informāciju. To novieto 0,9–1,2 m augstumā no grīdas līmeņa, reljefa izvirzījums – ne mazāks par 1 mm.
12. Ja ēkā ir vairāki lifti, vismaz vienam jāatbilst minimālajām pieejama lifta prasībām, kā arī, ja tie atrodas blakus, jāparedz iespēja katru no tiem izsaukt atsevišķi.

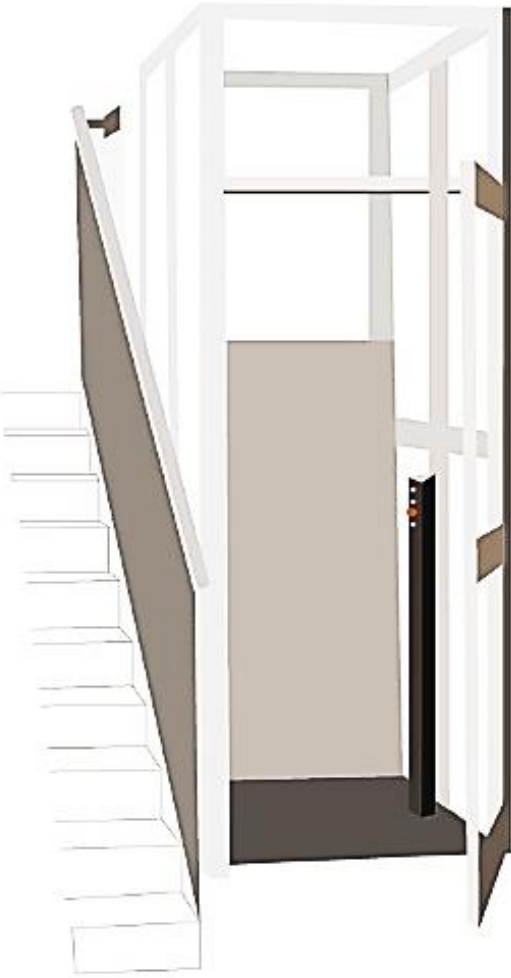
4.2. PACĒLĀJI

Pacelāji uzstādāmi gadījumos, ja līmeņu atšķirības un telpas samēru dēļ nav iespējams uzbūvēt uzbrauktuvi vai ievietot liftu. Tas būtu izmantojams cilvēkam, kas lieto pārvietošanās palīgīdzekļus (riteņkrēslu, skūteri, staiguli u. c.). Pacelājs nodrošina pieejamību, bet nav izmantojams universāla dizaina būvēs, jo ir paredzēts tikai ļoti konkrētai apmeklētāju grupai – cilvēkiem, kas pārvietojas ar palīgīdzekļiem.

Rekomendācijas

1. Ir pieejami vairāki pacelāju veidi, kuru izvēli nosaka šādi kritēriji:
 - augstums;
 - publiski lietojams vai noteiktai personu grupai;
 - lietošanas intensitāte;
 - apkalpojošais personāls;
 - celtspēja.
2. Visos iespējamajos gadījumos, kad to atļauj būvvide, kā primārais risinājums ir jāizvēlas vertikālais pacelājs.
3. Visbiežāk tiek izmantoti šādi vertikālie pacelāji:
 - pacelāji bez lifta šahtas:
 - kravnesība 300–350 kg;
 - maksimālais pacelšanas augstums apmēram 4,0 m.

19. attēls

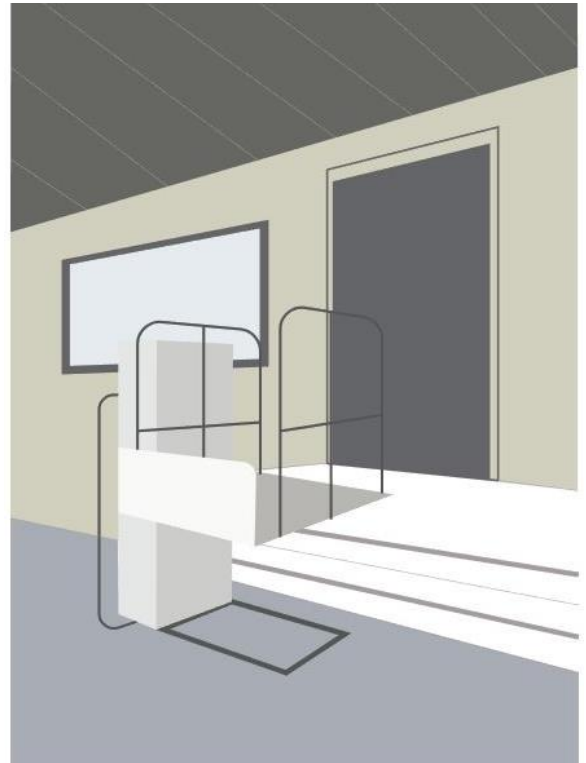
- platformas pacelāji:
 - platformas izmērs – minimālais 0,90 x 1,30 m;
 - maksimālais pacelšanas augstums apmēram 1,80 m.

20. attēls

- pārnēsājamās pacelāju platformas:
 - piemērots tikai pagaidu lietošanai (ierobežota izmantošana);
 - celbspēja 230 kg;
 - platformas minimālie izmēri 0,95 x 0,85 m;
 - maksimālais pacelšanas augstums apmēram 1,00 m.

21. attēls

- kāpņu pacelājs:
 - Īpaši piemērots vēsturiskām ēkām, jo tas atstāj kopējo ēkas iespaidu neskartu;
 - platforma nav šaurāka par 1,10 m un īsāka par 140 cm, celbspēja – ne mazāka par 230 kg;
 - pacelājam ir maza maliņa (uzbrauktuvīte), lai uz tās varētu uzbraukt ar riteņkrēslu;
 - pacelājam ir margas, lai kustības laikā būtu iespēja pieturēties;
 - pirms uzbraukšanas un pēc nobraukšanas no pacelāja manevrēšanas vieta ir 1,50 m diametrā, lai riteņkrēslā sēdošais cilvēks nepieciešamības gadījumā varētu apgriezties pa 180 grādiem;
 - pacelāja augšpusē un apakšpusē uz grīdas ir reljefa josla.

4. Pacelšanas ierīcēm jānodrošina cilvēku ar pārvietošanās ierobežojumiem pārvietošanās iespējas bez citu palīdzības (pultis, vadības panelis uz pacelēja platformas u. c. risinājumi). Pacelēji, kas paredz otra cilvēka palīdzības nepieciešamību, saskaņā ar šo noteikumu kopumu netiek uzskatīti par publisko telpu un pilsētvides pielāgošanas līdzekli.
5. Tehnisko līdzekļu veidi un skaits, lai nodrošinātu pārvietošanās ceļus cilvēkiem riteņkrēslā, kā arī to apvienošanas nepieciešamība, jānosaka projektēšanas gaitā saskaņā ar vispārējiem publisko telpu projektēšanas noteikumiem, tai skaitā, pielāgojot esošās ēkas un būves. Personu ar invaliditāti pacelšanas ierīču skaita, parametru un īpašību izvēle tiek veikta, paredzot personu ar invaliditāti vislielāko iespējamo skaitu ēkā.
6. Pacelējam sabiedriskās vietās jāspēj pacelt ne mazāk kā 300 kg svara. Ieteicamā pacelēja celjspēja – 500 kg. Pacelēja durvju vai vārtu minimālais platums – 0,90 m, parasti tas atbilst pacelēja izmēram, vārtu atvēršanas leņķis – 90°.
7. Vārtiem jābūt aprīkoti ar kombinēto mehānisko slēdzeni un elektrisko kontaktu. Bloķēšanas ierīce ļauj atvērt vārtus tikai tad, ja platforma atrodas 0,05 m nolaišanās laikā.

5. VĒJTVERI UN DURVIS

Universālā dizaina izpratnē visi apmeklētāji pārvietojas pa vienu ceļu, kas atbilst visām pieejamības prasībām. Šis ceļš ir vienlīdz ērts visiem, tostarp arī cilvēkiem riteņkrēslā, ar staiguljiem un skuteriem, arī vecākiem ar maziem bērniem un vecāka gadagājuma cilvēkiem.

Svarīgi, lai ieeja ēkā ir labi redzama un saprotama gan cilvēkiem ar redzes un uztveres traucējumiem, gan tiem, kuri atrodas telpā pirmo reizi.

5.1. VĒJTVERIS, GAITENIS

Vējtveris ir īpaši svarīgs telpās, kur pieejamā ieeja atšķiras no kopējās ieejas, jo īpaši, ja šī ieeja ir ar izsaukuma pogu. Šāda kārtība var radīt situāciju, ka cilvēkam ir jāsauc palīdzību atbildīgās personas atnākšana. Lietainā, vējainā laikā vai tiešos saules staros gaidīšana var būt apgrūtināša.

MK noteikumi Nr. 331 “Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 208-15 “Publiskas būves”

55. punkts. Vējtveris, kuru paredzēts izmantot riteņkrēslu un ratiņu lietotājiem, projektē vismaz 1,5 m garu (dziļū) un 2,2 m platu.

Rekomendācijas

1. Pirms speciālās ieejas jābūt vējtverim, kas lietus gadījumā pasargā cilvēku līdz personāla atnākšanai.
2. Vējtverim jābūt pietiekami labi izgaismotam, lai neradītu paniku cilvēkiem ar psihosociāliem traucējumiem.
3. Vestibila un gaitenī nepieciešamais platums ir vismaz 1,5 m.
4. Vestibilam un gaitenim jābūt pārskatāmam, tajā ir piemērots apgaismojums un ir viegli orientēties.
5. Vestibilā jābūt manevrēšanas laukumam, kas pārredzamā vietā ir vismaz 1,8 m plats.
6. Vizuālās informatīvās norādes par telpu, kāpņu, liftu atrašanās vietu ir labi saskatāmas, kontrastējošas un saprotamas. Norādes, kas atrodas pie sienas, ir 1,3–1,8 m, un burtu augstums ir vismaz 40 mm.

7. Ja gājējiem tiek nodrošināta tieša pieeja objektam no slēgtas stāvvietas/garāžas, gājēju tuneļa, celiņa vai gājēju tilta, tad ir jābūt vismaz vienai pieejamai ieejai.
8. Ja publiskai ēkai ir tikai viena ieeja, tad tai jābūt pieejamai.
9. Pie ēkas nepieejamām ieejām jābūt norādēm uz tuvāko pieejamo ieeju. Pie pieejamās ieejas ir jābūt norādēm par pieejamību. Pieejamā ceļā ieejas drīkst būt tikai pieejamas.

5.2. DURVIS

Visām durvīm, kas ir pieejamā ceļa elements, ir jāatbilst pieejamības prasībām.

Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 208-15 "Publiskas būves"

45. punkts. Stiklotās norobežojošās konstrukcijas (piemēram, stikla sienas, durvis) projektē vizuāli viegli pamanāmas, tām nodrošina kontrastējošu marķējumu 0,10 m platā joslā visā stiklotās norobežojošās konstrukcijas platumā trīs augstumos no grīdas līmeņa – 1,60 m, 1,40 m un 0,35 m. Bērnu iestādēs un iestādēs personām ar garīga rakstura traucējumiem pie stiklotajām norobežojošajām konstrukcijām ierīko aizsargžēģi līdz 1,2 m augstumam no grīdas līmeņa vai izmanto citu risinājumu, lai novērstu iespēju gūt traumas.

56. punkts. Apmeklētājiem – riteņkrēslu lietotājiem – gaitenšus projektē ar brīvo platumu vismaz 1,5 m un durvju vērtnes platumu – vismaz 0,9 m, slimnīcās, kā arī ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās un citās sociālās aprūpes iestādēs, kurās ir paredzētas telpas gulošiem pacientiem, – 1,2 m.

77. punkts. Durvju ailu platumu skatītāju zālē projektē vismaz 1,2 m, kuluāru platumu – vismaz 2,4 m.

Rekomendācijas

1. Durvju vērtnes platumam jābūt vismaz 0,9 m, un tam jākontrastē ar sienu krāsu. Durvīm jābūt viegli atveramām vismaz 90o leņķī, un tās fiksējas atvērtas vismaz 15 sek.

2. Ja durvju sistēmai ir vairākas durvju vērtnes, tad vismaz vienai no durvju vērtņēm ir jāatbilst pieejamības prasībām.
3. Durvju, kas atveramas mehāniski, rokturim jābūt ērti satveramam, un roktura uzspiediena spēkam nevajadzētu būt lielākam par 1 kg. Durvju rokturis ir 0,9 m augstumā, un tas kontrastē ar durvju krāsu. Ja durvis ir ar aizvērējmehānismu, tad atvēršanas slodzei nevajadzētu būt lielākai par 2 kg.
4. Abpus ieejas durvīm jābūt brīvam manevrēšanas laukumam 1,5 m diametrā. Gadījumos, ja ir dubultās durvis, manevrēšanas laukums jānodrošina arī starp durvīm.
5. Virpuļdurvis vai turniketi nedrīkst būt vienīgais pieejamais ceļš, jo tas var radīt apgrūtinājumu cilvēkiem ar pārvietošanās ierobežojumiem, redzes vai orientācijas traucējumiem.
6. Pie virpuļdurvīm vēlams ierīkot speciāli marķētu pogu, kas paredz iespēju samazināt durvju cirkulēšanas ātrumu, lai pa tām varētu iekļūt cilvēks ar pārvietošanās ierobežojumiem. Blakus virpuļdurvīm vēlams papildu ieeja. Papildu ieejai jābūt ar viegli atveramām durvīm bez sliekšņa vai arī sliekšnim abās pusēs – uzbrauktuve.
7. Durvīm, rokturiem un durvju aplodām jākontrastē ar sienas un grīdas krāsu.
8. Stiklotu durvju vērtņu aizpildījumam jābūt izgatavotam no rūdīta vai armēta stikla. Pieejamā maršrutā nedrīkst izmantot bezrāmju stikla durvis.
9. Durvīm iekšpusē ieteicams izvietot rokturi, kas palīdzētu durvis aizvērt, sevišķi svarīgs šāds rokturis ir higiēnas telpās. Nav pieļaujams izmantot apaļos, pagriežamos durvju rokturus.
10. Durvju furnitūra (darbojošās ierīces, piemēram, rokturi, atloki, aizbīdņi un slēdzenes) ir izmantojama, rīkojoties ar slēgtu dūri, kā arī neprasa precīzu pirkstu kustību kontroli, stingru satvērienu, saspiežot vai atvelkot rokas.

6. LOGI

Logu daudzums un izvietojums ēkā ir ļoti svarīgs pareiza apgaismojuma nodrošināšanai. Tomēr, neņemot vērā vides pieejamības prasības, tie var kļūt par bīstamu elementu. Tiešie saules stari acīs pie bīstamām vietām, nemarkēti, bez drošības joslām un margām stikla paneļi, var radīt reālu apdraudējumu cilvēkiem ar redzes traucējumiem un cilvēkiem riteņkrēslos. Tāpēc, projektējot logus, jāņem vērā dažādas cilvēku vajadzības.

MK noteikumi Nr. 331 “Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 208-15 “Publiskas būves”

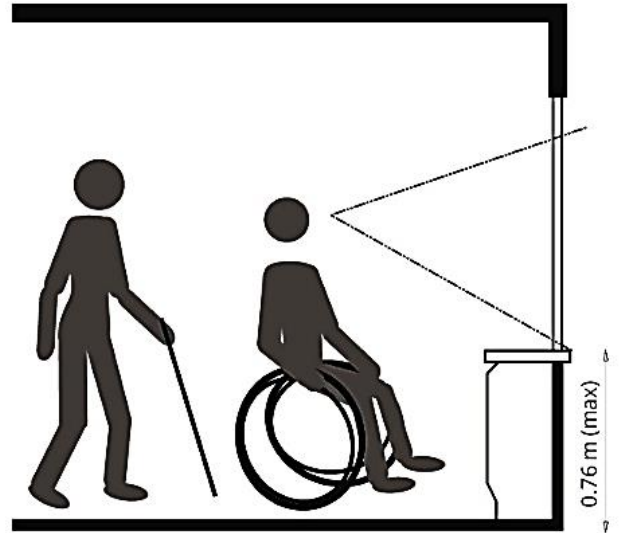
24. punkts. Publiskām telpām paredz dabisko apgaismojumu caur logiem ārsienās vai virsgaismas logiem jumta pārsegumā, kā arī mākslīgo apgaismojumu atbilstoši attiecīgajām higiēnas prasībām un darba aizsardzības prasībām darba vietās. Dabisko apgaismojumu var neparedzēt tualetēs, higiēnas telpās un dušas telpās, kā arī citās cilvēku īslaicīgas uzturēšanās telpās, kur tas nav nepieciešams atbilstoši telpas lietošanas veidam un projektēšanas uzdevuma nosacījumiem.

Rekomendācijas

1. Ja tiek izmantoti bezrāmju stikla paneļi, palodzes augstums nedrīkst pārsniegt 0,75m no grīdas, lai neaizsegta skatu cilvēkam riteņkrēslā vai skūterī.
2. Gadījumos, kad stikla paneļi ir gandrīz visas sienas augstumā, uz tiem ir nepieciešama apmēram 5 cm plata kontrasta josla visa loga garumā 0,40–1,20 m augstumā no grīdas, lai cilvēki ar redzes traucējumiem varētu orientēties, bet vienlaikus tā netraucētu redzēt cilvēkiem riteņkrēslā.

3. Lielākās publiskās telpās, piemēram, lielveikalos, kultūras un sporta hallēs un tamlīdzīgās vietās, sienas lieluma stikla paneļu priekšā ir nepieciešama drošības marga 0,75 m augstumā no grīdas.

24. attēls

4. Logu rokturiem jābūt viegli lietojamiem, kontrastējošiem un, ja tas ir iespējams, ne augstāk par 1,20 m no grīdas. Tie jāspēj atvērt ar vienu roku, lai nav nepieciešama smalka pirkstu motorika un stingri satvērieni.
5. Logiem jāparedz iespēja tos aizsegt no saules gaismas (žalūzijas, aizkari u. c.).

7. TELPU APGAISMOJUMS UN AKUSTIKA

7.1. APGAISMOJUMS

Mākslīgā apgaismojuma plānojums būtu jāaskaņo ar dabiskā apgaismojuma plānojumu, dažādu virsmu un krāsu izvēli. Apgaismojumu var izmantot, lai akcentētu interjera krāsu, toni un faktūru, kā arī, lai atvieglotu orientāciju. Apgaismojums nedrīkst izraisīt atspulgu vai radīt pārmērīgus kontrastus.

Tiešs vai atstarojošs atspīdums no grīdām, sienām vai darba virsmām ir neērts visiem apmeklētājiem un rada šķēršļus cilvēkiem ar redzes traucējumiem. Tādēļ ir jādara viss iespējams, lai izvēlētos tādus gaismas avotus, materiālus un apdares materiālus, kas

nerada atspīdumu, un nodrošinātu to, ka dabiskā dienasgaisma ir kontrolējama.

Labs mākslīgais apgaismojums ir svarīgs ikvienam, nodrošinot cilvēkiem ar redzes traucējumiem iespēju droši un ērti izmantot ēkas, savukārt cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem iespēju lasīt no lūpām un redzēt, ko rāda zīmju valodas tulks, un dod iespēju nedzirdīgiem cilvēkiem sazināties savā starpā zīmju valodā.

MK noteikumi Nr.331 "Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 208-15 "Publiskas būves"

24. punkts. Publiskām telpām paredz dabisko apgaismojumu caur logiem ārsienās vai virsgaismas logiem jumta pārsegumā, kā arī mākslīgo apgaismojumu atbilstoši attiecīgajām higiēnas prasībām un darba aizsardzības prasībām darba vietās. Dabisko apgaismojumu var neparedzēt tualetēs, higiēnas telpās un dušas telpās, kā arī citās cilvēku īslaicīgas uzturēšanās telpās, kur tas nav nepieciešams atbilstoši telpas lietošanas veidam un projektēšanas uzdevuma nosacījumiem.

Rekomendācijas

1. Dabīgais apgaismojums:

- dabīgajam apgaismojumam ir jābūt kontrolējamam;
- jābūt iespējai aizklāt logus, lai izvairītos no spilgtas gaismas;
- logu aizklāšanas mehānismiem ir jābūt pieejamiem cilvēkiem riteņkrēslā un cilvēkiem ar satvēriena problēmām.

2. Mākslīgais apgaismojums:

- Apgaismojumam vajadzētu nodrošināt tādas redzamības apstākļus, kas atbilst iespējai sasniegt maksimālo redzamību, orientāciju un drošību. Galvenie faktori ir:
 - horizontālo un vertikālo virsmu apgaismojuma līmenis;
 - gaismas avota starojuma vai atstarojumu ierobežošana;
 - spilgtuma sadalījums;
 - apgaismojuma un ēnojuma virziens;
 - krāsu atveidošana.
- Mākslīgajam apgaismojumam vajadzētu nodrošināt labu krāsu atveidojumu. Ir ieteicami gaismas avoti

ar krāsu renderēšanas indeksu Ra (krāsas atveides indekss), kas mākslīgo apgaismojumu maksimāli pietuvina dabīgajam.

3. Apgaismojums, lai atvieglotu ceļa atrašanu
 - Apgaismojumam vajadzētu atvieglot ceļa atrašanu: celtniecības elementi jāmarķē ar palielinātu apgaismojumu. Apgaismojumam kritiskās vietās, piemēram, ieejās, koridoros, kāpnēs un līmeņa izmaiņās, jāatvieglo to identificēšana.
 - Gaismas slēdžiem ar taimeru jāizslēdzas ar tādu laika atstarpi, lai cilvēks paspētu sasniegt nākamo slēdzi. Automātisko slēdžu ieslēgšanās sistēmai jādarbojas arī, ņemot vērā kustību uz rampām un kāpnēm. Apgaismojums jānodrošina pietiekami ilgu laika posmu, lai lietotājs varētu droši pārvietoties uz rampas.
 - Jāizvairās no tiešu, apžilbinošu gaismas avotu izvietojuma pārvietošanās ceļā.
 - Jāizvairās no apgaismojuma, kas izslēdzas, ja cilvēki joprojām atrodas uz rampas vai kāpnēm. Rampas un kāpnes ir visbīstamākās vietas iespējamiem kritieniem.
4. Regulējams apgaismojums
 - Visam apgaismojumam, ieskaitot dabisko gaismu, jābūt maināmam, lai izvairītos no atspulgiem.
 - Mākslīgajam apgaismojumam vajadzētu būt pielāgojamam atbilstoši individuālajām vajadzībām.
 - Saskaņā ar telpas prasībām katrā vietā jāsasniedz vismaz minimālais atbilstošais apgaismojuma līmenis.
5. Gaismas līmeņi dažādās vietās:
 - Labam apgaismojuma līmenim jābūt nodrošinātam:
 - norāžu, telefona aparātu atrašanās vietās, uzbrauktuvēs un asos pagriezienos;
 - bīstamās vietās, piemēram, kāpnēs vai līmeņu izmaiņu vietās uz pārvietošanās ceļa, ap durvīm, līdzās saziņas vai informācijas sistēmām;
 - lifta priekštelpas apgaismojuma līmenim jābūt tādam pašam kā lifta kabīnes apgaismojuma līmenim, lai samazinātu bīstamību ekspluatācijas

laikā, un nekādā gadījumā tas nedrīkst būt mazāks par 200 luksiem.

- Apgaismojuma līmeņi mazgātuvēs un gērbtuvēs vienmērīgi jāizlīdzina, un tam jābūt ne mazāk kā 200 luksi.
 - Apgaismojuma līmenim biroju telpās jābūt vienmērīgi sadalītam un ne mazāk kā 300 luksi.
6. Avārijas apgaismojumam uz kāpnēm un rampām, kas ved uz izeju avārijas situācijā, jābūt vismaz 100 luksiem, parasti ne mazāk kā 50 luksiem.
7. Veidojot gaismu šovus, būtu jāizvairās no tieši vērstiem mirgojošiem efektiem vai par tiem jābūt informācijai pirms objekta (var izsaukt epilepsijas lēkmi vai baiļu lēkmi cilvēkiem ar psiho-sociāliem traucējumiem).

7.2. AKUSTIKA

Publisko ēku un telpu akustiskajā vidē būtu jāieklauj to personu unikālās vajadzības, kurām ir grūti dzirdēt un kuriem ir nepieciešams atšķirt galvenās skaņas no vispārējā fona trokšņa (vājdzirdīgi cilvēki un cilvēki, kuri lieto dzirdes aparātus). Skaņas var izmantot kā orientācijas norādi, kas palīdz pārvietoties telpā cilvēkiem ar redzes traucējumiem, ja dažādās telpās tiek izmantotas dažādas skaņas. Labi izstrādāta akustiskā vide ir ikvienas publiskās telpas priekšrocība.

Rekomendācijas

1. Kopējā akustika
 - Grīdas apdares, sienu virsmas un griesti ir jāizvēlas tā, lai neregulārais troksnis netiek pārmērīgi pastiprināts. Piemēram, cietās virsmas, (marmors vai akmens flīzes) radīs situāciju, ka katru soli varēs dzirdēt neredzīgi un vājredzīgi cilvēki, bet cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem radīs papildu apjukumu.
 - Konferenču telpās, kā arī citās telpās, kurās uzturas daudz cilvēku, nedrīkst veidoties atbalss un videi jābūt iekārtotai tā, lai samazinātu blakus trokšņus (piemēram, krēslu kājas aprīko ar paliktņiem, kas novērš papildu troksni).
 - Akustiku var uzlabot, izmantojot iekšējās apdares līdzekļus (akustiskos griestus, mēbeļu akustiskos paneļus) un mobilos

risinājumus (akustiskās sienas, starpsienas, akustiskās lampas, audumi un paklāji).

- Akustiskajai informācijai jābūt saprotamai arī cilvēkiem, kuriem ir dzirdes traucējumi. Skaņai ir jābūt precīzi dzirdamai, bez traucējumiem, ko neietekmē trokšņi no ārpuses.
- Toņi vai toņu secības, kas tiek izmantotas kā trauksmes signāli vai brīdinājumi, ir viegli atpazīstami.
- Pieejamiem ceļiem lielos objektos, kur ceļu noskaidrošana ir sarežģīta, vēlams izvēlēties apdares materiālus ar dažādu skaņas skanējumu, kas diferencē galvenos un sekundāros pārvietošanās ceļus.
- Publisko paziņojumu sistēmas ieteicams zonēt, lai biežie paziņojumi neradītu trausmi.

2. Klausīšanās palīgierīču sistēma

MK noteikumi Nr.331 "Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 208-15 "Publiskas būves"

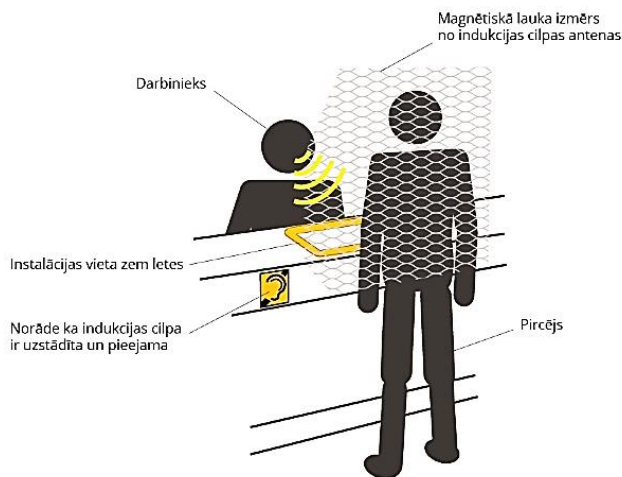
52.6 punkts. Konferenču un semināru telpās ir akustiskās cilpas, kas novērš blakus trokšņu iedarbību uz cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem.

Rekomendācijas

1. Telpās, kur skaņas komunikācija ir telpas izmantošanas neatņemama sastāvdaļa (piemēram, koncertzāles, sapulču telpas, klases, auditorijas u. c.), ir vēlams uzstādīt pastāvīgas klausīšanās sistēmas, ja:
 - tajās ir vietas vismaz 50 personām;
 - tajās ir audio pastiprināšanas sistēmas;
 - tās ir lielākas par 100 m²;
 - ir fiksētas sēdvietas.
2. Citās telpās būtu jānodrošina pietiekams skaits elektrības kontaktligzdu vai citu papildu vadu, kas nepieciešami, lai atbalstītu portatīvo palīglīdzekļi. Šāda iespēja jāparedz 4% no vietu skaita, bet ne mazāk kā divām vietām.
3. Akustiskās cilpas (dažreiz to sauc par audio indukcijas cilpu) nodrošina, ka skaņa dzirdes aparātā nonāk skaidra un bez apkārtējā fona trokšņiem, cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem ieteicams izvietot arī

hallēs un atpūtas zonās. Akustiskā cilpa ir īpašs skaņas sistēmas veids, ko lieto cilvēki ar dzirdes palīgīdzekļiem. Akustiskā cilpa nodrošina magnētisko bezvadu signālu, ko uztver dzirdes aparāts, kad tas ir iestatīts uz "T" (Telecoil) iestatījumu.

25. attēls

4. Akustiskās cilpas, infrasarkano staru sistēmas un FM radio frekvences sistēmas tiek uzskatītas par pieņemamu klausīšanās palīdzības sistēmu vārdzirdīgām personām.
5. Ja tiek izmantota akustisko cilpu sistēma, tai jāaptver vismaz puse no sēdvietu zonas, bet tā nav lielāka par 20 m².
6. Ja paredzētā klausīšanās sistēma kalpo individuāliem fiksētiem sēdekļiem, tad šādas vietas novieto 15 attālumā no skatuves vai spēļu laukuma, no kurienes ir pilnīgs skats uz notiekošo.

8. VIRSMAS (GRĪDAS, SIENAS)

Pārdomāta krāsu un tekstūru izmantošana var uzlabot personas ar redzes traucējumiem spēju orientēties vidē.

Ieteicams piesardzīgi izvēlēties lielus vai spilgtus ornamentus uz sienām vai grīdām, jo tie var radīt redzes apjukumu cilvēkiem ar redzes traucējumiem. Vēlams izvēlēties vienkāršu, atkārtotu, bezvirziena rakstu, kam piemīt monohromatisks vai neliels krāsu kontrasts. Materiāla vai faktūras izmaiņas nedrīkst radīt sliekšni.

Rekomendācijas - grīdas

1. Visa veida publiskās būvēs grīdām ir jābūt no neslīdoša un gaismu neatstarojoša materiāla.
2. Grīdas paklājiem ir jābūt nostiprinātiem tā, lai to malas nerada ieloces un slīdēšanu.
3. Lielās sabiedriskās ēkās (lielveikalos, sporta centros, koncertzālēs u. tml.) uz galvenajiem ceļiem vēlams izvietot krāsu orientierus un vadulas. Tas ļaus cilvēkiem ar redzes traucējumiem labāk orientēties.
4. Papildu norādes sniedz arī, piemēram, izmantojot dažādas grīdas tekstūras vai materiālus, tā atdalot galvenos ceļus no mazākiem ceļiem.
5. Visām brīdinājuma virsmām (pirms šķēršļiem) objektā ir jābūt noformētām vienādi – krāsai un taktilajam apzīmējumam jāatšķiras no pārējās virsmas. Vienā vietā noteikti jāizmanto vienveidīga tekstūra, lai identificētu konkrētu apdraudējumu.
6. Dažādu materiālu, piemēram, paklāju vai grīdas flīžu robežas var izmantot, lai uzlabotu orientāciju telpā, lietojot to savienojumu vietas kā orientierus.

Rekomendācijas - sienas

1. Krāsu shēmas ir jāveido ar izteiktu krāsu kontrastu, lai palīdzētu atšķirt objektu robežas, nošķirtu objektus no fona, tā uzlabojot telpisko orientāciju. Parasti vecāka gadagājuma cilvēkiem un cilvēkiem ar vāju redzi vieglāk ir atpazīt siltā spektra (dzeltenā, oranžā, spilgti sarkanā u. tml.) krāsas.
2. Krāsu kontrastu izmanto drošībai, lai noteiktu priekšmetu malas vai robežas (piemēram, kāpnes, durvis, margas u. c.). Krāsu vai tās toņus izmanto, lai vizuāli noteiktu telpas robežas (sienas, grīdas robeža).
3. Lai palīdzētu veidot ceļus, var izmantot spilgtu krāsu un/vai ļoti kontrastējošu joslu. Piemēram, ja to lieto kā simbolu joslu, kas atrodas acu līmenī uz sienām, šī josla ir labāka norāde nekā monolīta sienas krāsa, un tā var būt vizuāla norāde uz citām būtiskām zīmēm.

4. Garu koridoru gala sienas vizuāli jāizceļ, izmantojot ļoti kontrastējošas krāsas vai toņus, lai akcentētu virziena maiņu.
5. Stiklotas norobežojošās konstrukcijas (piemēram, stikla sienas, durvis) jāmarķē horizontāli 1,25–1,6 m augstumā virs grīdas līmeņa, kā arī 0,35 m virs grīdas līmeņa.
6. Koplietošanas telpās jāizvairās no spoguļsienām, tās var radīt nedrošību cilvēkiem ar redzes traucējumiem.

9. INFORMĀCIJA

Informācijas saņemšanas iespējām un elektroniskās rindas regulēšanas sistēmām jābūt pieejamām visiem apmeklētājiem. Ieteicams izvēlēties tādu letes augstumu, lai piedāvātu iespējas dažāda auguma personām - bērniem, maza auguma cilvēkiem un personām, kas izmanto pārvietošanās palīgierīces, piemēram, riteņkrēslu vai skūteri. Šajos gadījumos pakalpojumi tiek sniegti pie pazeminātas letes, attiecīgi pielāgojot augstumu arī mikrofoniem un galdiem. Informācijas sistēmās jāņem vērā dažādu cilvēku atšķirīgās vajadzības – krāsu kontrasta, taustes atšķirību vai dzirdes īpatnību izmantošana var palīdzēt, piemēram, cilvēkiem ar redzes traucējumiem, precīzi atrast nepieciešamo informāciju. Aizvien populārāka tuvākajā nākotnē kļūs elektroniskā informācijas nodošana - pieejamības aplikācijas mobilajās ierīcēs, kas spēs vadīt cilvēkus vidē, izmantojot elektronisko navigāciju.

MK noteikumi Nr.331 “Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 208-15 “Publiskas būves”

52. punkts. Personām ar redzes vai dzirdes traucējumiem publiskās būvēs paredz iespēju saņemt nepieciešamo skaņas vai vizuālo informāciju:

52.1. būves ieejas un telpas aprīko ar labi uztveramām (kontrastējošām un labi izgaismotām) zīmēm un norādēm atbilstoši vadlīnijām par vides pieejamību;

52.3. uz kāpņu margām pie pirmā un pēdējā pakāpiena iestrādā stāva numuru taktilo (sataustāmo) apzīmējumu vai numuru Braila rakstā.

53. punkts. Taktilā uzraksta burtiem un cipariem jākontrastē ar pamatni, un burtu augstums nav mazāks par 25 mm, burtu biezums nav mazāks par 5 mm, reljefa izvirzījums nav mazāks par 1 mm. Izvietojot informācijas taktilās plāksnes pie telpām, tās novieto blakus durvīm 1,6 m augstumā no grīdas līmeņa, pie liftiem – 0,9–1,2 m augstumā no grīdas līmeņa.

TAKTILĀ INFORMĀCIJA

Taktilu informāciju uztver neredzīgi vai vājredzīgi cilvēki daudzos dažādos veidos, piemēram ar pirkstu galiem, ar rokām, ar kājām, ar balto spieķi.

1. Taktilajiem orientācijas palīglīdzekļiem jābūt precīzi norobežotiem, un tiem jāatšķiras no apkārtējās vides, piemēram, jābūt kontrastējošas formas, krāsas, ar izteiktu virsmas tekstūru.
2. Jābūt pieejamiem taktilem uzrakstiem sataustāma (reljefa burtiem), kā arī Braila rakstā. Informāciju var papildināt ar piktoogrammām vai burtu apzīmējumiem, taču svarīgi ir izvairīties no sarežģītu apzīmējumu vai garu tekstu lietošanas. Taktilās zīmes jāuzstāda 1,45–1,60 m augstumā no grīdas līmeņa.

AUDIĀLĀ INFORMĀCIJA

1. Audiālai informācijai jābūt saprotamai arī cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem. Skaņai jābūt precīzi dzirdamai bez traucējumiem.
2. Brīdinājuma signālus vai paziņojumus nedrīkst traucēt citi trokšņi vai slikta telpas akustika.
3. Mājrūņiem un citiem saziņas veidiem, (piemēram, auto iebraukšanai teritorijā) jāparedz alternatīvs saziņas veids, balss saziņa nevar būt vienīgais piekļuves veids.
4. Toņiem vai toņu secībām, kas tiek izmantotas kā trauksmes signāliem vai brīdinājumiem, jābūt viegli atpazīstamiem, lai tos var viegli atšķirt.

INFORMĀCIJAS SISTĒMAS

Informāciju var paziņot dažādi. Strukturālajā līmenī informāciju var nodot, piemēram, izmantojot grīdas vadības sistēmas, zīmes un modeļus. Tehnoloģiskā līmenī šo lomu var uzņemt ierīces, piemēram, informācijas

termināli, audio ceļveži vai navigācijas sistēmas.

GRĪDAS INDIKATORI

Kā grīdas indikatorus var izmantot dažādas materiālu kombinācijas, piemēram, betona bruģakmens, grants, akmens bruģakmens u. c., lai izveidotu vizuāli redzamu, kā arī taktili jūtamam kontrastu.

Šāds kontrasts nepieciešams neredzīgiem, kā arī vājredzīgiem cilvēkiem.

PIKTOGRAMMAS

Piktogrammas ir ļoti vienkāršoti simboli, kas ir starptautiski saprotami un atpazīstami. Piktogrammas vien nevar aizstāt dažādas informācijas sistēmas, tomēr kopā ar papildu informāciju tās var sniegt viegli uztveramu pamatinformāciju. Šobrīd nav noteikta piktogrammu nacionāla vai Eiropas līmeņa standarta.

DINAMISKĀS INFORMĀCIJAS DISPLEJI

Dinamiskajai informācijai jābūt viegli lasāmai visiem. Šādus displejus izmanto daudzās vietās, piemēram, sabiedriskajā transportā, administratīvās ēkās u. c.

Labas redzamības kritēriji:

- izlasāms no attāluma;
- vienkāršs un nesarežģīts dizains;
- skaidrs un tīrs displejs;
- bez mirdzuma un mirgošanas;
- izlasāms no priekšpuses un sāniem;
- piemērots rakstzīmju lielums;
- gaismas kontrasts;
- efektīvas krāsu kombinācijas (skaidri saredzams arī cilvēkam ar daltonismu);
- augsta izšķirtspēja;
- jābūt papildinātiem ar video zīmju valodā.

INFORMĀCIJAS PALĪGTEHNOLOĢIJAS

Informācijas palīgtehnoloģijas ietver:

- ekrāna palielinātāja programmatūru (atvieglina lasīšanu, var būt arī apvienota ar ekrāna lasītāju);
- ekrāna lasītājs (teksts tiek runāts vai Braila rakstā);
- teksta pārvēršana runā vai balss atpazīšanas programmatūra;
- alternatīvas klaviatūras.

AUDIO PĀRRAKSTĪŠANAS IEKĀRTAS

Iekārta pārvērš runu vai videoierakstu rakstveidā, kas palīdz nedzirdīgiem un vājdzirdīgiem cilvēkiem uzzināt runāto.

AUDIO APRAKSTS

Vizuālai informācijai uz ekrāniem ir jāparedz audio apraksts jeb aprakstošs stāstījums. Tas dod iespēju neredzīgiem cilvēkiem izprast un izmantot vizuāli sniegto informāciju.

NAVIGĀCIJAS SISTĒMAS

Šādas sistēmas ir paredzamas tuvākajā nākotnē, tās tiks lietotas mobilajos telefonos un veicinās cilvēku ar redzes traucējumiem brīvāku un neatkarīgāku pārvietošanos. Šīs sistēmas darbosies pilsētās, ēkās, kā arī laukos. Navigācijas sistēmas ļaus neatkarīgi lietot sabiedrisko transportu. Tomēr pagaidām šīs sistēmas ir tikai izstrādes stadijā.

INFORMATĪVĀS PLĀKSNES UN NORĀDĪJUMI

Apzīmējumiem jābūt vienkāršiem, nesarežģītiem un vienkāršā valodā. Noderīga ir grafisko simbolu izmantošana, piemēram, bērniem, cilvēkiem ar ierobežotu lasītprasmes līmeni vai citā valodā runājošajiem.

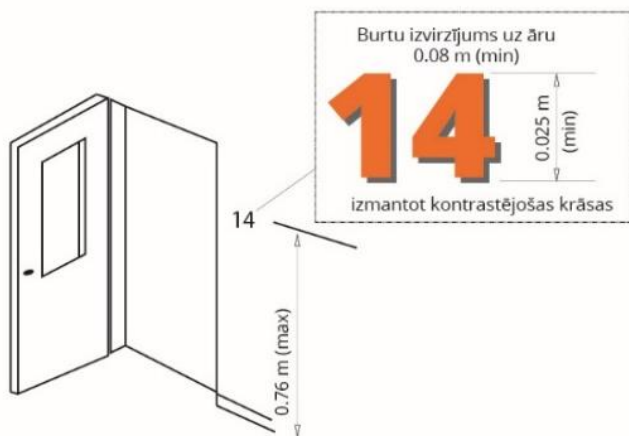
Dažādu krāsu kontrasti padara izkārtnes vieglāk uztveramas ikvienam, jo īpaši cilvēkiem ar redzes traucējumiem. Simbola vēstījums ir acīmredzams, informējošs universāls un nav pretrunīgs. Lai uzlabotu lasāmību, taktilajiem apzīmējumiem vajadzētu būt ar nedaudz izlīdzinātām malām.

Rekomendācijas

1. Lai sniegtu informāciju, vēlams izmantot starptautiskās pieejamības zīmes, tās nedrīkst būt stilizētas, jo liedz orientēties cilvēkiem ar uztveres problēmām (skatīt "Apzīmējumi").
2. Informatīvajām zīmēm un norādēm jābūt labi pamanāmām un uztveramām (kontrastējošas un izgaismotas), kā arī secīgām.
3. Zīmēm, kas apzīmē kabinetus vai citas telpas, jābūt uz sienas, arī Braila tekstā un ar ciparu. Taktīlie marķējumi papildina arī tekstu. Informatīvās zīmes jānovieto 1,2–1,5 m augstumā no grīdas, un burtu izmērs

informācijai, kas atrodas uz durvīm, ir vismaz 5 cm.

26. attēls

4. Pieejamie objekti un telpas, kuras identificē ar starptautisko pieejamības simbolu, ir:
- autostāvvietas, kas paredzētas personām ar invaliditāti;
 - rampas, kas atrodas ceļā bez šķēršļiem un nodrošina ieeju ēkā;
 - pieejamas ieejas, ja ne visas ir pieejamas (nepieejamām ieejām ir norāde uz tuvāko pieejamo ieeju);
 - pieejamas tualetes;
 - pieejamie telefoni;
 - pieejamie lifti un pacelāji;
 - pieejamie evakuācijas ceļi un evakuācijas palīglīdzekļi.

5. Audiozīmes neredzīgiem cilvēkiem var būt vienīgā palīdzība, lai orientētos atklātās telpās.

6. Zīmes ietver izteiktu krāsu kontrastu. Nepieciešamais gaismas atstarošanas kontrasts ir vismaz 70%. Vislabāk redzamā krāsa zīmēm ir balta vai dzeltena uz melna, kokogles pelēka vai cita tumša fona, piemēram, brūna, tumši zila, tumši

Krāsa

Kontrasta vērtības attiecība

82	13	62	24	56	7	38	32	84	78	
13	79	56	12	17	50	47	21	82	75	
82	79	52	76	75	58	80	89	73	16	5
62	52	56	50	47	59	76	44	60	44	
24	76	12	50	6	43	18	53	11	80	72
75	17	47	6	40	22	56	5	79	70	
57	58	50	12	43	40	53	73	37	65	51
7	80	59	18	22	53	43	26	84	77	
38	89	47	76	53	56	73	43	58	91	89
32	73	21	44	11	5	37	26	58	78	69
84	16	82	60	80	79	65	84	91	78	28
78	14	75	44	72	70	51	77	89	69	28

2. tabula

zaļa vai violeta. Uzraksti melni baltā krāsā ir pieņemami, lai arī tie ir grūtāk lasāmi nekā balti melni. Izmantojot apzīmējumus, jāizvairās no šādiem krāsu salikumiem: dzeltenā/pelēkā, dzeltenā/baltā, zilā/zaļā, sarkanā/zaļā, melnā/violetā vai sarkanā/melnā, jo šīs kombinācijas nav lasāmas cilvēkiem ar dažādām redzes traucējumiem (t. i., krāsu aklumu).

- Avārijas izejai un sanitāro telpu durvīm jābūt ar vizuāliem un taktīliem (sataustāmiem) apzīmējumiem.
- Visa apmeklētājiem domātā informācija jābalsta uz vieglās valodas principiem:
 - burtu fonta lielums 14;
 - atstarpes starp rindām 1,5, rindkopām – 2;
 - vēlams katru teikumu rakstīt jaunā rindkopā, īsi (ne vairāk kā viens palīgteikums);
 - neizmantot sarežģītus terminus vai tos skaidrot;
 - tekstu līdzināt uz kreiso pusi.
- Vēlams svarīgāko informāciju lietot arī Braila rakstā un izvietot pieejamā vietā, sasniedzamā ar roku.
- Ja ēkā ir vairākas telpas, kurās var pārvietoties apmeklētāji, vēlams pie ieejas novietot taktīlo karti, kas ļaus orientēties neredzīgiem cilvēkiem.

PERSONĀLS

Cilvēki ar funkcionāliem traucējumiem var saskarties ar situācijām, kurās ir nepieciešama citu cilvēku palīdzība. Tāpēc objektos, īpaši kuros ir liela cilvēku apmeklētība, personālam jābūt pamatprasmēm komunicēt un sniegt palīdzību apmeklētājiem ar dažādiem funkcionāliem traucējumiem.

Rekomendācijas

1. Personālam jābūt apmācītam komunicēt ar cilvēkiem ar dažāda veida funkcionāliem traucējumiem.
2. Personālam jāzina, kur atrodas tuvākā medicīnas iestāde.
3. Personālam jābūt apmācītam, kā trauksmes situācijās palīdzēt apmeklētājiem ar funkcionēšanas ierobežojumiem.
4. Personālam jābūt informētam, ka apmeklētājiem ar redzes vai kustību traucējumiem var būt pavadošie suņi.
5. Personālam jāzina, kā rīkoties, ja ir izsaukta palīdzība ar signālpogu.

INFORMĀCIJA IESTĀDES INTERNETA MĀJASLAPĀ

Mājaslapās ievietotajai informācijai jābūt pieejamai visiem, sevišķi svarīgi, lai to nodrošinātu valsts un pašvaldību iestādes, kā arī pakalpojumu sniedzēji.

Kā arī svarīgi ievietot informāciju par vides pieejamību, lai cilvēki ar pārvietošanās ierobežojumiem savlaicīgi varētu iegūt informāciju par objekta pieejamību un novērtētu iespējamus riskus, kā arī laikus atrastu risinājumus.

MK noteikumi Nr. 171 “Kārtība, kādā iestādes ievieto informāciju internetā”

9.punkts. Lai nodrošinātu mājaslapas satura pieejamību, mājaslapa atbilst šādām tehniskajām prasībām:

19.1. publiskotā informācija mājaslapā ir pieejama rakstiskā, kā arī attēlu un skaņas veidā. Mājaslapā nodrošina iespēju

izvēlēties burtu lielumu, kā arī informācijai attēlu un skaņas veidā pēc iespējas piedāvā teksta versiju;

19.2. teksts un attēli (arī grafiki) ir redzami un saprotami arī melnbaltā versijā;

19.3. paredzēta mājaslapas attēlošana neatkarīgi no izmantotās pārlūkprogrammas versijas, kā arī ja nav palīgtechnoloģiju, ja tehnoloģijas netiek atbalstītas vai ir atslēgtas;

19.4. nodrošināti skaidri un nemainīgi navigācijas principi - orientēšanās informācija, navigācijas rindas, lapas karte - , kas personai atvieglo orientēšanos mājaslapā.

19.5. punkts. Nodrošināta no aprīkojuma neatkarīga pieeja funkcionalitātei (arī ar tastatūras vadību).

MK noteikumi Nr. 402 “Valsts pārvaldes e-pakalpojumu noteikumi”

5.punkts. Pakalpojuma elektronizācijā tiek ņemtas vērā klientu vajadzības, ievērojot lietotājiem orientētu pieeju un iteratīvas izstrādes principu saskaņā ar Latvijas nacionālā standarta LVS EN ISO 9241-210:2016 "Cilvēka un sistēmas mijiedarbības ergonomika" 210. daļu "Cilvēkorientēta interaktīvo sistēmu projektēšana".

Rekomendācijas

1. Mājaslapā jābūt iekļautai informācijai par:
 - sabiedriskās ēkas pieejamību cilvēkiem ar dažādiem pārvietošanās ierobežojumiem;
 - pakalpojumiem neredzīgiem cilvēkiem un cilvēkiem ar uztveres grūtībām;
 - pakalpojumiem nedzirdīgiem cilvēkiem;
 - attālumu no/līdz sabiedriskā transporta pieturai;
 - objektā izmantotām pieejamības norādēm.
2. Mājaslapa jāizstrādā atbilstoši WCAG 2.03 standartiem un informācijas un komunikācijas tehnoloģiju produktu un pakalpojumu piekļūstamības prasībām Eiropas publiskajos iepirkumos, kas

³http://ec.europa.eu/ipg/standards/accessibility/wcag-20/standard_wcag_en.htm

nodrošina informācijas pieejamību arī cilvēkiem, kuri izmanto runas sintēzes programmu.

10. TRAUKSMES SIGNALIZĀCIJA, EVAKUĀCIJAS CEĻI

Lai visiem apmeklētājiem būtu pieejamas visas avārijas izejas, jābūt vienādām pieejamības prasībām. Durvīm un maršrutiem jābūt marķētiem tā, lai būtu saprotams visiem apmeklētājiem, tostarp tiem, kuriem var būt grūtības ar lasītprasmi, piemēram, bērniem vai citā valodā runājošām personām. Personām ar redzes traucējumiem un neredzīgiem cilvēkiem būs nepieciešama palīdzība, lai ātri atrastu izeju, un šajā gadījumā var palīdzēt audiozīmes. Ugunsgrēka gadījumā, kad nedrīkst izmantot liftu, "drošības vietās" priekšrocība tiem, kam ir grūtības pārvietoties pa kāpnēm.

MK noteikumi Nr.331 "Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 208-15 "Publiskas būves"

41. punkts. Evakuācijas ceļa garums, tajā skaitā pa atklātām kāpnēm, nedrīkst pārsniegt maksimāli pieļaujamo evakuācijas ceļa garumu.

52.2. punkts. Evakuācijas ceļos durvīm, kā arī grīdām un citām apdares virsmām jābūt savstarpēji kontrastējošām.

Rekomendācijas

1. Trauksmes signalizācijas sistēmai jābūt veidotai no dažādām komponentēm, kas automātiski izziņo (vizuāli, audiāli un ar vibrāciju) trausmi.
2. Objektā ik pēc 50 m jāizvieto informācija, kā izsaukt palīdzību (telefona numurs, trausmes poga u. c.).
3. Telefona numuram palīdzības izsaukšanai jābūt tādām, lai var izsaukt palīdzību arī īsziņas veidā.
4. Zīmēm jābūt viegli lasāmām un saprotāmām arī sliktas redzamības

apstākļos, cilvēkiem ar redzes traucējumiem un orientēšanās grūtībām.

5. Evakuācijas ceļus jāspēj atrast un izmantot arī cilvēkiem ar redzes, dzirdes, kustību traucējumiem un uztveres grūtībām. Avārijas izejām jābūt saprotami marķētām, jābūt audio, vizuāliem un vibrējošiem signāliem, kā arī taktīlam marķējumam.
6. Ugunsdrošības ceļiem jābūt bez šķēršļiem, tas var palīdzēt ļoti daudziem – vecāka gadagājuma cilvēkiem, cilvēkiem ar invaliditāti, sievietēm grūtniecības periodā, bērniem, kā arī citiem. Tiem jānodrošina droša izkļūšana no ēkas.
7. Evakuācijai jābūt pieejamai cilvēkiem ar kustību traucējumiem, lai varētu izmantot nepieciešamos pārvietošanās palīgīdzekļus. Evakuācijas ceļiem jābūt brīviem un bez šķēršļiem.
8. Ēkai jābūt aprīkotai ar ugunsdrošu istabu vai balkonu, kurā neiekļūst dūmi.
9. Evakuācijas izejām jābūt viegli un bez piepūles atveramām no iekšpuses, kuru mehānisms darbojas arī ārkārtas situācijās, tai skaitā cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem.
10. Ja objektā ir lifti, tad ir jābūt evakuācijas riteņkrēslam, kas atbilst šādiem kritērijiem:
 - to var vadīt droši un ērti;
 - pārvadā cilvēkus ar svaru līdz 150 kg;
 - var pārvietoties gan uz augšu, gan uz leju pa kāpnēm;
 - var pārvietoties lielā attālumā arī pa horizontālu virsmu;
 - tie kompensē kādas konkrētas vides sarežģītas iezīmes, piemēram, šauras vai neparastas formas kāpnes;
 - nodrošina iespēju pārvietoties arī pa nelīdzenu virsmu.
11. Jaunās ēkās visiem liftiem vajadzētu būt aprīkotiem ar iespēju tos izmantot cilvēku evakuācijai ugunsgrēka gadījumā.
12. Lifti, kas tiek nomainīti esošās ēkas, būtu jāizstāj ar tādiem, ko var izmantot evakuācijai ugunsgrēka gadījumā.

11. GAITEŅI (HALLES, GARDEROBES, PALĪGTELPAS)

Gaiteni, kas savieno vienas ēkas dažādas telpas un zonas, ir jāplāno atbilstoši pieejamības prasībām, lai pa tiem varētu pārvietoties visi apmeklētāji. Arī tādām telpām kā halles, garderoberes un citas palīgtelpas jābūt piemērotām izmantošanai cilvēkiem riteņkrēslos, cilvēkiem ar pārvietošanās ierobežojumiem, neredzīgiem un vājredzīgiem, nedzirdīgiem un vājdzirdīgiem cilvēkiem un cilvēkiem ar orientēšanās grūtībām.

MK noteikumi Nr.331 "Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 208-15 "Publiskas būves"

56. punkts. Apmeklētājiem – riteņkrēslu lietotājiem – gaitenus projektē ar brīvo platumu vismaz 1,5 m un durvju vērtnes platumu – vismaz 0,9 m, slimnīcās, kā arī ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās un citās sociālās aprūpes iestādēs – 1,2 m. Vēlams gar sienām izvietot margas (kontrastējošā krāsā) 90 cm no grīdas līmeņa.

45. punkts. Stiklotās norobežojošās konstrukcijas (piemēram, stikla sienas, durvis) projektē vizuāli viegli pamanāmas, tām nodrošina kontrastējošu marķējumu 0,10 m platā joslā visā stiklotās norobežojošās konstrukcijas platumā trīs augstumos no grīdas līmeņa – 1,60 m, 1,40 m un 0,35 m. Bērnu iestādēs un iestādēs personām ar garīga rakstura traucējumiem pie stiklotajām norobežojošajām konstrukcijām ierīko aizsargrežģi līdz 1,2 m augstumam no grīdas līmeņa vai izmanto citu risinājumu, lai novērstu iespēju gūt traumas.

Rekomendācijas

1. Lai atvieglotu orientāciju objektā, gaitenus dažādos stāvos vai korpusos ieteicams krāsot dažādās krāsās, un šo pašu krāsu izmantot arī pie informācijas stendiem un norādēm uz šīm vietām.
2. Orientēties starp telpām jābūt vienkārši un ar atbilstošiem apzīmējumiem (sk. "Apzīmējumi")

3. Iekārtas un telpu aprīkojums jānovieto ārpus galvenajiem pārvietošanās ceļiem. Brīvajam pārvietošanās laukumam jābūt vismaz 1,5 m platumam un 2 m augstam.
4. Telpām jābūt bez sliekšņiem. Vietās, kur tas nav iespējams, tie nedrīkst būt augstāki par 1,5 cm, un to malām jābūt noapaļotām. Ja starp telpām ir līmeņu starpība, jāizbūvē uzbrauktuves (1. nodaļa "Kāpnes, uzbrauktuves un pārejas").
5. Sienu tuvumā, kā arī pirms grīdas līmeņa maiņas vai pārejas citā telpā jābūt vismaz 60 cm platumam atšķirīgam grīdas segumam (ar reljefu) un kontrastējošam krāsojumam.
6. Pie sienām novietotie priekšmeti – piekārtie plaukti, ugunsdzēsamie aparāti, telefoni u. tml. – jāievieto padziļinājumos vai telpu stūros. Pie sienas piestiprinātie, uz āru izvirzītie, priekšmeti nav sataustāmi cilvēkiem ar redzes traucējumiem, izmantojot spieķi.
7. Grīdas paklāji jānostiprina tā, lai to malas nerada ieloces un slīdēšanu.
8. Telpās jābūt sēdvietām ik pēc 20–30 m, bet uzgaidāmajās telpās un atpūtas zonās jābūt pietiekamam soliņu skaitam.
9. Garderoberes letei jābūt divos līmeņos, no kuriem zemākais līmenis ir paredzēts, lai apkalpotu viesus riteņkrēslā, tās augstums – 0,75–0,85 m.
10. Vestibilos un gaitenos griestu gaismas ķermeņi un interjera priekšmeti nedrīkst būt novietoti pārāk zemu, kas var apdraudēt cilvēkus ar redzes traucējumiem.
11. Telpās ir jābūt pietiekamai gaisa apmaiņai, ko nodrošina ventilācijas sistēma. Telpās jābūt iespējai regulēt temperatūru. Optimālā temperatūra ir robežās no 18–22 C°
12. Telpās nedrīkst būt augi, kas visbiežāk izraisa alerģiskas reakcijas. Augi jānovietoto tā, lai tie neatrastos pārvietošanās ceļā.
13. Vestibilos un gaitenos neizvietot brīvi stāvošas stikla virsmas un stikla konstrukcijas (vitrīnas) bez drošības nožogojuma vai kontrasta brīdinājuma līnijas.
14. Lai atvieglotu orientēšanos telpās cilvēkiem ar redzes traucējumiem, tajās ir vēlami orientieri – vadmargas, vadotnes u. c.

15. Koplietošanas telpās nedrīkst smēķēt un nedrīkst uzturēties mājdzīvnieki (izņemot suņi pavadoņi).
16. Telpās ir jāparedz iespēja novietot bērnu ratiņus un skūterus.

12. PUBLISKU PASĀKUMU ZĀLES

Publiskais pasākums – fiziskās vai juridiskās personas plānots un organizēts sabiedrībai pieejams svētku, piemiņas, izklaides, sporta vai atpūtas pasākums publiskā vietā neatkarīgi no īpašuma piederības.⁴ Šādās vietās vai telpās ir paredzēta daudzu cilvēku uzturēšanās vienlaikus.

MK noteikumi Nr.331 "Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 208-15 "Publiskas būves"

74. punkts. Publisku pasākumu telpās vismaz 3 % vietu no kopējā vietu skaita pielāgo personām ar kustību traucējumiem, nodrošinot vismaz 1,2 m garu un 0,9 m platu brīvu laukumu ar horizontālu grīdu.

80. punkts. Ja līmeņu starpība starp sēdvietu rindām ir lielāka nekā 0,45 m, gar katras rindas eju nepieciešama vismaz 0,8 m augsta norobežojoša konstrukcija, kas netraucē redzamību.

12.1. SKATĪTĀJU ZĀLES

Rekomendācijas

1. Pielāgoto skatītāju sēdvietu, kuras ir pieejamas riteņkrēslu/skūteru lietotājiem, skaitam un palīgierīču glabāšanas vietām jāatbilst 3. tabulā norādītajam minimālajam skaitam.
2. Pieejamām riteņkrēslu/skūteru vietām jābūt obligāti paredzētām sēdvietu plānā. Vietas zālē nosaka tā, lai cilvēkiem ar kustību traucējumiem ir iespēja izvēlēties atbilstošu cenu un redzamību.
3. Pieejamām riteņkrēslu/skūteru vietām jāatrodas pieejamā ceļā, neierobežojot izeju no jebkuras sēdvietu rindas.

4. Pieejamām riteņkrēslu/skūteru vietām jābūt:
 - bez sēdekļiem vai ar noņemamiem sēdekļiem;
 - ne mazāk kā 0,90 m platām un vismaz 1,50 m garām, ja piebraukšana ir no sāniem, vai vismaz 1,40 m garām, ja tuvojas no priekšpuses vai aizmugures.
5. Ja zālē sēdvietu skaits ir vairāk nekā 100, tad pieejamās sēdvietas jāiekārto vairākās zāles vietās tā, lai:
 - divas iezīmētās vietas būtu blakus un vismaz viena iezīmētā asistenta vieta blakus;
 - ja pieejamās vietas izvietotas grupās (vairāk nekā divas), tad ārpus grupas jābūt pieejamām vietām dažādās cenu un redzamības kategorijās;
 - vietas atrastos uz horizontālas plaknes;
 - vietas riteņkrēsliem neatrastos tikai pirmajā vai pēdējā rindā;
 - margas, ko izvieto priekšā paredzētajām sēdvietām, netraucētu skatīties un būtu 60 cm no zemes.

27. attēls

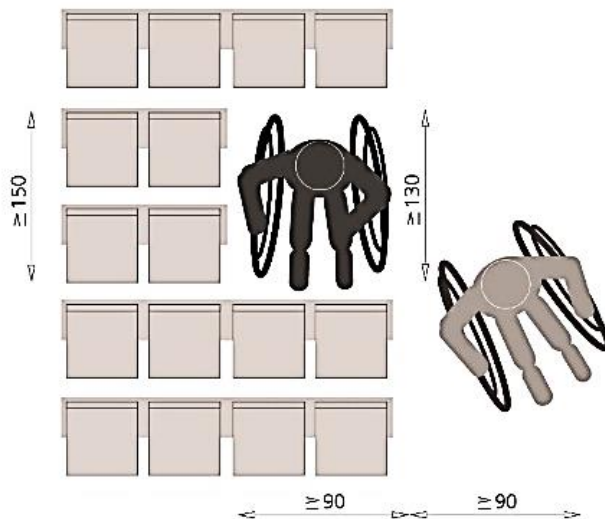

3. tabula. Pielāgoto vietu aprēķināšana

Fiksēto vietu skaits	Minimālais vietu skaits riteņkrēsliem	Minimālais pielāgoto vietu skaits	Minimālais riteņkrēslu glabāšanas telpu skaits
Līdz 40	2	2	
41–80	3	4	2
81–100	4	5	

⁴ 2005. gada 16. jūnija Publisku izklaides un svētku pasākumu drošības likums. Publicēts oficiālajā laikrakstā "Latvijas Vēstnesis", 6.07.2005., Nr. 104 (3262) <https://www.vestnesis.lv/ta/id/111963>

Fiksēto vietu skaits	Minimālais vietu skaits riteņkrēsliem	Minimālais pielāgoto vietu skaits	Minimālais riteņkrēslu glabāšanas telpu skaits
101–150	5	5% no visām sēdvietām pie eļām	2 plus 2 katrām 100 papildu vietām
151–200	6		
201–300	9		
301–400	12		
401–600	15		
Virs 600	Ne mazāk kā 3% no visām vietām		

29. attēls

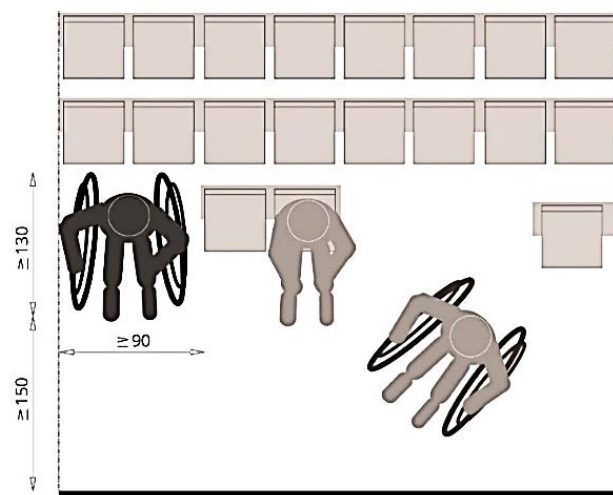
6. Pielāgotās sēdvietas (ja cilvēks vēlas pārsēsties fiksētā krēslā) nedrīkst izvietot rindas vidū, lai netraucētu pārējo skatītāju pārvietošanos:

- sēdvietām jābūt aprīkotām ar paceļamiem roku balstiem;
- sēdvietām jāatrodas tuvumā vietai, kur var novietot palīglīdzekli, tajā pašā zāles līmenī;
- pielāgotām sēdvietām jābūt ar platāku vietu kājām, kas atvieglo sēdēšanu cilvēkiem īslaicīgiem kustību traucējumiem, piemēram, lauza kāja, vai tiem, kas lieto dažādas ortozes; katrai palīģierīcei paredz 0,80 m platu un 1,40 m garu vietu.

7. Ja nav paredzētas numurētas vietas, tad ar zīmēm jābūt apzīmētām vietām riteņkrēslu lietotājiem, nedzirdīgiem un vājdzirdīgiem cilvēkiem, lai nodrošinātu labu redzamību zīmju valodas tulkam vai lūpu kustībām:

- jābūt pieejamām sēdvietām dažādos redzes un akustiskas līmeņos, kā arī dažādu cenu kategorijās;
- sēdvietu numuriem vajadzētu būt vizuāli kontrastējošiem, kā arī ar taktilo virsmu;
- svarīgi marķēt pakāpienus telpās, kur sēdvietas ir izvietotas uz pakāpienveida grīdas

8. Vēlamajam apgaismojumam konferenču telpās jābūt 500 luksiem.

12.2. APSKAŅOŠANAS APRĪKOJUMS

Apskaņošanas iekārtas ir būtiskas, lai nodrošinātu aktīvu visu apmeklētāju iesaisti, arī to cilvēku, kuri pārvietojas riteņkrēslā vai ir maza auguma.

Rekomendācijas

1. Ja mikrofons ir paredzēts skatītāju līdzdalībai, tad tā vada garumam jānodrošina pieejamība cilvēkiem sēdus stāvoklī vai arī jāizmanto bezvadu mikrofons.
2. Pasākumos, kuros piedalās 50 vai vairāk cilvēku, jānodrošina klausīšanās palīģierīces. Vieta, kur var saņemt klausīšanās palīģierīces, jāapzīmē ar atbilstošu simbolu (sk. "Apzīmējumi").

12.3. SKATUVE

Aizvien biežāk cilvēki ar funkcionēšanas ierobežojumiem ir ne tikai ir pasākumu dalībnieki, bet arī pasākumu vadītāji, lektori un mākslinieki.

MK noteikumi Nr.331 Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 208-15 "Publiskas būves"

115. punkts. Kultūras un izklaides iestāžu būvēs, kurās ir skatuves, nokļūšanai uz to paredz pandusu, liftu vai citu risinājumu, kas būtu piemērots cilvēkiem ar invaliditāti patstāvīgai lietošanai.

Rekomendācijas

1. Skatuves pieejamību nodrošina bez pakāpieniem ar uzbrauktuvēm. Ja tas nav iespējams, var nodrošināt ar pārvietojamām uzbrauktuvēm, iebūvētiem vai mobiliem pacelājiem.
2. Uz skatuves jāparedz labi izgaismota vieta zīmju valodas tulkam.

13. ATPŪTAS TELPAS

Ēkās, kurās ilgstoši uzturas daudz cilvēku, piemēram, izglītības iestādēs, lielos tirdzniecības centros, veselības aprūpes iestādēs, masu pasākumu vietās un citās līdzīgās ēkās, būtu vēlams ierīkot atpūtas telpu.

Rekomendācijas

1. Atpūtas telpā jābūt nelielai gultai un krēslam. Svarīgi, lai gulta būtu 0,45–0,50 m augsta, un krēslam būtu roku balsti. Telpai jāparedz iespēja to aizslēgt no iekšpuses, kā arī iekšpusē jānodrošina palīdzības poga.
2. Atpūtas telpas nepieciešamas cilvēkiem riteņkrēslos, kas nedrīkst ilgstoši sēdēt, kā arī jaunajām māmiņām kā vieta, kur barot bērnu. Tā var būt nepieciešama cilvēkiem ar autismu vai vienkārši vecāka gadu gājuma cilvēkiem nelielai atpūtai.

Ja šāda telpa ir izbūvēta, tad svarīgi ir izvietot norādes uz atpūtas telpu, lai apmeklētāji varētu to atrast un izmantot.

14. ĒDAMTELPAS

Riteņkrēslu un skūtera pieejamības nodrošināšanai ir nepieciešama stingra, horizontāla virsma pie galda. Līdz galdam ir jābūt pieejamam. Grīdas struktūras maiņa ceļā pie galda var būt svarīgs brīdinājuma signāls personai ar redzes traucējumiem.

Galdi, kuru kājas ir galda centrā, nodrošina augstāku pieejamības līmeni.

Rekomendācijas

1. Restorāniem, kafejnīcām un ēdnīcām jāievēro vispārīgās prasības par ēku pieejamību.
2. Svarīgākie pieejamības kritēriji ēdamtelpām:
 - izvairīties no atstarojošām un slidenām virsmām;
 - nodrošināt atbilstošus brīvos laukumus gan cilvēkiem ar kustību traucējumiem, gan pārējiem;
 - ejām starp galdiņiem vai citiem priekšmetiem jābūt vismaz 0,90 m platām;
 - starp mēbelēm un citiem priekšmetiem jābūt kontrastam;
 - sēdvietas var brīvi mainīt atkarībā no vajadzības;
 - galdiem jābūt pieejamiem riteņkrēslu lietotājiem – 0,70 m augstiem un vismaz 0,90 m platiem, (galda kājas nedrīkst traucēt piebraukt pie galda);
 - ja tiek izmantoti augstie bāra krēsli, tad ir jāparedz alternatīva;
 - izvairīties no stikla sienu, durvju un citu caurspīdīgu priekšmetu izvietojuma pārvietošanās ceļos;
 - vitrīnas un citus plauktus izvietot tā, lai tos var aizsniegt arī cilvēki riteņkrēslos;
 - nodrošināt pietiekamu apgaismojumu, īpaši vietās, kad jāuzmanās (kāpnes, uzbrauktuves, stikla vitrīnas, vietas, kur priekšmeti izvietoti zemu);
 - jābūt pieejamām ēdienkartēm ar lielāku druku, ar izteiktu kontrastu attiecībā pret papīru, kā arī vēlams pievienot ēdienu ilustrācijas;
 - jābūt norādēm, kur atrodas labierīcības, kā arī vieta, kur var nomazgāt rokas;

- nodrošināt piekļuvi āra terasēm;
 - cieta, riteņkrēslu lietotājiem pieejama grīda (piemēram, nav grants vai akmeņi).
3. Pašapkalpošanās iespējas:
- vitrīnas un citi plaukti, kas paredzēti ēdiena vai dzērienu izvēlei, izvietoti apmēram 0,85 m augstumā (izņēmuma gadījumos – ne vairāk kā 1,05–1,20 m);
 - sniegtā informācija un norādes ir lielā fontā un ar izteiktu kontrastu;
 - par ēdiena saņemšanu jāpaziņo gan audio, gan vizuālā formātā;
 - paplašu paņemšanas un nolikšanas vieta ir apmēram 0,80 m augstumā no grīdas;
 - nodrošināta palīdzības izsaukšana.
4. Norēķinu sistēmas:
- norēķinu kases izvietotas apmēram 0,70 m augstumā;
 - bankas termināls norēķiniem ar maksājumu kartēm nav izvietots augstāk par 0,80 m.

15. HIGIĒNAS TELPAS (TUALETES, APRŪPES ISTABAS UN DUŠA)

Higiēnas telpas ir neatņemama publisko ēku sastāvdaļa, līdz ar to tām ir jābūt pieejamām un izmantojamām arī cilvēkiem ar dažāda smaguma kustību traucējumiem, kā arī cilvēkiem, kuriem nepieciešama palīdzība

15.1. TUALETES

Katrā publiskā ēkā ir jāparedz pieejamas tualetes atbilstoši apmeklētāju skaitam. Virzienā uz tām jāizvieto secīgas norādes. Gadījumos, kad pieejamas tualetes kabīnes ir kopējā tualešu blokā, nepieciešams vismaz vienu izvietot atsevišķi cilvēkiem, kuriem palīdzību sniedz pretējā dzimuma pārstāvis.

MK noteikumi Nr.331 Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 208-15 "Publiskas būves"

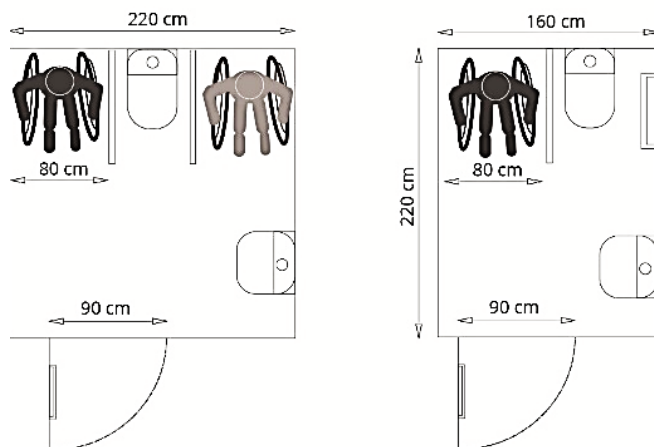
51. punkts. Personām ar kustību traucējumiem, riteņkrēslu lietotājiem paredzērtas iekļūšanas un pārvietošanās iespējas publiskās būvēs, kā arī piemērotu palīgaprīkojumu atsevišķās telpās (piemēram, viesnīcu numuros, tualetēs un dušas telpās).

59. punkts. Publiskā būvē ierīko vismaz vienu tualetes telpu, kas ir pieejama riteņkrēslu lietotājiem, ja būvē ir nodrošināta piekļuve tai no jebkuras vietas (telpas, stāva).

60. punkts. Riteņkrēslu lietotājiem paredzētās tualetes telpas minimālais platums ir 1,6 m, bet minimālais garums – 2,2 m. Tualetes telpās klozetpodu izvieto tā, lai vienā vai abās pusēs 0,80 m platumā būtu brīva piekļuve riteņkrēslu lietotājam. Klozetpoda priekšā paredz brīvu manevrēšanas laukumu 1,50 m diametrā.

61. punkts. Riteņkrēslu lietotājiem paredzētajā tualetes telpā paredz palīdzības pogu (1,20 m augstumā no grīdas līmeņa), lai persona ar invaliditāti nepieciešamības gadījumā var izsaukt palīdzību, kā arī piemērotu palīgaprīkojumu atbilstoši vadlīnijām par vides pieejamību.

30. attēls

Rekomendācijas

1. Riteņkrēslu lietotājiem paredzētajām tualetes durvīm jābūt apzīmētām ar speciālu marķējumu 1,60 m augstumā. Pirms tām jābūt brīvam manevrēšanas laukumam 1,5 m diametrā.
2. Svarīgākie pieejamas tualetes parametri:
 - kabīnes brīvais manevrēšanas laukums ir 1,5 m diametrā;
 - durvju vērtnes platums ir vismaz 0,9 m;
 - viegla durvju atvēršana vismaz 90° leņķī;
 - iekšpuses rokturis ir durvju platumā;
 - durvis ir aprīkotas ar slēdzeni, ko krīzes situācijā var atvērt no ārpuses;

- telpas ir bez sliekšņiem; vietās, kur tas nav iespējams, tie nav augstāki par 1,5 cm un to malas ir noapaļotas;
- grīdas segums ir gluds un neslīdošs (arī slapjš);
- podam jābūt brīvi pieejamam no priekšpuses 1,4 m diametrā un vismaz no vienas malas 0,75–0,90 m platumā līdz atbalsta margām;
- ja tualetes pods pieejams no vienas puses, tad poda attālums no sienas ir 0,2 m;
- poda augšējās malas augstums (bez vāka) ir 0,45–0,47 m;
- podam jābūt aprīkotam ar paceļamiem roku balstiem, kas uzstādīti ne augstāk kā 1,20 m virs grīdas uz sānu sienas un izvirzīti ne vairāk kā 0,50 m no sienas;
- tualetes papīra turētājs ir aizsniedzams no poda;
- poda vāka krāsa kontrastē ar apkārtējo telpu;
- elektrības slēdži ir kontrastējošā krāsā, viegli saskatāmi un izmantojami, 0,9 m augstumā no grīdas līmeņa;
- izlietnes augšmalas augstums ir 0,80–0,85 m;
- zem izlietnes nav skapīšu un citu šķēršļu; zem izlietnes ir brīva vieta vismaz 0,7 m no grīdas;
- izlietne ir aprīkota ar vienas sviras jaucējkrānu, kura rokturi var aizsniegt cilvēks riteņkrēslā;
- tualetes galdiņa un izlietnes malas ir noapaļotas;
- ziepju turētāji atrodas 0,90–1,1 m augstumā;
- spoguļa apakšējā mala atrodas ne augstāk kā 1 m vai spogulis ir vertikāli regulējams dažādos leņķos;
- roku žāvētāja, dvieļu turētāja apakšējā mala atrodas 1,1 m augstumā;
- tualete ir aprīkota ar drošības pogām, kuru augstumi ir 0,15 m un 0,9 m vai ir poga ar aukliņu, lai tās varētu aizsniegt gadījumos, ja cilvēks ir izkritis no riteņkrēsla.

15.2. APRŪPES ISTABAS

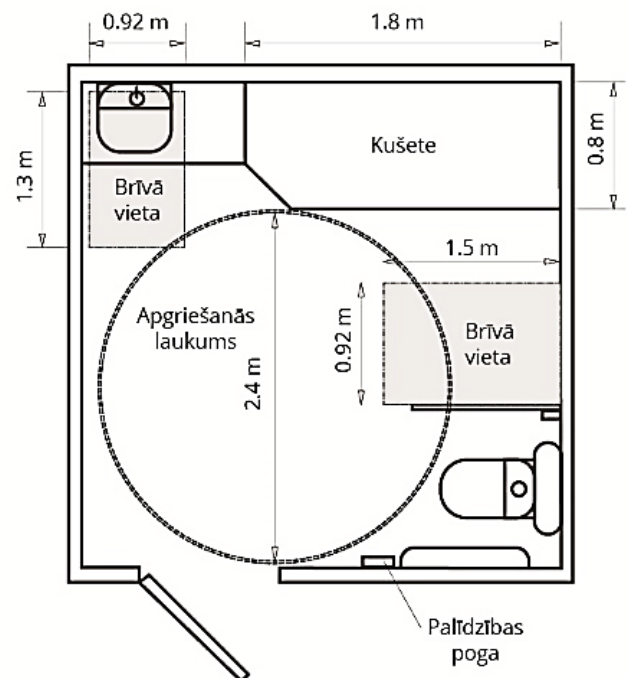
Paredzētas cilvēkiem ar smagiem kustību traucējumiem, kuri nevar izmantot parastu tualetes podu un lieto inkontinences līdzekļus.

Šiem cilvēkiem, lai izmantotu aprūpes istabu, ir nepieciešams viens vai divi asistenti.

Rekomendācijas

1. Aprūpes telpu aprīkojumā ir jāiekļauj:
 - kušete ar regulējamu augstumu, kas pārklāta ar viegli kopjamu materiālu;
 - griestu trošu pacelēja sistēma cilvēka pārcelšanai no riteņkrēsla uz kušeti un atpakaļ;
 - aizslietnis, privātuma nodrošināšanai;
 - tualetes pods;
 - izlietne ar regulējamu augstumu;
 - spogulis;
 - liela atkritumu urna.
2. Aprūpes istabas izmēriem jābūt tādiem, lai tajā vienlaikus var atrasties trīs cilvēki, vismaz 12 m² (3x4 m).
3. Aprūpes istaba jāapzīmē ar atbilstošu informācijas apzīmējumu (sk. "Apzīmējumi").

31. attēls

15.3. DUŠAS

Ja publiskajā ēkā (sporta celtnes, baseini, ārstniecības iestādes, u.c.) ir paredzētas dušas, tad vismaz vienai no tām ir jābūt pieejamai cilvēkam ar kustību traucējumiem.

MK noteikumi Nr.331 “Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 208-15 “Publiskas būves”

62. punkts. Riteņkrēslu lietotājiem paredzētās dušas telpas minimālais platums un garums ir ne mazāks par 1,8 m.

Rekomendācijas

1. Dušas telpas durvīm jābūt 0,90 m platām un sliekšņiem ar slīpumu ne augstākiem par 1,5 cm.
2. Dušas telpa jāaprīko ar nolaižamu sēdekli 0,50 m augstumā no grīdas, vēlams ar paceļamiem roku balstiem:
 - sēdekļa dziļums ir 0,30–0,40 m;
 - sēdekļa platums 0,40–0,50 m;
 - slodze vismaz 120 kg.
3. Dušas durvīm jāparedz iespēja tās atvērt no ārpuses.
4. Telpa jāaprīko ar palīdzības pogām gadījumiem, kad ir grūtības pārsēsties, tām jāatrodas 0,15 m un 0,9 m augstumā no grīdas līmeņa.
5. Dušas telpā jābūt brīvam manevrēšanas laukumam 1,5 m diametrā.
6. Santehnikai jābūt vienkāršai un viegli lietojamai.
7. Telpā un kabīnē jābūt neslīdošai grīdai vai pretslīdes paklājiem.
8. Ja dušas telpa atrodas viesnīcā vai peldbaseinā, tā var piedāvāt iespēju izmantot dušas krēslu.
9. Dušas kabīne jāaprīko ar horizontāliem rokturiem 0,9 m augstumā un vertikālu rokturi 0,9–1,6m augstumā.
10. Dušas uzgaļa augstumam jābūt regulējamam no 0,9 m līdz 2,0 m.
11. Dušas krānam jābūt 0,9 m augstumā.
12. Cilvēkam riteņkrēslā jāspēj aizsniegt dvieļus un ziepes, tātad dvieļu turētājam jābūt 1,0–1,2 m augstumā.
13. Dušas kabīnes ūdens krānam jābūt ar termostata uzgali.

16. DARBA TELPAS

Birojiem, kas nodrošina pakalpojumus sabiedrībai, jābūt pieejamiem visiem neatkarīgi no funkcionēšanas ierobežojumiem. Tiem

jābūt pieejamiem gan personālam, gan apmeklētājiem ar dažādām spējām.

Visām personām, bet jo īpaši personām ar dzirdes traucējumiem, būtu labvēlīga klusa akustiskā vide – mehānisko iekārtu, piemēram, ventilatoru un citu iekārtu radītam troksnim jābūt minimālam.

Galdus un letes vajadzētu izvietot tā, lai tie nebūtu ceļā cilvēkam riteņkrēslā. Jāatceras, ka daļai pārvietošanās palīgierīču nepieciešama pat lielāka telpa.

MK ieteikumi Nr. 2 “Vienotās prasības valsts pārvaldes iestāžu biroju ēkām un biroja telpu grupām”

Iestādē jānodrošina personu ar kustību, redzes un dzirdes traucējumiem piekļuves iespējas saskaņā ar būvnormatīvu par publiskām būvēm, kā arī tualete personām ar kustību traucējumiem aprīkojama ar atbilstoši palīglīdzekļiem saskaņā ar būvnormatīvu par publiskām būvēm.

Rekomendācijas darbiniekiem riteņkrēslā

1. Jānodrošina, lai persona ar riteņkrēslu var iekļūt darba vietā un pārvietoties pa biroju, t. i., nepieciešams: pielāgota autostāvvietā, nodrošināta iespēja iekļūt ēkā (uzbrauktuve, pacēlājs), pietiekami plati gaiteni, bez sliekšņiem, pielāgotas tualetes telpas, tai skaitā spogulis, kas ir pietiekami zems, iespēja pārvietoties starp stāviem (lifts, pacēlājs, automātiskas durvis).
2. Darba vietas pielāgošanā svarīgi ņemt vērā katra darbinieka vajadzības, tomēr ir iespējams norādīt uz kopīgiem elementiem:
 - vismaz 5% darba galdu jābūt ar regulējamu augstumu, ieteicams 0,7 m augstumā; atkarībā no darbinieka riteņkrēslā auguma (amputētas kājas vai spinālais traucējums atšķiras);
 - iespējas saglabāt brīvu telpu zem galda (iespējams ielikt/neielikt skapīti ar atvilktnēm);
 - dokumentu plauktus vēlams novietot līdz 1,50 m augstumā. Var būt nepieciešami speciāli atbalsti rokām (ja ir traucēta roku funkcija);

- kabinetā nepieciešams vairāk vietas, lai varētu manevrēt ar riteņkrēslu.
 - ja birojā ir virtuve, tad virsmu augstumiem jābūt tādiem pašiem kā pie darba galda. Virtuves skapīšiem jābūt zemākiem. Ja šādas iespējas nav, tad visus svarīgākos produktus var likt zemākos plauktos.
3. Ja biroja krēsli ir ar ritentiņiem, tad tiem jābūt mehāniskai bremzei – pieceļoties krēsla ritentiņi automātiski tiek nobloķēti.

Rekomendācijas darbiniekiem ar redzes traucējumiem

1. Jāizvēlas kontrastējoši vai reljefi marķēti pakāpieni pie ieejas darba vietā un darba vietas telpās.
2. Apgaismojuma līmenis ir jāpielāgo darba vietai tā, lai tas vislabāk atbilstu darbinieka individuālajām vajadzībām un vēlmēm.
3. Jābūt viegli pamanāmam kontrastējošam marķējumam uz stikliem dažādos augstumos, īpaši uz stikla durvīm. Tādējādi tiktu novērsti arī iespējamie nelaimes gadījumi.
4. Kontrastējoši marķējumi ap darbam nepieciešamiem slēdžiem (piemēram, gaismas slēdžiem).
5. Palielināti kontrastējoši uzraksti/norādes uz gaismu neatstarojošām virsmām (nav ieteicamas glancētas un metāla virsmas, jo tās rada atspīdumu) vai uzraksti Braila rakstā.
6. Ja ēkā ir lifts, tajā nepieciešams audio signāls, kā arī lifta pogām jābūt sataustāmām un attiecīgi marķētām, skārienjutīgas pogas vai vadības ekrāns nav pieļaujams.
7. Kontrastējošas vadlīnijas vai alternatīvs risinājums, piemēram, grīdceliņš.

Rekomendācijas darbiniekiem ar dzirdes traucējumiem

1. Skaņas signāli (trauksmes, zvana u. tml.) jādublē ar gaismas vai vibrācijas signālu.
2. Zvana poga un kamera pie durvīm, lai apsargs redzētu nācēju var būt kā alternatīva balss telefonam pie ieejas durvīm. Tas ļautu nedzirdīgiem cilvēkiem ieiet pa apsargātas ēkas durvīm.

3. Darba telpās ir svarīgi paredzēt atsevišķu no trokšņiem brīvu telpu, kurā sarunāties ar cilvēku, kuram ir dzirdes traucējumi.
4. Norādes – pie kabinētu durvīm par kolēģiem konkrētā kabinetā, par tualetes telpu, par sanāksmju zāli un citām nepieciešamām telpām.

Vairāk informācijas skatīt šādās nodālās:

3. nodaļa “Kāpnes, uzbrauktuves un pārejas”
4. nodaļa “Pasažieru lifti un pacelāji”
5. nodaļa “Vējtveri un durvis”
6. nodaļa “Logi”
7. nodaļa “Telpu apgaismojums un akustika”
8. nodaļa “Virsmas (grīdas, sienas)”
9. nodaļa “Informācija”
10. nodaļa “Trauksmes signalizācija, evakuācijas ceļi”
11. nodaļa “Gaiteni (halles, garderobe, palīgtelpas)”
12. nodaļa “Publisku pasākumu zāles”
13. nodaļa “Atpūtas telpas”
14. nodaļa “Ēdamtelpas”
15. nodaļa “Sanitārās telpas”
17. nodaļa Mēbeles un aprīkojums u. c. “Apzīmējumi”

17. MĒBELES UN APRĪKOJUMS U.C.

Jebkurām mēbelēm, kuras tiek lietotas publiskās telpās, ir jābūt izmantojamām arī cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem. Ja dizaina dēļ tiek izmantotas mēbeles, kuras neatbilst pieejamības prasībām, tad tajā pašā telpā ir jābūt arī pieejamām mēbelēm.

Darba virsmām publiskās telpās jāatbilst dažādu lietotāju vajadzībām. Jāņem vērā gan izmantošana stāvus, gan sēdus stāvoklī. Personām, kas izmanto riteņkrēslus, galda virsmai ir jābūt tādā augstumā, lai nodrošinātu iespēju pārvietoties un būtu pietiekami daudz vietas riteņkrēslam.

Galda virsmas, kurām kājas ir centrā, nodrošina labāku pieejamības līmeni.

Rekomendācijas

1. Veidojot mēbeļu iekārtojumu, svarīgi paredzēt brīvu manevrēšanas laukumu, vismaz 1,5x1,5 m, kurā neatrodas mēbeles, instalācijas vai citi šķēršļi.

2. Ja tiek paredzētas iebūvētas mēbeles, tad publiski pieejamās vai koplietošanas telpās jānodrošina vismaz 10%, riteņkrēsla lietotājiem pieejamas mēbeles, bet ne mazāk kā vienu vietu.
3. Pieejamo galdu, letes un darba virsmu augšpusei jābūt starp 0,70 m līdz 0,85 m virs grīdas. Ieteicams galdu aprīkot ar regulēšanas mehānismu.
4. Mēbelēm jābūt bez asiem stūriem vai stikla durvīm.
5. Ja tiek izmantotas elektroiekārtas, vēlams izvairīties no tādām, kas aprīkotas ar skārienjūtīgu vadības paneli.
6. Ja ir paredzēta iespēja mēbeles pārvietot, tad tām apakšā jānodrošina gumijas vai cita materiāla segums, kas novērsīs troksni tās pārvietojot.
7. Iekārtojot telpas, jāņem vērā arī dažādu alerģiju izcelsmes cēloņi, piemēram, paklāji un telpaugi.
8. Gaismas ieslēgšanas slēdžiem un rozetēm jābūt aizsniedzamā augstumā – ne augstāk par 0,90 m, un tiem jākontrastē ar grīdu.
9. Drēbju pakaramiem jābūt divos augstumos, lai viens no tiem sasniedzams cilvēkam riteņkrēslā – tā maksimālais augstums ir 1,2 m.

18. IZGLĪTĪBAS UN ZINĀTNES IESTĀŽU BŪVES

Izglītība ir cilvēka attīstības un iekļaušanās veicinātājs, tādēļ jebkāda veida funkcionēšanas ierobežojumi nedrīkst būt šķērslis izglītības iegūšanai. Iekļaujoša izglītība ir izglītības veids, kurā tiek piedāvātas vienādas izglītības iespējas visiem bērniem, jauniešiem un pieaugušajiem neatkarīgi no tā, kādas ir cilvēka spējas, vajadzības un/vai veselības stāvoklis. Iekļaujoša izglītība ir pamatota humānā pieejā, kur jebkurš skolēns tiek uzlūkots primāri kā vērtība, kā sabiedrībai noderīgs un vērtīgs, kas var sabiedrībai piedāvāt savu devumu, kā arī nodrošina katra individuālās vajadzības pieejamā, cenošā un atbalstošā vidē, piedaloties un līdzdarbojoties izglītības procesā un gūstot sasniegumus. Studentiem, skolotājiem un darbiniekiem ar funkcionēšanas ierobežojumiem jāspēj pārvietoties visās mācību telpās visā objektā. Pamata uzstādījums ietver iespēju brīvi

izmantot dažādus iebūvētus elementus (t. i., integrētas tehnoloģijas, tāfeles, slēdžus, datorus, izlietnes u. c.).

Pie izglītības un zinātnes būvēm pieder:

1. bērnu uzraudzības pakalpojuma sniegšanas vietas un izglītības iestādes, kas īsteno pirmsskolas izglītības programmas;
2. vispārīzglītojošās skolas, vidējās speciālās skolas, mūzikas un mākslas skolas, arodskolas un citas skolas;
3. internātskolas;
4. koledžas, augstākās izglītības iestādes;
5. zinātniskās pētniecības iestādes un laboratorijas.

MK noteikumi Nr. 610 “Higiēnas prasības izglītības iestādēm, kas īsteno vispārējās pamatizglītības, vispārējās vidējās izglītības, profesionālās pamatizglītības, arodizglītības vai profesionālās vidējās izglītības programmas”

18. punkts. Iestādēs un to teritorijā nodrošina būvniecības normatīvajos aktos noteiktās vides pieejamības prasības.

Rekomendācijas

1. Izglītības iestādēm ir jāatbilst visiem Latvijas būvnormatīva LBN 208-15 “Publiskas būves” pieejamības prasībām, īpašu uzmanību veltot drošībai.
2. Jānodrošina piekļuve visiem diennakts aprūpes pakalpojumiem. Pieejamība nozīmē, ka personas ar invaliditāti var būt bērni, vecāki, viesi, darbinieki vai brīvprātīgie.
3. Pirmsskolas bērnu iestādēs papildu jāņem vērā:
 - bērnu tualetes podam jābūt 0,30–0,40 m attālumā no blakus esošās sienas. Tualetes sēdekļa augstumam jābūt no 0,20 m līdz 0,40 m;
 - bērnu tualetes rokturu augstumam jābūt no 0,50 līdz 0,60 m;
 - apaļi vai ovāli durvju rokturi nav piemēroti cilvēkiem ar kustību traucējumiem, cilvēkiem ar mazu augumu vai cilvēkiem ar mazāku spēku un bērniem;

- svarīgi nodrošināt, ka visi izveidotās vides komponenti ir droši bērniem.
4. Skolās un augstskolās papildu jāņem vērā:
- skolēni un studenti ar invaliditāti bieži izmanto mācību līdzekļus un citas palīgierīces, kurām nepieciešams elektrības pieslēgums, tāpēc klasēs un auditorijās jāparedz papildu elektrības kontakti un nepieciešamības gadījumā pie tiem jāparedz vietas studentiem ar invaliditāti;
 - ja iebūvētie elementi ir paredzēti katram skolēnam vai studentam, tie ir jāpielāgo skolēnam vai studentam ar invaliditāti;
 - mācību telpām paredzētais aprīkojums, mēbeles un citas iekārtas ir transformējamas, lai tās varētu izmantot studenti, skolotāji un personāls ar dažādām spējām;
 - regulējamie galdi un krēsli, noņemami roku balsti un mēbeļu bloķēšanas ritentiņi ļauj cilvēkam izdarīt nepieciešamos pielāgojumus, lai vide atbilstu viņa individuālajām vajadzībām.

Vairāk informācijas skatīt šādās nodālās:

3. nodaļa “Kāpnes, uzbrauktuves un pārejas”
4. nodaļa “Pasažieru lifti un pacelāji”
5. nodaļa “Vējtverī un durvis”
6. nodaļa “Logi”
7. nodaļa “Telpu apgaismojums un akustika”
8. nodaļa “Virsmas (grīdas, sienas)”
9. nodaļa “Informācija”
10. nodaļa “Trauksmes signalizācija, evakuācijas ceļi”
11. nodaļa “Gaiteni (halles, garderobe, palīgtelpas)”
12. nodaļa “Publisku pasākumu zāles”
13. nodaļa “Atpūtas telpas”
14. nodaļa “Ēdamtelpas”
15. nodaļa “Sanitārās telpas”
17. nodaļa Mēbeles un aprīkojums u. c. “Apzīmējumi”

19. ĀRSTNICĪBAS, VESELĪBAS APRŪPES, SOCIĀLĀS APRŪPES UN REHABILITĀCIJAS IESTĀŽU BŪVES

Ārstniecības, veselības aprūpes, sociālās aprūpes un rehabilitācijas iestāžu būvēs tiek sniegti pakalpojumi, kuru saņēmēji galvenokārt ir cilvēki ar funkcionāliem traucējumiem. Šajās būvēs pieejamībai ir liela nozīme. Tā kā pieejamību izmanto lielākā daļa klientu, tad klientu ar funkcionēšanas ierobežojumiem plūsma ir jāparedz lielāka nekā citās publiskajās telpās.

Pie ārstniecības, veselības aprūpes, sociālās aprūpes un rehabilitācijas ēkām pieder:

1. aptiekas;
2. ambulatorās ārstniecības un fizioterapijas iestādes;
3. slimnīcas, medicīniskās un sociālās rehabilitācijas iestādes;
4. ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas un citas sociālās aprūpes iestādes.

MK noteikumi Nr.60 “Noteikumi par obligātajām prasībām ārstniecības iestādēm un to struktūrvienībām”⁵

3. punkts. Ārstniecības iestāde, ievērojot būvniecības jomu reglamentējošajos normatīvajos aktos un šajos noteikumos noteiktās prasības:

3.1. atrodas atbilstoši tās darbībai projektētā vai pielāgotā ēkā;

3.2. nodrošina vides pieejamību personām ar funkcionāliem traucējumiem.

4. punkts. Ārstniecības iestādēs, kurās nav nodrošināta vides pieejamība personām ar funkcionāliem traucējumiem atbilstoši šo noteikumu 3.2. apakšpunktam:

4.1. ir nodrošināta iespēja personām ar funkcionāliem traucējumiem saņemt veselības aprūpes pakalpojumus atbilstoši

⁵ <https://likumi.lv/doc.php?id=187621>

apstiprinātajām medicīniskajām tehnoloģijām;

4.2. ir ārstniecības iestādes vadītāja apstiprināta informācija, kādā ārstniecības iestāde personām ar funkcionāliem traucējumiem nodrošina iespēju saņemt ārstniecības iestādes sniegtos veselības aprūpes pakalpojumus.

Informācija ietver īsu, pacientam saprotamu skaidrojumu par iestādes sniegto veselības aprūpes pakalpojumu saņemšanas iespēju, vietu un veidu personām ar funkcionāliem traucējumiem, kontaktus papildu informācijas saņemšanai un to ārstniecības iestāžu uzskaitījumu, kurās ir iespējams saņemt veselības aprūpes pakalpojumus, kuri konkrētajā ārstniecības iestādē personām ar funkcionāliem traucējumiem nav pieejami;

4.3. ir nodrošināta iespēja personām ar funkcionāliem traucējumiem patstāvīgi iekļūt ārstniecības iestādē, ja tas ir veselības centrs vai stacionārā ārstniecības iestāde. Veselības centrā, kur tiek sniegts veselības aprūpes pakalpojums personām ar funkcionāliem traucējumiem, ir pieejama vismaz viena tualetes telpa personām ar funkcionāliem traucējumiem, bet stacionārā ārstniecības iestādē vismaz viena tualetes telpa personām ar funkcionāliem traucējumiem ir pieejama katrā stāvā, kur tiek sniegts veselības aprūpes pakalpojums personām ar funkcionāliem traucējumiem.

4.1 punkts. Ārstniecības iestāde savā tīmekļa vietnē ievieto informāciju par veselības aprūpes pakalpojumu un vides pieejamības nodrošināšanu. Ārstniecības iestādes, kurās nav nodrošināta vides pieejamība personām ar funkcionāliem traucējumiem atbilstoši šo noteikumu 3.2. apakšpunktam, tīmekļa vietnē ievieto arī ārstniecības iestādes vadītāja apstiprināto informāciju par kārtību, kādā ārstniecības iestāde nodrošina iespēju personām ar funkcionāliem traucējumiem saņemt ārstniecības iestādes sniegtos veselības aprūpes pakalpojumus.

188. punkts. Ārstniecības iestādes, kas Ārstniecības iestāžu reģistrā ir reģistrētas līdz 2014. gada 1. janvārim, līdz 2014. gada 1.

jūlijam iesniedz Ārstniecības iestāžu reģistram paziņojumu par vides pieejamību ārstniecības iestādē. Ja ārstniecības iestādē vides pieejamība ir nodrošināta atbilstoši šo noteikumu 4. punktā minētajām prasībām vai vides pieejamība nav nodrošināta, paziņojumā norāda:

188.1. informāciju par iemesliem, kāpēc vides pieejamība nav nodrošināta, un plānotajiem pasākumiem vides pieejamības nodrošināšanai;

188.2. termiņu, kādā ir plānots nodrošināt vides pieejamību;

188.3. informāciju par kārtību, kādā tiek nodrošināta iespēja personām ar funkcionāliem traucējumiem saņemt ārstniecības iestādes sniegtos veselības aprūpes pakalpojumus.

MK noteikumi Nr.331 "Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 208-15 "Publiskas būves"

107. punkts. Ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūciju un citu sociālās aprūpes iestāžu būves, kas paredzētas bērniem ar garīgās attīstības traucējumiem vai personām ar garīgiem traucējumiem, projektē būvēs ne augstāk par trešo stāvu.

108. punkts. Projektējot ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūciju un citas sociālās aprūpes iestāžu būves, guļamtelpas minimālais griestu (vai piekaramo griestu, ja tādi ir paredzēti) augstums ir 2,5 m.

Rekomendācijas

1. Projektējot ārstniecības, veselības aprūpes, sociālās aprūpes un rehabilitācijas iestāžu būves, durvju platums jāparedz 1,2 m, kā arī durvis vēlams izvietot padziļinājumā, lai, tās atverot, netraucētu pārvietoties.
2. Ieteicams liftu kabīnes plānot pietiekami lielas, lai tajās varētu brīvi pārvietot klientus guļamratos.
3. Visām uzbrauktuvēm šajās iestādēs nevajadzētu pārsniegt 5% slīpumu.
4. Lielās ārstniecības un rehabilitācijas iestādēs īpaša uzmanība jāpievērš zīmēm,

grīdas klājumiem un sienu krāsojamam, to veidojot tā, lai tas viss palīdzētu apmeklētājiem orientēties vidē.

5. Ārstniecības, veselības aprūpes, sociālās aprūpes un rehabilitācijas iestāžu darbiniekiem ir jābūt apmācītiem komunicēt un palīdzēt cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem.

Vairāk informācijas skatīt šādās nodālās:

3. nodaļa "Kāpnes, uzbrauktuves un pārejas"
4. nodaļa "Pasažieru lifti un pacelāji"
5. nodaļa "Vējtverī un durvis"
6. nodaļa "Logi"
7. nodaļa "Telpu apgaismojums un akustika"
8. nodaļa "Virsmas (grīdas, sienas)"
9. nodaļa "Informācija"
10. nodaļa "Trauksmes signalizācija, evakuācijas ceļi"
11. nodaļa "Gaiteni (halles, garderobe, palīgtelpas)"
12. nodaļa "Publisku pasākumu zāles"
13. nodaļa "Atpūtas telpas"
14. nodaļa "Ēdamtelpas"
15. nodaļa "Sanitārās telpas"
17. nodaļa Mēbeles un aprīkojums u. c. "Apzīmējumi"

20. TIRDZNICĪBAS UN SADZĪVES PAKALPOJUMU BŪVES

Tirdzniecības un sadzīves pakalpojumu vietās nevar paredzēt cilvēku ar funkcionēšanas ierobežojumiem skaitu un tas arī nevar tikt regulēts. Tāpēc, veidojot šādas būves no jauna, ir svarīgi ievērot universālā dizaina principus, kas ļaus izvairīties no kāda apmeklētāja iespēju ierobežojuma.

Pie tirdzniecības un sadzīves pakalpojumu būvēm ēkām pieder:

1. tirdzniecības kompleksi*, tirgi un citi tirdzniecības uzņēmumi,
2. restorāni, kafejnīcas, bāri un citi ēdināšanas uzņēmumi,
3. pirtis, veļas mazgātavas, ķīmiskās tīrītavas un citas sadzīves pakalpojumu būves.

20.1. TIRDZNICĪBAS CENTRI

Tirdzniecības centri ir publiskā telpa, kurā pulcējas liels skaits cilvēku, un daudziem no

viņiem ir dažādi funkcionālie traucējumi. Tāpēc šajās būvēs ir ļoti svarīgi ievērot visas vides pieejamības prasības. Īpaša uzmanība ir jāpievērš drošībai, evakuācijas ceļiem, informācijai.

Rekomendācijas

Tā kā parasti šo būvju telpu izkārtojums ir komplikēts, tad liela nozīme ir orientēšanās palīgelementiem un drošībai. Svarīgi, lai pie ieejām būtu ne tikai vizuāls vai elektronisks telpu plāns, bet arī taktilās kartes, uz kurām norādīti arī evakuācijas ceļi, drošības pogas un telefona numurs palīdzības izsaukšanai.

Vēlams izvairīties no grīdas, kas ir ļoti raiba, kā arī no plauktu un stendu izvietojuma pārvietošanās ceļos.

Vairāk informācijas skatīt šādās nodālās:

3. nodaļa "Kāpnes, uzbrauktuves un pārejas"
4. nodaļa "Pasažieru lifti un pacelāji"
5. nodaļa "Vējtverī un durvis"
6. nodaļa "Logi"
7. nodaļa "Telpu apgaismojums un akustika"
8. nodaļa "Virsmas (grīdas, sienas)"
9. nodaļa "Informācija"
10. nodaļa "Trauksmes signalizācija, evakuācijas ceļi"
11. nodaļa "Gaiteni (halles, garderobe, palīgtelpas)"
12. nodaļa "Publisku pasākumu zāles"
13. nodaļa "Atpūtas telpas"
14. nodaļa "Ēdamtelpas"
15. nodaļa "Sanitārās telpas"
17. nodaļa Mēbeles un aprīkojums u. c. "Apzīmējumi"

20.2. IELU TIRDZNICĪBA, TIRGI

Ielu tirdzniecības vietās un tirgos raksturīgi, ka pulcējas liels cilvēku daudzums ar nekoordinētu pārvietošanos. Tāpēc šajās vietās ir jāņem vērā pieejamības standarti cilvēkiem riteņkrēslos, cilvēkiem ar redzes traucējumiem un orientēšanās grūtībām.

MK noteikumi Nr. 440 "Noteikumi par tirdzniecības veidiem, kas saskaņojami ar pašvaldību, un tirdzniecības organizēšanas kārtību"

Organizējot tirdzniecības vietu, jāseko, lai:

12.2. punkts. Netiktu traucēta ieeja pastāvīgajā tirdzniecības vai pakalpojumu sniegšanas vietā un izeja no tās, tai skaitā evakuācijas izeja;

12.3. punkts. Netiktu traucēta transportlīdzekļu un gājēju satiksme, it īpaši specializēti pielāgotās vietās personām ar funkcionāliem traucējumiem.

Rekomendācijas

1. Paredzēt atstarpes starp tirdzniecības galdu rindām ne mazāk kā 2 m.
2. Ielas segumam pārvietošanās ceļos ir jābūt bez šķēršļiem (sk. 29. nodaļa letves un gājēju pārejas).
3. Paredzēt pieejamu sabiedrisko tualeti tirdzniecības vietā.
4. Ja plānoti degustācijas galdi, tad jāparedz arī galdi ar krēsliem un tādi, kas aizsniedzami riteņkrēslu lietotājiem (sk. 12. nodaļa Ēdamtelpas).

20.3. PUBLISKĀS PIRTIS

MK noteikumi Nr. 439 "Higiēnas prasības publiskas lietošanas pirtīm"

2.punkts. Publiskas lietošanas pirtis šo noteikumu izpratnē ir pirtis, kuras izmanto, lai mazgātos, atpūtai, ārstniecībai un rehabilitācijai. Par publiskas lietošanas pirtīm netiek uzskatītas pirtis, kuras lieto tikai personiskām vajadzībām.

6. punkts. Pirts telpu sienu un grīdu, kā arī iekārtu apdarē izmanto materiālus, kas paredzēti mitrai uzkopšanai un dezinfekcijai.

7. punkts. Lai nodrošinātu pirts darbību atbilstoši higiēnas prasībām, pirtī iekārto un atbilstoši aprīko šādas telpas:

7.1. priekštelpu ar garderobi (virsdarbēbēm un ielas apaviem);

7.2. ģērbtuvī;

7.3. tualetes telpas;

7.4. mazgātavu ar ūdens krāniem aukstajam un karstajam ūdenim un dušas ierīcēm (turpmāk – mazgātava);

7.5. lāvas telpu (tvaicētavu – lāvas telpu mitrajā pirtī, karsētavu – lāvas telpu sausajā pirtī);

7.6. personāla telpas.

14. punkts. Pirts lāvas telpā (tvaicētavā un karsētavā) sienas ir apdarinātas un soli izgatavoti no koka vai cita veselībai nekaitīga un droša materiāla.

Rekomendācijas

1. MK. Noteikumos Nr. 439 paredzētām telpām publiskām pirtīm ir jāievēro Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 208-15 "Publiskas būves" un pieejamības standarti.
2. Pirts lāvas pirmo pakāpienu jāierīko 0,45–0,50 m augstumā no grīdas līmeņa, un to aprīko ar roku balstiem.
3. Jāparedz vieta riteņkrēslam, un vajadzības gadījumā jānodrošina dušas krēsls.
4. Pirts ģērbtuvē jāparedz plašāka ģērbšanās vieta riteņkrēsla lietotājiem, kā arī jāparedz vieta pārvietošanās palīgīdzekļu drošai novietošanai.
5. Pirts ģērbtuvēs, mazgātavā, dušas telpās, vannas telpās un peldbaseina telpā grīdas ierīko no neslīdoša materiāla.

Vairāk informācijas skatīt šādās nodāļās:

3. nodaļa "Kāpnes, uzbrauktuves un pārejas"
4. nodaļa "Pasažieru lifti un pacelāji"
5. nodaļa "Vējtveri un durvis"
6. nodaļa "Logi"
7. nodaļa "Telpu apgaismojums un akustika"
8. nodaļa "Virsmas (grīdas, sienas)"
9. nodaļa "Informācija"
10. nodaļa "Trauksmes signalizācija, evakuācijas ceļi"
11. nodaļa "Gaiteni (halles, garderobe, palīgtelpas)"
12. nodaļa "Publisku pasākumu zāles"
13. nodaļa "Atpūtas telpas"
14. nodaļa "Ēdamtelpas"
15. nodaļa "Sanitārās telpas"
17. nodaļa Mēbeles un aprīkojums u. c. "Apzīmējumi"

21. PĀRVALDES BŪVES

Daudzu pārvalžu iestāžu uzdevumos ir klientu apkalpošana un dažādu iedzīvotāju jautājumu

risināšana. Daļai šo iestāžu ir klientu centri, bet daļa klientus apkalpo tikai retās situācijās. Līdz ar to arī vajadzības pēc pieejamības standartu ievērošanas ir ļoti dažādas.

Pie pārvaldes būvēm pieder:

1. valsts un pašvaldību iestādes;
2. tiesas;
3. bankas;
4. biroji un līdzīgas iestādes.

Rekomendācijas

Pārvaldes iestādēm ir jāatbilst vides pieejamības prasībām gan klientiem, gan darbiniekiem ar funkcionāliem traucējumiem.

1. Pārvaldes iestādes, kurās apmeklētāju apkalpošanai tiek izmantoti lodziņi, starpsienas vai drošības stiklojums, lai atdalītu personālu no apmeklētāja, vismaz vienai apkalpošanas vietai ir jābūt pieejamai cilvēkam riteņkrēslā:
 - maksimālajam pieļaujamam letes augstumam jābūt 0,75–0,85 m no grīdas. Aizmugurējās malas aizsargs nedrīkst pārsniegt 5 cm no apmales augšpusi;
 - ir iespēja apsēsties;
 - pieejamai letei jāatrodas ceļā bez šķēršļiem;
 - personālam jābūt apmācītam komunicēt ar cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem;
 - pieejamā apkalpošanas vieta ir jāapzīmē ar starptautisko pieejamības simbolu.
2. Klientu apkalpošanas centros ir jānodrošina klausīšanās palīglīdzekļi (mikrofons un austiņas).
3. Rindu biļešu kioski jāizvietoto līdz 1,2 m augstumam un arī ar Braila rakstu un audio atbalstu.
4. Informatīviem ekrāniem jābūt labi redzamiem no uzgaidāmās zonas un papildinātiem ar audioskaņu.
5. Uzgaidāmā zona jāaprīko ar pietiekamu skaitu sēdvietām, kā arī atstājot manevrēšanas zonu apmeklētājam riteņkrēslā.

Vairāk informācijas skatīt šādās nodālās:

3. nodaļa “Kāpnes, uzbrauktuves un pārejas”
4. nodaļa “Pasažieru lifti un pacelāji”
5. nodaļa “Vējtveri un durvis”

6. nodaļa “Logi”

7. nodaļa “Telpu apgaismojums un akustika”

8. nodaļa “Virsmas (grīdas, sienas)”

9. nodaļa “Informācija”

10. nodaļa “Trauksmes signalizācija, evakuācijas ceļi”

11. nodaļa “Gaiteni (halles, garderobe, palīgtelpas)”

12. nodaļa “Publisku pasākumu zāles”

13. nodaļa “Atpūtas telpas”

14. nodaļa “Ēdamtelpas”

15. nodaļa “Sanitārās telpas”

17. nodaļa Mēbeles un aprīkojums u. c. “Apzīmējumi”

22. SPORTA BŪVES, T.SK. PELDBASEINI

Atpūtas un sporta aktivitātēm jābūt pieejamām visiem sabiedrības locekļiem. Pieejamām jābūt zālēm, arēnām un citām sporta iestādēm, ieskaitot piekļuvi visām aktivitāšu telpām, vingrošanas zālēm, fitnesa telpām, skapīšiem, ģērbtuvēm un dušām. Personas ar invaliditāti var būt aktīvi dalībnieki, kā arī skatītāji, brīvprātīgie un darbinieki.

Pie sporta ēkām pieder:

1. stadioni, arēnas;
2. sporta kompleksi, peldbaseini;
3. sporta spēļu zāles, universālās zāles;
4. citas sporta būves.

Rekomendācijas

1. Sporta hallēs un stadionos jāparedz vieta inventāra glabāšanai. Speciāli aprīkoti sporta riteņkrēsli aizņem daudz vietas, tāpēc tiem jāparedz speciāli, funkcionāli plaukti vai liela platība.
2. Durvju platumam jābūt palielinātam, vismaz 1,2 m.
3. Sporta būvēs visās vietās jānodrošina platākā pārvietošanās zona, vismaz 1,25 m. Tas attiecas gan uz gaiteniem, gan uzbrauktuviem, gan citām vietām.
4. Uzstādot liftus vai pacelājus, jāņem vērā, ka minimālais durvju platums liftam ir 1,25 m un pacelāja platforma ne mazāk kā 2,00x1,40 m.

5. Sporta būvēs un stadionos pieejamība jānodrošina ne tikai skatītājiem, bet arī sportistiem.

Vairāk informācijas skatīt šādās nodālās:

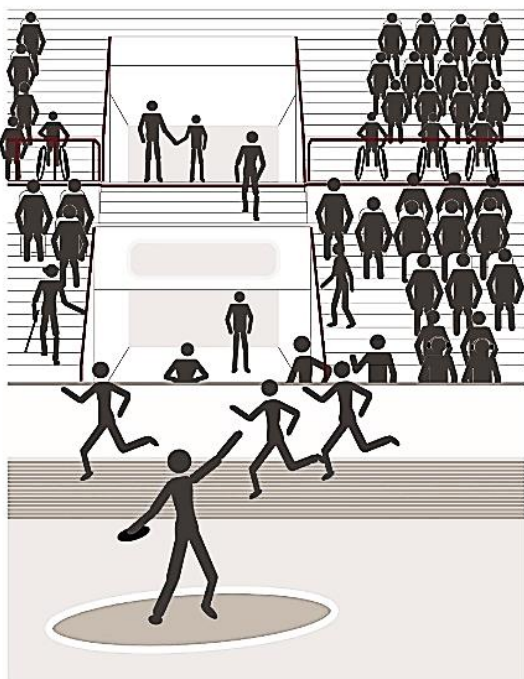
3. nodaļa "Kāpnes, uzbrauktuves un pārejas"
4. nodaļa "Pasažieru lifti un pacelāji"
5. nodaļa "Vējtverī un durvis"
6. nodaļa "Logi"
7. nodaļa "Telpu apgaismojums un akustika"
8. nodaļa "Virsmas (grīdas, sienas)"
9. nodaļa "Informācija"
10. nodaļa "Trauksmes signalizācija, evakuācijas ceļi"
11. nodaļa "Gaiteni (halles, garderobe, palīgtelpas)"
12. nodaļa "Publisku pasākumu zāles"
13. nodaļa "Atpūtas telpas"
14. nodaļa "Ēdamtelpas"
15. nodaļa "Sanitārās telpas"
17. nodaļa Mēbeles un aprīkojums u. c. "Apzīmējumi"

22.1. SKATĪTĀJU SĒDVIETAS

Rekomendācijas

1. Skatītājiem riteņkrēslā pieejamas sēdvietas jāparedz visās cenu kategorijās.
2. Vairāk informācijas skatīt nodālā 10. nodaļā Publisku pasākumu zāles.

32.attēls

22.2. PELDBASEINI

Rekomendācijas

3. Uzbrauktuves peldbaseinos nedrīkst pārsniegt 1:20 (5%) slīpumu.
4. Minimālajam uzbrauktuves platumam jābūt 1,2 m. Uzbrauktuve jāaprīko ar apmalēm visā tās garumā vismaz 0,10 m augstumā.
5. Uzbrauktuvei abās pusēs jāparedz margas divos līmeņos ar augstumu 0,70 m un 0,90 m no grīdas.
6. Gar sienām jāizvieto margas divos līmeņos ar augstumu 0,70 m un 0,90 m no grīdas.
7. Visiem materiāliem, ko izmanto peldbaseinos, jābūt ar neslīdošu virsmu.
8. Papildu drošībai peldbaseinu ieteicams aprīkot ar apmali tam apkārt, ko izveido kontrastējošā krāsā.
9. Peldbaseinu un tā palīgtelpas jāveido no viegli tīrāmiem materiāliem. Visām apmalēm vai stūriem jābūt noapaļotiem, lai izvairītos no iespējam gūt traumas. Sienas grīdas un citi ar peldbaseinu saistītie priekšmeti savā starpā kontrastē.
10. Margas, kuras paredzētas iekāpšanai baseinā, ir kontrastējošā krāsā, kā arī, ja tiek atdalītas vairākas peldbaseina joslas, tas tiek darīts ar kontrastējošām krāsām.
11. Tiek nodrošināta iespēja cilvēkiem ar kustību traucējumiem patstāvīgi iekļūt peldbaseinā, izmantojot uzbrauktuvi, liftu vai citas palīgtierces.
12. Jānodrošina, ka:
 - pastaigu laukumam ap baseinu ir pietiekams platums, vismaz 3,25 m;
 - apkārt peldbaseinam, kā arī līdz pieejamai ieejai jāizveido vadulu sistēma, kas izteikti kontrastē ar apkārtējo vidi;
 - ar vizuāliem un taustes kontrastiem jāatzīmē peldbaseina robeža, sāniem jābūt kontrastējošiem;
 - ir pieejama atbilstoša palīdzība, personāls ir sagatavots un apmācīts;
 - ja tiek izmantots pacelājs, lai cilvēkus ielaistu ūdenī, tam jābūt aprīkotam ar margām;
 - vajadzības gadījumā ir pārnēsājamas ieejas kāpnes;
 - akustiskie signāli ir pietiekami skaļi.
13. Ja peldbaseinam tiek izmantota rampa, jāatceras, ka vairumā gadījumu nav

ieteicams personām doties peldbaseinā ar savām pārvietošanās ierīcēm, jo tas var sabojāt ierīces, kā arī var piesārņot peldbaseinu. Šādam nolūkam vajadzētu izmantot tam speciāli paredzētu riteņkrēslu, kā arī jāparedz vieta, kur tikmēr uzglabāt personiskās pārvietošanās palīgierīces.

Vairāk informācijas skatīt šādās nodālās:

3. nodaļa "Kāpnes, uzbrauktuves un pārejas"
4. nodaļa "Pasažieru lifti un pacelāji"
5. nodaļa "Vējtveri un durvis"
6. nodaļa "Logi"
7. nodaļa "Telpu apgaismojums un akustika"
8. nodaļa "Virsmas (grīdas, sienas)"
9. nodaļa "Informācija"
10. nodaļa "Trauksmes signalizācija, evakuācijas ceļi"
11. nodaļa "Gaiteni (halles, garderobe, palīgtelpas)"
12. nodaļa "Publisku pasākumu zāles"
13. nodaļa "Atpūtas telpas"
14. nodaļa "Ēdamtelpas"
15. nodaļa "Sanitārās telpas"
17. nodaļa Mēbeles un aprīkojums u. c. "Apzīmējumi"

23. KULTŪRAS UN IZKLAIDES IESTĀŽU BŪVES

Kultūras un izklaides pasākumiem ir jābūt pieejamiem visai sabiedrībai. Cilvēki ar funkcionāliem traucējumiem var būt gan skatītāji, gan mākslinieki, gan brīvprātīgie, gan darbinieki. Kultūras pasākumus vienlaikus apmeklē daudz cilvēku, un, tāpat kā visās vietās, kur vienlaicīgi pulcējas liels skaits cilvēku, īpaša uzmanība jāpievērš drošībai.

MK noteikumi Nr. 331 "Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 208-15 "Publiskas būves"

115. punkts. Kultūras un izklaides iestāžu būvēs, kurās ir skatuves, nokļūšanai uz to paredz pandusu, liftu vai citu risinājumu, kas būtu piemērots cilvēkiem ar invaliditāti patstāvīgai lietošanai.

Pie kultūras un izklaides ēkām pieder:

1. teātri, kinoteātri, koncertzāles, cirki,
2. tautas nami, klubi, diskotēku zāles, kulta būves,

3. muzeji, galerijas,
4. izstāžu zāles un spēļu zāles,
5. bibliotēkas un arhīvi,
6. citas izklaides būves.

Vairāk informācijas skatīt šādās nodālās:

3. nodaļa "Kāpnes, uzbrauktuves un pārejas"
4. nodaļa "Pasažieru lifti un pacelāji"
5. nodaļa "Vējtveri un durvis"
6. nodaļa "Logi"
7. nodaļa "Telpu apgaismojums un akustika"
8. nodaļa "Virsmas (grīdas, sienas)"
9. nodaļa "Informācija"
10. nodaļa "Trauksmes signalizācija, evakuācijas ceļi"
11. nodaļa "Gaiteni (halles, garderobe, palīgtelpas)"
12. nodaļa "Publisku pasākumu zāles"
13. nodaļa "Atpūtas telpas"
14. nodaļa "Ēdamtelpas"
15. nodaļa "Sanitārās telpas"
17. nodaļa Mēbeles un aprīkojums u. c. "Apzīmējumi"

24. TŪRISMA UN CITAS ĪSLAICĪGAS APMEŠANĀS BŪVES

Pieejams tūrisms vai ceļojums ir tāds, kas ir pieejamas visiem cilvēkiem neatkarīgi no funkcionāla traucējuma veida, tostarp cilvēkiem ar ierobežotām pārvietošanās spējām, dzirdes vai redzes traucējumiem, psiho-sociāliem traucējumiem, gados vecākiem cilvēkiem, kā arī cilvēkiem ar īslaicīgiem pārvietošanās spēju ierobežojumiem. Pieejama tūrisma būtiska sastāvdaļa ir pieejamas viesnīcas, kurām jābūt gatavām uzņemt ne tikai cilvēkus ar kustību traucējumiem, bet arī cilvēkus ar citiem funkcionāliem traucējumiem. Tas pieprasa papildu pieejamības vajadzības gan saistībā ar numuru izkārtojumu, gan apkalpojošā personāla izpratni par šiem jautājumiem.

Pie tūristu un citām īslaicīgās apmešanās vietām pieder:

1. Viesnīcas;
2. viesu mājas;
3. citas īslaicīgas apmešanās būves.

Latvijas valsts standarts "Viesu izmitināšanas un apkalpošanas mītnes". Viesnīcas LVS 200-1:2009 (2009 gads)

1. Viesnīca nodrošina personu ar invaliditāti uzņemšanu un apkalpošanu saskaņā ar normatīvajiem aktiem par publiskām ēkām un būvēm. 5% numuru, vai vismaz viens (guļamistaba, tualete), pielāgoti klientiem, kuri pārvietojas riteņkrēslos Autostāvvietā paredzēta īpaši iezīmēta vieta invalīdu autotransportam
2. Mītnēs nodrošināta personu ar invaliditāti uzņemšana un apkalpošana saskaņā ar LBN "Publiskās ēkas un būves" prasībām. Visās mītnēs ieejas mezgls un vismaz viens numurs, duša un tualete pielāgoti riteņkrēsla lietotājiem.

Rekomendācijas

1. Numuram jābūt viegli atslēdzamam/aizslēdzamam, un durvju slēdzenes rokturis ir viegli satverams.
2. Gaismas slēdzis jāprojektē tā, lai būtu sasniedzams cilvēkam riteņkrēslā, tā augstums 0,9 m, gaismas slēdži kontrastē ar sienu. Elektrības rozetei jāatrodas 0,9 m augstumā.
3. Istabā jābūt brīvam manevrēšanas laukumam vismaz 1,5x1,5m, kurā neatrodas mēbeles, instalācijas vai citi šķēršļi.
4. Numuros jābūt iespējai atvērt logu cilvēkam riteņkrēslā. Loga roktura augstums – ne augstāk kā 1,2 m.
5. Gultas augstumam, ja nav iespējas to regulēt, jābūt ne zemāk kā 0,45 m, ne augstāk kā 0,47 m. Vēlams regulējams gultas augstums. Jābūt iespējai uzlikt otru matraci.
6. Divvietīgā numuriņā attālumam starp gultām jābūt vismaz 0,9 m.
7. Gulta jānovieto uz kājām vismaz 0,2 m no grīdas, lai būtu iespēja piebraukt ar individuālo pacelāju.
8. Drēbju pakaramie jāiekārto divos augstumos, lai viens no tiem ir sasniedzams cilvēkam riteņkrēslā – tā augstums maksimāli ir 1,2 m.

9. Vēlams pieejamo numuru projektēt kā savstarpēji savienojamu numuru, ja cilvēks ceļo ar asistentu, kas nav ģimenes loceklis.
10. Vēlams nepieciešamības gadījumā paredzēt iespēju numuriņā novietot papildgultu.
11. Jāizvairās no stikla mēbelēm un mēbelēm ar asiem stūriem.
12. Ja numurā ir elektroniskās iekārtas, tad to vadības paneļi nedrīkst būt skārienjūtīgi.
13. Rūpējoties par nedzirdīgo un vājdzirdīgo klientu drošību, viesnīcas uz apmešanās laiku nodrošina ar speciālu tehnisko palīglīdzekļu paketi, kas signalizē par visām ienākošām skaņām (trauksmes signāls ārkārtas situācijās, durvju zvans/klauvējiens, telefona zvans).
14. Numurā jābūt pieejamam telefonam ar skaņas pastiprinājumu.
15. Numurā jābūt pieejamam telefonam ar CCITT (pogu klaviatūru) klaviatūru cilvēkiem ar redzes traucējumiem un koordinācijas problēmām.
16. Ja numurā atrodas minibārs, tad jābūt iespējai to aizslēgt pēc viesu vai pavadošās personas lūguma.

Vairāk informācijas skatīt šādās nodāļās:

3. nodaļa "Kāpnes, uzbrauktuves un pārejas"
4. nodaļa "Pasažieru lifti un pacelāji"
5. nodaļa "Vējtveri un durvis"
6. nodaļa "Logi"
7. nodaļa "Telpu apgaismojums un akustika"
8. nodaļa "Virsmas (grīdas, sienas)"
9. nodaļa "Informācija"
10. nodaļa "Trauksmes signalizācija, evakuācijas ceļi"
11. nodaļa "Gaiteni (halles, garderobe, palīgtelpas)"
12. nodaļa "Publisku pasākumu zāles"
13. nodaļa "Atpūtas telpas"
14. nodaļa "Ēdamtelpas"
15. nodaļa "Sanitārās telpas"
17. nodaļa Mēbeles un aprīkojums u. c. "Apzīmējumi"

25. SAKARU UN TRANSPORTA BŪVES, T. SK. DZELZCEĻA STACIJAS, AUTOOSTAS, LIDOSTAS, JŪRAS UN UPJU PASAŽIERU STACIJAS

25.1. DZELZCEĻA STACIJAS

Uz dzelzceļa stacijām attiecas Eiropas Savienības regulējums

EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA (EK) Nr. 1371/2007 (2007. gada 23. oktobris) par dzelzceļa pasažieru tiesībām un pienākumiem (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32007R1371>)

KOMISIJAS REGULA (ES) Nr. 1300/2014 par savstarpējas izmantojamības tehniskajām specifikācijām attiecībā uz Savienības dzelzceļa sistēmas pieejamību personām ar invaliditāti un personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām.

Regulā ir noteikts, ka bezšķēršļu ceļš ir divu vai vairāku tādu publiski pieejamu, pasažieru satiksmei paredzētu vietu savienojums, pa kuru var pārvietoties visas personas ar invaliditāti un personas ar ierobežotām pārvietošanās spējām. Lai to panāktu, ceļu var sadalīt, lai labāk atbilstu tām vajadzībām, kas ir visām personām ar invaliditāti un personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām.

Ceļš bez pakāpieniem ir bezšķēršļu ceļa daļa, kura atbilst tām vajadzībām, kas ir personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām. Jāizvairās no līmeņa starpības vai, ja no tās nav iespējams izvairīties, līmeņus savieno ar uzbrauktuvēm vai pacelājumiem.

“Reljefas zīmes” un “reljefas vadības ierīces” ir zīmes vai ierīces, tostarp izceltas piktogrammas, izceltas rakstzīmes vai Braila raksts.

Pamatprasības infrastruktūras pieejamībai:

- personām ar invaliditāti un personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām paredzētās stāvvietas;
- bezšķēršļu ceļi;
- durvis un ieejas;
- grīdu virsmas;
- caurredzamu šķēršļu izcelšana;

- tualetes un bērnu pārtīšanas galdiņi;
- mēbelējums un brīvi stāvošas ierīces;
- biļešu iegāde, uzziņu dienesti un klientu palīdzības punkti;
- apgaismojums;
- vizuālā informācija: virziena norādes, piktogrammas, drukātā vai mainīgā informācija;
- mutiskā informācija;
- perona platums un peronu malas;
- peronu beigas;
- iekāpšanas palīgīdzekļi, ko uzglabā uz peroniem;
- dzelzceļa pārejas;
- sniedz šādu informāciju:
 - drošības informācija un drošības instrukcijas;
 - brīdinājuma, aizlieguma un obligātu darbību zīmes;
 - informācija par vilcienu atiešanu;
 - ja ir paredzētas stacijas labierīcības, to identifikācija un piekļuves ceļi tām.

Paziņojumus par avārijas situāciju jāparāda arī rakstiskā formā, vai zīmju valodā.

25.2. AUTOOSTAS

MK noteikumi Nr. 599 “Sabiedriskā transporta pakalpojumu sniegšanas un izmantošanas kārtība”

13. Pārvadātājs sabiedriskā transportlīdzekļa salonā nodrošina, lai pasažierim informācija par sabiedriskā transportlīdzekļa pieturvietām maršrutā būtu pieejama audio ieraksta vai vizuāli noformētā veidā (minimālais burtu augstums ir 50 mm).

17. Sabiedriskajam transportlīdzeklī jābūt pielāgotam normatīvajos aktos par transportlīdzekļu izgatavošanu noteiktajām tehniskajām prasībām, lai personām ar funkcionāliem traucējumiem, grūtniecēm un personām ar maziem bērniem (tai skaitā ar bērnu ratiņiem) atvieglotu iekļūšanu sabiedriskajā transportlīdzeklī un nodrošinātu šo personu pārvadāšanu.

18. Ja pārvadātājs sabiedriskos transportlīdzekļus nav pielāgojis atbilstoši šo noteikumu 17.punktā minētajām prasībām, pārvadātājam ir pienākums nodrošināt šo noteikumu 17.punktā minētās personas ar

attiecīgi aprīkotu transportlīdzekli. Minēto transportlīdzekli šo noteikumu 17.punktā minētās personas var pasūtīt 72 stundas pirms brauciena, piezvanot uz pārvadātāja norādīto tālruna numuru. Informācijai par tālruna numuru jābūt pieejamai visās pieturvietās un autoostās.

MK noteikumi Nr. 846 “Noteikumi par autoostu reģistrācijas kārtību, autoostās obligāti sniedzamajiem pakalpojumiem un kārtību, kādā autobusi ie brauc un stāv autoostas teritorijā”

24.2. informācijas sniegšanu par autobusu kustības sarakstiem, braukšanas biļešu un citu braukšanas dokumentu cenām, vietu skaitu un komforta līmeni autobusā, citiem autoostas sniegtajiem pakalpojumiem un to cenām, pasažieru un bagāžas pārvadāšanas kārtību un citu ar pasažieru pārvadājumu pakalpojumu sniegšanu saistītu informāciju. Minētajai informācijai jābūt viegli pieejamai un skaidri saprotamai autoostas apmeklētājiem. Informācija, kura ir pārvadātāja rīcībā, tiek sniegta pēc tās saņemšanas no attiecīgā pārvadātāja;

30. Autoostas sniegtajiem pakalpojumiem jābūt pieejamiem visiem autoostas apmeklētājiem un piemērotiem personām ar funkcionāliem traucējumiem, grūtniecēm un personām ar maziem bērniem (tai skaitā ar bērnu ratiem).

Papildus informācija, kas nav pretrunā ar šo standarta projektu, skatīt šeit:

- LVS 190-7 “Vienlīmeņa autostāvvietu projektēšanas noteikumi”
- LVS 190-8 “Ceļu projektēšanas noteikumi. 8.daļa: Autobusu pieturu projektēšanas noteikumi”

Rekomendācijas

Autoostās jābūt uzstādītiem elektroniskiem tablo, kas norāda informāciju par autobusu kursēšanas laikiem, kā arī par izmaiņām. Informācija jāpaziņo arī caur skaļruņiem.

Autoostā jābūt soliņiem, kas paredzēti cilvēkiem ar kustību traucējumiem, ar atzveltni un roku balstiem.

Autoostām jābūt informācijai par pieejamiem autobusiem un maršrutiem.

25.3. LIDOSTAS

Lidostu pieejamību nosaka **EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA (EK) Nr. 1107/2006** (2006. gada 5. jūlijs) par invalīdu un personu ar ierobežotām pārvietošanās spējām tiesībām, ceļojot ar gaisa transportu.

Ar šo regulu nosaka noteikumus personu ar ierobežotām pārvietošanās spējām aizsardzībai un palīdzības nodrošināšanai, ja tās ceļo, izmantojot gaisa transportu, lai aizsargātu šīs personas pret diskrimināciju un nodrošinātu, ka tās saņem palīdzību.

Tiesības saņemt palīdzību lidostās:

1. Kad persona ar ierobežotām pārvietošanās spējām ierodas lidostā, lai sāktu ceļojumu ar gaisa kuģi, lidostas vadības dienests ir atbildīgs par norādītās palīdzības nodrošināšanu tā, lai attiecīgā persona varētu izlidot ar gaisa kuģi, uz kuru tā ir rezervējusi vietu, ar noteikumu, ka gaisa pārvadātājs vai tā aģents vai ceļojuma rīkotājs par attiecīgās personas īpašajām vajadzībām ir bijis informēts vismaz 48 stundas pirms paziņotā izlidošanas laika. Šī informācija attiecas arī uz lidojumu atpakaļ, ja viens gaisa pārvadātājs ir nolīgts gan lidojumam turp, gan lidojumam atpakaļ
2. Ja nepieciešama īpaši apmācīta suņa-pavadoņa palīdzība, tam nodrošina vietu ar noteikumu, ka attiecīgs paziņojums ir nosūtīts gaisa pārvadātājam, tā aģentam vai ceļojuma rīkotājam saskaņā ar tiesību aktiem, kas reglamentē suņu-pavadoņu pārvadāšanu ar gaisa kuģi, ja ir šādi tiesību akti.

Atbildība par palīdzību lidostās:

1. Lidostas vadības dienesta pienākums ir nodrošināt, lai I pielikumā norādītā palīdzība invalīdiem un personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām tiek sniegta bez papildu maksas.

Lidostās jābūt uzstādītiem elektroniskiem tablo, kas norāda informāciju par lidmašīnu kursēšanas laikiem, kā arī par izmaiņām. Informācija jāpaziņo arī caur skaļruņiem.

Lidostās jābūt soliņiem, kas paredzēti cilvēkiem ar kustību traucējumiem, ar atzveltni un roku balstiem.

25.4. JŪRAS UN UPJU PASAŽIERU STACIJAS

MK noteikumi Nr. 240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi”

175. punkts. Publiski pieejamas pasažieru kuģu, jahtu un laivu piestātnes norāda teritorijas plānojumā vai lokālpļānojumā un ierīko, ievērojot būvniecības, dabas aizsardzības un vides pieejamības jomu regulējošo normatīvo aktu prasības.

176. punkts. Atbilstoši piestātnes kapacitātei paredz automašīnu stāvlaukumu ar pietiekamu stāvvietu skaitu.

177. punkts. Jahtu un laivu piestātņu platformas un uzbrauktuves izbūvē, ievērojot šādas vides pieejamības un drošības prasības:

177.1. aprīko ar margām un drošības apmalēm;

177.2. izvēlas tādus izmērus, kas nodrošina pietiekamas manevrēšanas iespējas;

177.3. pielieto neslīdošus ieseguma materiālus.

178. punkts. Uzbrauktuveņu slīpums nedrīkst pārsniegt 1:12 vai 8%. Vietās, kur uzbrauktuves ir pakļautas laikapstākļiem, nodrošina lietusūdeņu novadīšanu.

179. punkts. Plānojot peldbūvju izvietojumu, nodrošina brīvu piekļuvi publiskajiem ūdeņiem un paredz atbilstošu inženierinfrastruktūras nodrošinājumu.

Vairāk informācijas skatīt šādās nodālās:

3. nodaļa “Kāpnes, uzbrauktuves un pārejas”

4. nodaļa “Pasažieru lifti un pacelāji”

5. nodaļa “Vējtverī un durvis”

6. nodaļa “Logi”

7. nodaļa “Telpu apgaismojums un akustika”

8. nodaļa “Virsmas (grīdas, sienas)”

9. nodaļa “Informācija”

10. nodaļa “Trauksmes signalizācija, evakuācijas ceļi”

11. nodaļa “Gaiteni (halles, garderobe, palīgtelpas)”

12. nodaļa “Publisku pasākumu zāles”

13. nodaļa “Atpūtas telpas”

14. nodaļa “Ēdamtelpas”

15. nodaļa “Sanitārās telpas”

17. nodaļa Mēbeles un aprīkojums u. c. “Apzīmējumi”

III DAĻA: PUBLISKĀS ĀRTELPAS

Atbilstoši Vispārīgajiem teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumiem – publiskā ārtelpa ir sabiedrībai pieejama teritorija un telpa, ko veido ielas, bulvāri, laukumi, parki, dārzi, skvēri, pagalmi, krastmalas, pasāžas, promenādes un citas vietas, kas nodotas publiskai lietošanai neatkarīgi no to īpašuma piederības.

Plānojot teritoriju un veidojot vidi publiskajās ārtelpās, jāievēro vienlīdzīgu iespēju princips, kas paredz, ka visi sabiedrības locekļi var pilnvērtīgi piedalīties sabiedrības dzīvē, nodrošinot līdzvērtīgu pieejamību transporta infrastruktūrai, ārtelpai, mājokļiem, mācību un ārstniecības iestādēm, darba vietām, kultūras, sporta, atpūtas un citiem objektiem, kā arī informācijas, sakaru, elektroniskajiem un citiem pakalpojumiem. Vides un publiskās infrastruktūras plānošanā, arhitektūras projektu izstrādē un ieviešanā izmanto universālā dizaina risinājumus, lai nodrošinātu pieejamu vidi un vienlīdzīgas iespējām visiem sabiedrības locekļiem.

26. CELIŅI UN PIEBRAUCAMIE CEĻI

Pārvietojoties ārtelpās, būtiska nozīme ir celiņiem un piebraucamajiem ceļiem. To izkārtojums un dizains ir būtiski nozīmīgs, lai cilvēki ar funkcionāliem traucējumiem ērti un bez kavēšanās varētu sasniegt galamērķi, orientēties un justies droši.

Kur vien iespējams, visiem ceļiem un piebraucamajiem ceļiem jāatbilst pieejamības noteikumiem, tomēr gadījumos, kad tas nav izdarāms sarežģīta reljefa vai cita iemesla dēļ, nepieciešams vismaz viens ceļš, kas ļauj cilvēkiem ar ierobežotām pārvietošanās spējām sasniegt visus tajā teritorijā iespējamus galamērķus. Pieejamiem celiņiem jānonāk pie pieejamas ēkas ieejas vai citiem ārējā telpā pieejamiem objektiem.

MK noteikumi Nr. 240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi”

102. punkts. Gājēju celiņi atbilst šādām vides pieejamības prasībām:

102.1. gājēju celiņa platums – ne mazāks par 1,2 m, tā iesegums – no cieta un jebkuros laikapstākļos neslīdoša materiāla;

102.2. gājēju celiņa robeža ir skaidri saskatāma un sataustāma, pielietojot marķējumu, atšķirīgas krāsas vai reljefa iesegumu.

MK noteikumi Nr. 331 “Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 208-15 “Publiskas būves””

50. punkts. Publiskas būves ārējā pieejā projektē neslīdošus cietā seguma piebraukšanas celiņus un nodrošina piekļūšanu būvei personām ar kustību traucējumiem, riteņkrēslu un ratiņu lietotājiem, ievērojot, ka to pārvietošanās ceļa platums ir ne mazāk kā 1,2 m.

Rekomendācijas

1. Ēkas ārējā pieejā celiņu robežas jāiezīmē ar taktīlu marķējumu vai aizsargmalu 2–2,5 cm augstumā.
2. Gadījumā, kad celiņa nobeigumā nekā nav, nepieciešama brīdinājuma zīme, kā arī apgriešanās laukums celiņa beigu daļā.
3. Divvirzienu kustības celiņu platumam jābūt vismaz 1,80 m.
4. Vienvirzienu kustības celiņu starplaukumiem jābūt ne šaurākiem par 2,0 m. Šis laukums tiek izmantots gadījumos, kad nepieciešams samainīties ar pretī braucošo riteņkrēslu.
5. Paredzētas atpūtas vietas, kuras ir pie celiņiem vai citās viegli sasniedzamās vietās ne tālāk kā 90 m attālumā viena no otras.
6. Celiņiem dienas tumšajā laikā jābūt apgaismotiem ar vismaz 50 luksu spilgtumu.
7. Bīstamām vietām jābūt aprīkotām ar margām un brīdinājuma zīmēm.

27. INDIVIDUĀLĀ TRANSPORTA STĀVVIETAS, SAVIENOJUMS AR SABIEDRISKO TRANSPORTU

Pieejamas individuālā transporta stāvvietas ir nepieciešamas pie ikvienas publiskas ēkas. Šo stāvvietu izmantošanas noteikumus nosaka katras valsts likumdošana, stingri identificējot tās cilvēku grupas, kas ir tiesīgas atstāt savas automašīnas šajās stāvvietās. To izmantošanai būtiski, ka stāvvietā ir pietiekami tuvu piekļuves objektam, ir ērts pieejas ceļš.

27.1. INDIVIDUĀLĀ TRANSPORTA STĀVVIETAS

MK noteikumi Nr. 240 "Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi"

173. punkts. Telefona automātu, autostāvvietu kases automātu, bankomātu, reklāmas stabu un citu objektu izvietojums nedrīkst traucēt gājēju, bērnu ratiņu un riteņkrēslu lietotāju pārvietošanos. Brīvās ietves platums nevar būt mazāks par 1,2 m.

203. punkts. Auto novietnēs publiskajā ārtelpā un pie publiskām ēkām paredz speciālas ne mazāk kā 3,5 m platas autostāvvietas personām ar īpašām vajadzībām. Autostāvvietas, kas paredzētas personām ar īpašām vajadzībām, izvieto vistuvāk objektam.

204. punkts. Ja pie publiskās ēkas paredzēts veidot vairāk nekā 10 autostāvvietu, personām ar īpašām vajadzībām paredz vismaz vienu autostāvvietu no katrām 20 autostāvvietām. Ja pie publiskās ēkas paredzēts mazāk par 10 autostāvvietām, personām ar īpašām vajadzībām paredz vismaz vienu autostāvvietu.

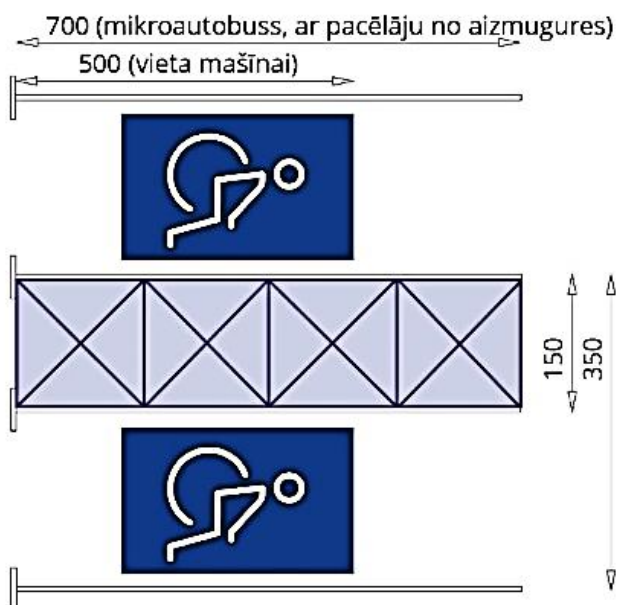
205. punkts. Pie jaunbūvējamām daudzdzīvokļu mājām nodrošina vismaz vienu autostāvvietu personām ar īpašām vajadzībām, ko izvieto maksimāli tuvu ieejai.

Papildus informācija, kas nav pretrunā ar šo standarta projektu, skatīt šeit: LVS 190-7 "Vienlīmeņa autostāvvietu projektēšanas noteikumi".

Rekomendācijas

1. 5% no paredzēto automobiļu stāvvietu skaita jābūt speciāli iekārtotām cilvēkiem ar pārvietošanās grūtībām transportlīdzekļa novietošanai, bet ne mazāk kā divas stāvvietas pie katra objekta.
2. Autostāvvietām jābūt maksimāli tuvu ieejai ēkā, kuras apmeklētājiem autostāvvietā paredzēta, vēlams ne tālāk kā 25 m.
3. Ceļš no autostāvvietas līdz ieejai jāiekārto tā, lai tajā nevarētu tikt atstātas citas automašīnas, kā arī nebūtu nekādu citu šķēršļu.
4. Ja attālums līdz ieejai ēkā ir tālāk nekā 25 m, jābūt atpūtas vietai, piemēram, ar parka soliņu.
5. Stāvvietas platumam jābūt tādām, lai automašīnas durvis būtu iespējams atvērt līdz galam. Autostāvvietas minimālais platums ir 3,60 m, minimālais garums – 5 m.
6. Katra autostāvvietā jāatzīmē ar vertikāli novietotu speciālu autostāvvietas apzīmējumu 1,20 m augstumā un attiecīgu piktogrammu uz stāvvietas seguma.
7. Gadījumos, ja pieejamā autostāvvietā nav saskatāma, iebraucot stāvlaukumā, iebrukšanas vietā nepieciešams novietot virziena norādi, lai atvieglotu tās atrašanu.
8. No autostāvvietas ir uzbrauktuve uz gājēju ietves, celiņa, trotuāra, kas ved uz ēkas ieeju.
9. Autostāvvietai jābūt ar cietu segumu, līdzenai un neslīdošai. Autostāvvietas segumam var izmantot bruģakmeni, stingru zāles segumu, bet nedrīkst izmantot oļus, sasmalcinātu granītu, šķeldu, šķeldotu mizu, mīkstu zemi, bruģakmeņus un šķeltas akmens plāksnes ar nelīdzenu virsmu, kas ierobežo iespēju pārvietoties riteņkrēslā.
10. Diennakts tumšajā laikā autostāvvietā un ceļš no autostāvvietas līdz ieejai ēkā jāizgaismo.
11. Autostāvvietām jābūt ēkas ieejas labajā un kreisajā pusē, lai gadījumā, ja stāvvietu izmanto šoferis vai pasažieris ar pārvietošanās grūtībām, nebūtu jāmēro ceļš apkārt auto.

STĀVVIETA

27.2. PIETURVIETAS

Sabiedriskā transporta pieturvietu pieejamība ir būtiska, lai nodrošinātu iespēju izmantot sabiedriskos transporta līdzekļus cilvēkiem ar ierobežotām pārvietošanās spējām. Bieži tieši nepareizi, nepārdomāti izveidota pieturvieta liedz iespēju izmantot pieejamus transportlīdzekļus.

Pieturvietu pieejamība būtu iedalāma divos posmos – pieturvieta kā vieta, kur piestāj transporta līdzeklis, un kā nojume, kur cilvēki uzturas, lai sagaidītu transporta līdzekļa pienākšanu.

MK noteikumi Nr.240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi”

108. punkts. Sabiedriskā transporta pieturvietas izvieto vietās, kur pievedceļi nodrošina optimālu pieturas sasniedzamību un ērtu pieejamību.

109. punkts. Sabiedriskā transporta pieturvietas aprīkojums nedrīkst traucēt vai ierobežot gājēju satiksmi.

Papildus informācija, kas nav pretrunā ar šo standarta projektu, skatīt šeit: LVS 190-8 “Ceļu

projektēšanas noteikumi. 8.daļa: Autobusu pieturu projektēšanas noteikumi”.

Rekomendācijas

Pilsētas sabiedriskā transporta pieturvietām jābūt vienā līmenī ar sabiedriskā transporta grīdu. Ja tas nav iespējams, jānodrošina alternatīvs risinājums, piemēram, sabiedriskais transports nosēžas līdz pieturas līmenim vai tiek nolaista vai izbīdīta rampa. Šāda veida risinājums palīdzēs ne tikai cilvēkiem riteņkrēslos, bet arī cilvēkiem ar bērnu ratiņiem, kā arī gados veciem cilvēkiem.

Pieturvietu nojumes un aprīkojums:

1. Ja pieturvietu nojumēs tiek izmantotas stiklotas virsmas, tām jābūt marķētām vairākos līmeņos vai jābūt matētām, kā arī stiklam jābūt rūdītam, lai izvairītos no iespējamām traumām.
2. Pieturvietās jābūt soliņam ar atzveltni un roku balstiem. Līdzās soliņiem nepieciešams nodrošināt vismaz 120 cm platu laukumu, kur zem nojumes iespējams iebraukt ar riteņkrēslu.
3. Sabiedriskā transporta pienākšanas sarakstam jābūt izvietotam ērti sasniedzamā vietā, kur iespējams piebraukt ar riteņkrēslu.
4. Sarakstam jābūt pietiekami lielā drukā, kontrastējošām krāsām un ērti saprotamā izkārtojumā.
5. Pieturvietās izvietotais papildu aprīkojums (atkritumu tvertnes, biļešu automāti u. c.) jānovieto cilvēkiem ar kustību traucējumiem pieejamā augstumā, bet to izvietojums nedrīkst traucēt gājējiem.
6. Pieturvietās izvietotajam papildu aprīkojumam (atkritumu tvertnes, biļešu automāti u. c.) jābūt labi saskatāmam un jākontrastē savā starpā, lai būtu ērti redzams cilvēkiem ar redzes traucējumiem.
7. Vienas pilsētas robežās pieturvietas vēlam projektēt pēc vienotiem standartiem, ar vienādām atpazīšanas zīmēm, kontrastējošiem materiāliem, pieejamu informāciju, kā arī vadulām, kas atved līdz pieturvietai un norāda vietu, kur apstāties atradīsies sabiedriskā transporta durvis.

27.3. TIRDZNICĪBAS AUTOMĀTI UN BIĒŠU IEGĀDES VIETAS

Aizvien biežāk ikdienā ienāk tirdzniecības automāti – tas ir ērts veids, lai nopirktu kafiju, tēju vai kādu uzkodu. Tie atrodami lielās publiskās vietās, kur citādi līdzīga tirdzniecība nepastāv. Šiem automātiem jābūt pieejamiem cilvēkiem ar visa veida funkcionāliem traucējumiem.

Latvijas likumdošanā nav normu, kas nosaka tirdzniecības un biļešu automātu pieejamības standartus.

Rekomendācijas

1. Tirdzniecības un biļešu automātiem jābūt novietotiem vietās, kur ērti piekļūt arī cilvēkiem riteņkrēslā. Automātu priekšā esošajam laukumam jābūt pietiekami lielam, lai tajā varētu ērti manevrēt.
2. Vēlams līdzās automātam novietot nelielu galdiņu, kur novietot somu un nopirkto produktu.
3. Tirdzniecības un biļešu automāta ekrānam jābūt spilgtam un tādām, kam netraucē saules gaisma, kas tādējādi rada atspīdumu.
4. Tirdzniecības un biļešu automāta ekrāna optimālais augstums 0,9–1,2 m, vēlams iespēja augstumu regulēt.
5. Tirdzniecības un biļešu automātu klaviatūrai jābūt arī ar Braila rakstu. Klaviatūras taustiņiem jābūt pietiekami lieliem, lai uzlabotu pieejamību cilvēkiem ar koordinācijas traucējumiem.
6. Visām darbībām ir jābūt veicamām ar vienu roku un minimālu spēka piepūli, lai to spētu izdarīt cilvēki ar artrītu vai gadījumos, kad papildus nepieciešams atbalstīties.
7. Tirdzniecības un biļešu automātam jābūt arī ar audio austiņu izeju, kas nodrošina piekļuvi biļešu automātam cilvēkiem ar redzes traucējumiem.
8. Tirdzniecības un biļešu automātiem jābūt veidotiem kontrastējošā krāsā, izgaismotiem, ar viegli saprotamu informāciju.
9. Līdz tirdzniecības un biļešu automātiem jāizveido vadulas.

28. UZBRAUKTUVES

Lai gan vispārējie noteikumi uzbrauktuvēm ir vienādi neatkarīgi no tā, vai tās atrodas iekštelpās vai ārtelpās (sk. 1. nodaļu "Kāpnēs, uzbrauktuves un pārejas), tomēr, atrodoties dažādos klimatiskajos apstākļos un, ja tās ir izvietotas, iespējams, attālināti no apdzīvotām vietām, šīm uzbrauktuvēm būtu piemērojami dažī īpaši noteikumi.

Rekomendācijas

1. Uzbrauktuves sākumā un beigās jābūt manevrēšanas laukumam 1,5 m diametrā. Uzbrauktuves galā nedrīkst ieeju ēkā vai telpās aizšķērsot durvis ar vēršanās virzienu uz āru vai kādi priekšmeti, piemēram, atkritumu kaste vai dažādi dizaina elementi.
2. Pirms un pēc uzbrauktuvēm nedrīkst būt līmeņu starpības starp uzbrauktuvi un zemi/grīdu.
3. Līmeņu maiņa, ja no tās nav iespējams izvairīties, uzbrauktuves sākumā un beigās jāmarķē ar spilgtu kontrastējošu (dzeltenu vai uz gaiša fona – tumšu) ne mazāk kā 5 cm platu svītru visā uzbrauktuves platumā.
4. Vietās, kur uzbrauktuves ir pakļautas laika apstākļiem, jānodrošina lietus ūdeņu novadīšanas sistēmas.
5. Klimatiskajos apstākļos, kad ir iespējams sniegs, jānodrošina tā novākšana vai arī īpaša apsildes sistēma, kas izkausē uzsnigušo sniegu un saglabā uzbrauktuvi tīru un sausu.
6. Uzbrauktuvju virsmas segumam jābūt no cieta un arī slapjumā neslīdoša materiāla.

29. VIRSMAS

Ārējās vides virsmas pamatā ir saistītas ar pārvietošanās ceļiem vai laukumiem, kam jāpalīdz cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem stabila un droša pārvietošanās ārtelpā neatkarīgi no tā, kādu pārvietošanās līdzekli viņi izmanto.

MK noteikumi Nr.240 "Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi"

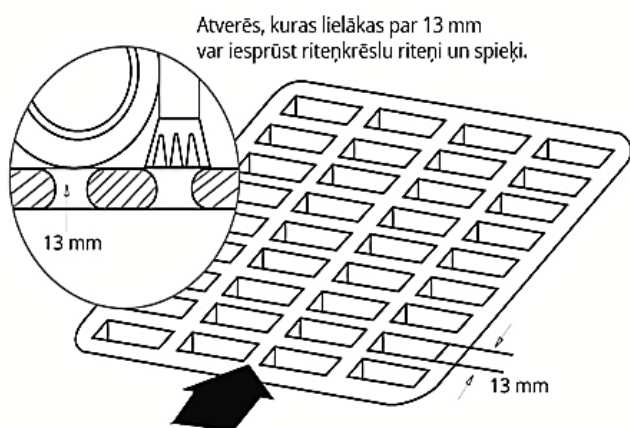
102.1. gājēju celiņa platums – ne mazāks par 1,2 m, tā iesegums – no cieta un jebkuros laikapstākļos neslīdoša materiāla.

185. punkts. Dabas taku celiņi un laipas ir ar neslidenu virsmu. Ja tie veidoti no koka, to virsma ir speciāli apstrādāta.

Rekomendācijas

1. Neatkarīgi no laika apstākļiem jānodrošina visa veida virsmu tīrība. Ja klimatiskajos apstākļos ir iespējams sniegs, jāparedz, kā tas tiks tīrīts, vai arī jāveido apsildāmas virsmas, kas izkausē sniegu un saglabā virsmu sausu un neslīdošu.
2. Virsmu klājumam jābūt veidotam no neslīdoša līdzena materiāla, kurā nav atveres, kas lielākas par 13 mm. Šādas atveres var būt risks gan riteņkrēslu lietotājiem, ja to priekšējie ritentiņi ir maza izmēra, baltā spieķa lietotājiem, cilvēkiem, kas pārvietojas ar spieķi.
3. Ja atveres ir taisnstūrveidīgas, tām jābūt izvietotām ar garāko malu pret pārvietošanās virzienu.

34. attēls

30. PASAŽIERU LIFTI

Lifti ārtelpās tiek izmantoti gadījumos, kad tie paceļ lietotāju uz tiltiem, pārejām vai citiem objektiem, kas pārējiem gājējiem pieejami, izmantojot pakāpienus. Citā variantā šie lifti ir izvietoti pie ēku ārējām sienām un tiek

izmantoti, lai nodrošinātu pieejamību gadījumos, kad iekšējo liftu iebūvēt nav iespējams.

Uz liftiem un pacelājiem ārtelpās attiecas tie paši noteikumi, kas uz iekštelpu liftiem, tikai jānodrošina, lai tie darbotos jebkuros laika apstākļos un būtu droši to lietotājiem.

Rekomendācijas

1. Liftā un pie lifta ir jābūt izvietotai palīdzības izsaukšanas pogai 1,2 m no zemes, kas dod iespēju divvirzienu komunikācijai ar zvana saņēmēju.
2. Ārtelpu liftā vēlams apsildes iespēja, jo īpaši, ja lifts pakļauts klimatiskajiem apstākļiem – ziemas salam.
3. Svarīgi izvietot norādes par to, kur atrodas lifti, vēlams, lai virzienu uz šo liftu norāda vadulas.

31. IETVES UN GĀJĒJU PĀREJAS

Ietves un gājēju pārejas ir būtiski ārējās telpas elementi, kas organizē gājēju kustību pilsētā un padara to iespējami drošu ikvienam. Papildu pielāgojumi ir nepieciešami, lai tos padarītu pieejamus arī cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem.

31.1. IETVES

MK noteikumi Nr.240 "Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi"

98. punkts. Projektējot un būvējot ietves, ievēro vides pieejamības prasības.

99. punkts. Ietves un gājēju ceļus plāno iespējami attālināti no ielu un autoceļu brauktuvēm, lai pasargātu gājējus no transportlīdzekļu radītā piesārņojuma (piemēram, trokšņa, gaisa vibrācijas, dubļiem un aerosoliem).

100. punkts. Ietves platumu nosaka tā, lai, izvietojot uz ietves citas konstrukcijas (piemēram, pieturas, stabus, reklāmas), gājēju kustībai pieejamā daļa nebūtu mazāka par 1,2 m.

101. punkts. Projektējot gājēju ielas pilsētu vēsturiskajos centros, ietves var paredzēt

vienā līmenī ar brauktuvi, iezīmējot robežu ar atšķirīgas faktūras un krāsojuma ieseguma materiāliem, ciktāl tas nav pretrunā ar kultūras pieminekļu aizsardzības prasībām.

102. punkts. Gājēju celiņi atbilst šādām vides pieejamības prasībām:

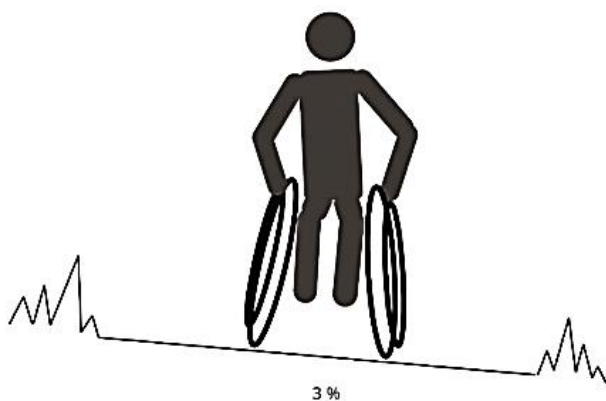
102.1. gājēju celiņa platums – ne mazāks par 1,2 m, tā iesegums – no cieta un jebkuros laikapstākļos neslīdoša materiāla;

102.2. gājēju celiņa robeža ir skaidri saskatāma un sataustāma, pielietojot marķējumu, atšķirīgas krāsas vai reljefa iesegumu.

Rekomendācijas

1. Projektējot ietves, jāatceras, ka ietves slīpums garenvirzienā nedrīkst pārsniegt 5%. Tomēr ļoti svarīgi ir arī slīpums ietvei šķērsgrīzumā, tas nedrīkst pārsniegt 3%.

35. attēls

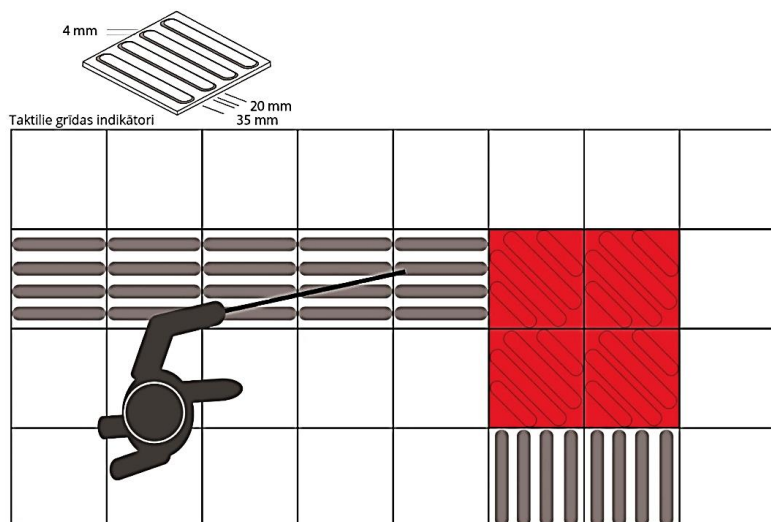
2. Visi iespējamie šķēršļi un papildu aprīkojums (atkritumu tvertnes, reklāmas stabi un norādes u.c.) nedrīkst traucēt gājējiem droši pārvietoties un nesašaurina nepieciešamo ietves platumu. Tiem jābūt novietotiem vienā vai otrā ietves pusē, ja iespējams – ievietojot tos padziļinājumā.
3. Šķēršļus, kas piestiprināti pie māju sienām vai apgaismes stabiem, jānostiprina, izvairoties no tiešas to iekļaušanas gājēju ceļā.
4. Uz ietvēm uzstādītajam papildaprīkojumam jābūt ar noapaļotiem stūriem, lai mazinātu iespēju gūt traumas.
5. Visa veida šķēršļiem, kuri atrodas uz ietvēm, piemēram, puķu podi, atkritumu

tvertnes, reklāmas stabi, velosipēdu turētāji un citas lietas, jābūt savā starpā kontrastējošiem.

6. Visi stabi – luksofora, ceļa zīmju, reklāmu, apgaismojumu, kuri atrodas uz ietvēm, – jāmarķē ar kontrastējošu, dzeltenu atstarojošu lenti vai krāsu trīs līmeņos.
7. lelu nosaukumu un māju numuru zīmes jāveido ar kontrastējošiem uzrakstiem.
8. Vietas, kur paredzētas ūdens novadīšanas renes, jāveido lēzenas, lai netraucētu gājējiem, riteņkrēslu lietotājiem, kā arī bērnu ratiņiem.
9. Vietās, kur pārvietojas gājēji, t. sk. uz ielām, nedrīkst izvietot lūkas un restes. Ietvju remontdarbu laikā jānodrošina droša pārvietošanās alternatīva, piemēram, laipas, tiltiņi, konusi un cits papildaprīkojums, lai pārvietoties būtu droši visiem, arī cilvēkiem ar redzes, dzirdes, garīga rakstura vai kustību traucējumiem.
10. Cilvēku ar redzes traucējumu drošībai visas ietves jāaprīko ar vadulu sistēmu.

31.2. VADULU SISTĒMAS

Vadulu sistēmas palīdz pārvietoties cilvēkiem ar redzes traucējumiem un pasargā viņus no iespējas gūt traumas, kā arī palīdz orientēties un droši sasniegt galamērķi. Ir vairāki vadulu sistēmu veidi: margas gar ietves malu, dažādu materiālu izvietošana ietvē, lai tie savā starpā kontrastētu un būtu ar dažādu taktilu virsmu, neliels padziļinājums vai neliels paaugstinājums, vai metāla vadulas ar paaugstinājumu. Latvijas ārējā vidē visbiežāk tiek izmatotas vadulas, kas ievietotas ietvēs, veidotas no cita materiāla un ir atšķirīgā krāsā.

Rekomendācijas

1. Vadulām parasti ir četri paaugstinājumi 4–5 mm augstumā un 20 mm platumā, bet tās mēdz būt arī ar trim vai diviem paaugstinājumiem.
2. Vadulas vada cilvēku ar redzes traucējumiem, un tās kontrastē ar ietvi gan taktili, gan krāsā.
3. Vadulas jāizvieto loģiskā ceļa kārtībā paralēli pārējo gājēju kustībai.
4. Vietās, kur paredzams pagrieziens vai kas nedrošs (iekāpšanas vieta transportā, pāreja u. c.), ir jāizveido brīdinošas joslas.
5. Brīdinošā josla jāveido ar reljefa (pumpiņas) izvirzījumiem uz augšu – 0,5 cm, diametrs – 2,5 cm, tām jābūt noapaļotām. Šo joslu var sajūst ar kājas pēdu, uz tās uzkāpjot. Parasti brīdinošās joslas ir košās krāsās – visbiežāk dzeltenā.

31.3. GĀJĒJU PĀREJAS

Gājēju pārejas var šķērsot gan satiksmes joslas, gan bīstamas vietas (ceļu remonts). Daudzreiz drošībai tās tiek projektētas ar pazemes vai virszemes pārejām. Visa veida pārejām ir jāatbilst cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem vajadzībām.

MK noteikumi Nr. 240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi”

103. punkts. Gājēju pāreju izvietojumu plāno atbilstoši gājēju satiksmes plūsmai.

104. punkts. Gājēju pārejām, kā arī ielu un autoceļu krustojumiem jābūt pārredzamiem, ievērojot redzamības brīvlaukus.

105. punkts. Gājēju pārejas projektē paredzot:

105.1. racionālu uzbrauktuvju izvietojumu pie ielu krustojumiem;

105.2. bīstamās vietās atšķirīgus ieseguma materiālus, kas uztverami arī cilvēkiem ar redzes traucējumiem;

105.3. luksoforu aprīkojumu ar brīdinošiem skaņas signāliem;

105.4. kontrastējošas krāsas marķējumu;

105.5. gājēju pāreju apgaismojumu.

106. punkts. Jaunus gājēju tuneļus ierīko gadījumos, ja nav iespējami citi risinājumi.

107. punkts. Gājēju tuneļos nodrošina šādu vides pieejamības un drošības prasību ievērošanu:

107.1. gājēju tuneļu uzbrauktuvēm un kāpnēm jābūt aprīkotām ar margām;

107.2. uzbrauktuves platumam jābūt ne mazākam par 1,3 m;

107.3. virs tuneļu kāpnēm un uzbrauktuvēm veido pārsegumu. Ja pārseguma izveidošana nav iespējama, nodrošina lietus ūdeņu novadīšanu un sniega savākšanu;

107.4. tuneļu grīdai, kāpņu un uzbrauktuvju iesegumam jābūt no jebkuros laikapstākļos neslīdoša materiāla;

107.5. bīstamās vietās izmanto kontrastējošas krāsas marķējumu, atšķirīgas krāsas un faktūras ieseguma materiālus, kas viegli uztverami arī cilvēkiem ar redzes traucējumiem.

Papildus informācija, kas nav pretrunā ar šo standarta projektu, skatīt šeit: LVS 190-10 “Gājēju pāreju projektēšanas noteikumi”.

Rekomendācijas

1. Uzbrauktuve uz vai no gājēju pārejas uz ielu jāveido vienā līmenī ar ielu vai ar uzbrauktuvi, kas nepārsniedz 5% slīpumu,

tas padarīs pārvietošanos vieglāku cilvēkiem riteņkrēslos, jaunajām māmiņām, cilvēkiem ar velosipēdiem, kā arī veciem cilvēkiem.

2. Gājēju pārejām jābūt labi pārredzamām un apgaismotām diennakts tumšajā laikā.
3. Jācenšas izvairīties no lūku vai notekrežģu uzstādīšanas uz gājēju pārejām.
4. Pirms un pēc gājēju pārejas atbilstoši vadulu sistēmai jāizvieto vadulas un brīdinošās joslas 0,60 m platumā visas gājēju pārejas garumā.
5. Gājēju pārejas jāapzīmē ar īpašu zīmi un spilgti baltām, atstarojošām līnijām.
6. Ja starp braukšanas joslām tiek izbūvēta drošības salīņa, tai jābūt vismaz 1,8 m garai un 1,5 m platai, kā arī uz šīs salīņas jāizveido vadulas.
7. Papildus uzmanības pievēršanai, īpaši svarīgi vietās, kur apgrūtināta redzamība, rekomendējam ierīkot mirgojošus, dzeltenus signālus.
8. Latvijas klimatiskajos apstākļos rekomendējam veikt pasākumus vizuālās uztveres un orientācijas uzlabošanai. Lai labāk pievērstu satiksmes dalībnieku uzmanību konkrētai zīmei, izveido kontrasta fonu no fluorescēta materiāla.
9. Parasti gājēju pāreju ierīko brauktuves līmeni, taču, ja ir nepieciešamība braukšanas ātrumu samazināt, to atļauts izveidot arī uz speciāla brauktuves paaugstinājuma papildus drošībai.

32. GĀJĒJU TILTI

Gājēju tiltu funkcija parasti ir nodrošināt cilvēkiem iespēju droši šķērsot kādu grūti pārvaramu objektu – upi, daudzjoslu šoseju un tamlīdzīgi. Uzeja un noeja no gājēju tilta var tikt veidota ar pakāpieniem, paralēli izbūvējot uzbrauktuvi, vai arī, būvējot tikai uzbrauktuvi, kas atbilst noteikumiem par uzbrauktuvēm (sk. 1. nodaļu “Kāpnes, uzbrauktuves un pārejas”).

Rekomendācijas

1. Ja, gājēju tiltam paredzētas necaurspīdīgas malas, tad tajās vēlams paredzēt ielaidumus no stikla vai caurspīdīga režģa, lai cilvēki riteņkrēslos vai bērni redzētu aiz malām notiekošo.

2. Papildu informācija 1. nodaļā “Kāpnes, uzbrauktuves un pārejas”.

33. AIZSARGMARGAS

MK noteikumi Nr.331 “Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 208-15 “Publiskas būves”

45. punkts. Stiklotās norobežojošās konstrukcijas (piemēram, stikla sienas, durvis) projektē vizuāli viegli pamanāmas, tām nodrošina kontrastējošu marķējumu 0,10 m platā joslā visā stiklotās norobežojošās konstrukcijas platumā trīs augstumos no grīdas līmeņa – 1,60 m, 1,40 m un 0,35 m. Bērnu iestādēs un iestādēs personām ar garīga rakstura traucējumiem pie stiklotajām norobežojošajām konstrukcijām ierīko aizsargrežģi līdz 1,2 m augstumam no grīdas līmeņa vai izmanto citu risinājumu, lai novērstu iespēju gūt traumas.

Rekomendācijas

Vietās, kur takai, ietvei vai citai gājēju pārvietošanās vietai ir bīstams slīpums, krauja vai nogāze vai tā tieši ved uz ūdensobjektu vai stāvu krauju, paredz drošas margas vai aizsargbarjeras ne mazāk kā 0,90 m augstumā.

34. ATPŪTAS ZONAS

Atpūtas zonas ir būtiska daļa, kur iespējams pavadīt brīvo laiku cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem. Šo vietu apzināšana un to pieejamības standartu noteikšana nav vienkārša, jo atpūtas industrijas piedāvājums ir ļoti plašs un daudzveidīgs.

MK noteikumi Nr. 240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi”

180. Publiskos objektus, tai skaitā publisko pasākumu vietas un atpūtas vietas dabā, nodrošina ar tualetēm, kas iekārtotas, ievērojot vides pieejamības prasības un paredzot vietu papildu tualešu izvietošanai publisko pasākumu norišu laikā.

181. Publisko masu pasākumu vietās un atpūtas vietās dabā paredz iespēju īslaicīgu lielas ietilpības auto novietņu nodrošināšanai, ņemot vērā paredzamo apmeklētāju skaitu.

182. Atpūtas vietas iekārto atbilstoši higiēnas un vides aizsardzības prasībām, paredzot atkritumu savākšanas vietas un vides pieejamības prasībām atbilstošas tualetes.

34.1. PELDVIETAS, PLUDMALES

Ministru kabineta noteikumi Nr. 692 “Peldvietas izveidošanas, uzturēšanas un ūdens kvalitātes pārvaldības kārtība”⁶

10. punkts. Peldvietas apsaimniekotājs pirms peldsezonas sākuma:

10.3. punkts. izvērtē un, ja iespējams, nodrošina peldvietas un tās infrastruktūras objektu vides pieejamību personām ar funkcionāliem traucējumiem, kā arī piekļuvi ar bērnu ratiņiem.

MK noteikumi Nr. 240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi”

183. Publiski pieejamas peldvietas ierīko, ievērojot prasības, kas noteiktas normatīvajos aktos par peldvietas izveidošanu un uzturēšanu, kā arī vides pieejamības prasības.

Rekomendācijas

1. Pludmalei jābūt aprīkotai ar pieejamām ģērbtuvēm cilvēkiem riteņkrēslos, ģērbtuves izmērs ne mazāks par 1,5x2,2 m. Ģērbtuve jāaprīko ar balsta rokturiem 0,9 m augstumā un soliņu.
2. Ģērbtuves durvju vērtnes platumam jābūt vismaz 0,9 m, tās jāspēj viegli atvērt vismaz 90° leņķī. Durvis fiksējas atvērtas, durvju rokturis ir 0,9 m augstumā.
3. Pludmale jāaprīko ar sauļošanās krēsliem 0,45–0,50 m augstumā un 1,20 m platumā.
4. Peldvieta jāaprīko ar ierobežojošām bojām, kuras savienotas ar trosi, vai bojām ar skaņas signālu.
5. Pieejamas pazeminātas dzeršanas strūklakas (ja dzeramā ūdens strūklakas paredzētas).
6. Ja atpūtas vietā ir paredzēti ēdināšanas pakalpojumi, tie jānodrošina pieejamā maršrutā. Pašapkalpošanās vietas ir sasniedzamas no sēdus stāvokļa.
7. Pieejamas pludmales iekārtojums ietver:
 - stingru virsmu (laipas utt.) cilvēku ar funkcionēšanas ierobežojumiem pārvietošanai pa pludmali un līdz peldvietai, kā arī starp peldvietas infrastruktūras būvēm;
 - pārgērbšanās kabīnes, sanitārā mezgla un dušas izmēros jāparedz riteņkrēsla iebraukšanas un apgriešanās iespēja, ņemot vērā uzstādīto sanitārtehnisko aprīkojumu. Kabīnē starp tualetes podu un sienu vismaz vienā pusē jāparedz vieta ar minimālo platumu 0,8 m riteņkrēsla novietošanai;
 - nobrauktuve līdz ūdenstilpnei un iespēja iebraukt ar peldēšanās krēslu ūdenī līdz 1m dziļumam;
 - nobrauktuvei pie ūdenstilpnes jānodrošina vismaz divu riteņkrēslu īslaicīga novietošana, lai pie ūdenstilpnes

⁶ <https://likumi.lv/ta/id/295404-peldvietas-izveidosanas-uzturesanas-un-udens-kvalitates-parvaldibas-kartiba>

vienlaikus varētu atrasties vairākas personas;

- atpūtas iespējas cilvēkiem ar funkcionēšanas ierobežojumiem, kas ietver guļamkrēslus;
- peldēšanas krēslu cilvēkiem ar funkcionēšanas ierobežojumiem noma;
- riteņkrēslu pagaidu izvietojuma punkts;
- uzlādēšanas stacijas (ierīces) izmantošanas iespēja riteņkrēsliem ar elektrisko piedziņu;
- navigācijas sistēma (pludmales taustes plāns jeb taktīlā karte, kontrastējošas vadlīnijas, vadulas, uzraksti Braila rakstā u. c.), kas nodrošina ieeju/izeju ūdenī un patstāvīgas peldēšanas iespēju, tostarp arī cilvēkiem ar redzes traucējumiem;
- peldvieta jāaprīko ar asistīvām palīgiespējām (speciālas peldierīces, peldēšanas asistenta palīdzība u. c.) par maksu vai brīvprātīgi, tostarp ārkārtas situācijās gadījumā.

34.2. DABAS TAKAS UN LAIPAS

MK noteikumi Nr. 240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi”

184. Pie dabas takām un laipām ierīko vietas, kur apmeklētājiem iespējams samainīties.

185. Dabas taku celiņi un laipas ir ar neslidenu virsmu. Ja tie veidoti no koka, to virsma ir speciāli apstrādāta (gropes vai abrazīvā materiāla joslas).

186. Vietās, kur dabas takai ir bīstams slīpums, krauja vai nogāze vai tā tieši ved uz ūdensobjektu vai stāvu krauju, paredz drošas margas vai aizsargbarjeras ne mazāk kā 0,90 m augstumā.

187. Mainoties dabas takas līmeņiem, uz takas veido nobrauktuvi ar garenslīpumu, ne lielāku par 1:20 vai 5 %. Pie dabas takām ierīko īslaicīgas atpūtas vietas 500 līdz 1000 m attālumā.

Rekomendācijas

1. Dabas takām vēlams izmantot mobilās tualetes.
2. Zari vai citi šķēršļi nedrīkst traucēt gājēju kustībai, to minimālais augstums 2,2 m.

3. Visi iespējamie šķēršļi un papildu aprīkojums (atkritumu tvertnes, reklāmas stabi un norādes u.c.) nedrīkst traucēt gājējiem droši pārvietoties un nesašaurina nepieciešamo takas platumu. Tiem jābūt novietotiem vienā vai otrā ietves pusē, ja iespējams – ievietojot tos padziļinājumā.
4. Minimālais takas platums nedrīkst būt mazāks par 1,2 m.

34.3. PIKNIKA ZONA

Rekomendācijas

1. Piknika galdiem jābūt 0,80 m augstumā no zemes un līdz galda kājai jābūt vismaz 0,50 m brīvai vietai.
2. Galda kāja nedrīkst būt platāka par 0,10 m, tas nepieciešams, lai riteņkrēslā sēdošie varētu brīvi piekļūt galdam un viegli spētu aizsniegt priekšmetus uz galda.
3. Piknika vietās jānodrošina iespēja izvairīties no tiešiem saules stariem.
4. Piknika galdi un krēsli, kā arī citi apkārtējie priekšmeti kontrastē ar apkārtējo vidi.

34.4. UGUNSKURA VIETAS UN GRILI

Rekomendācijas

1. Ugunsкура un grila vietas u. c. piknika vietās ir veidotas tā, lai riteņkrēslā sēdošie tās var lietot, neradot apdraudējumu cilvēku veselībai (neapdedzinātos).
2. Ugunsкура vietā ir izveidots stacionārs rāmis, uz kuru var novietot resti dažādos augstumos no 0,60–0,80 m cepšanai vai grilēšanai.
3. Grilam jābūt uzstādītam stacionāri uz vienas dzelzs kājas, un grila darba virsma ir 0,75–0,85 m augsta.
4. Ugunsкура, grila vietai visapkārt jābūt cietai pamatnei, kuras platums ir 1,80 m, manevrēšanas un drošības vajadzībām cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem.
5. Apkārt ugunsкура un grila vietai jābūt marķētam segumam ar kontrastējošu un reljefa (pumpiņas) dzeltenu joslu 0,60 m platumā, lai cilvēki ar redzes traucējumiem izvairītos no saskares ar uguns bīstamām vietām.

34.5. KEMPINGI UN TELŠU VIETAS

Rekomendācijas

1. Cilvēkiem, kas pārvietojas ar riteņkrēsla palīdzību, ir ļoti grūti iekļūt teltī. Tāpēc ideāls risinājums ir platformas izveidošana.
2. Platformas izveidošana, kas ir 0,50–0,65 m augsta, uz kuras tiek novietota telts, ļauj cilvēkam ļoti ērti no riteņkrēsla pārsēsties tajā.
3. Platformai jābūt ar gludu virsmu, lai pārsēžoties nesabojātu apģērbu.
4. Kempingos un telšu vietās jānodrošina pieejamības standartiem atbilstošas:
 - speciālās autostāvvietas,
 - dušas, tualetes,
 - grila un ugunsкура vietas,
 - piknika galdi.
5. Cilvēkiem, kuri izmanto elektriskos riteņkrēslus, jānodrošina brīva piekļūšana elektrības kontaktam akumulatoru uzlādei.

34.6. LAIVU PIESTĀTNES UN MAKŠĶERĒŠANAS VIETAS

Rekomendācijas

1. Laivu piestātņu uzbrauktuvēm jāatbilst uzbrauktuvju prasībām un jābūt no neslīdoša materiāla.
2. Ja piestātnes un makšķerēšanas vietas ir veidotas no koka, tad atstarpes starp dēļiem nedrīkst būt platākas par 1 cm, lai riteņkrēsla riteņi neiesprūstu tajās, un cilvēkam riteņkrēslā neradītu draudus izkrist vai apgāzties.
3. Uz laivu piestātņu un makšķerēšanas vietu visām ārējām malām jābūt nostiprinātām vismaz 5 cm augstām. Drošības malām un aizsargbarjerām jābūt 0,90 m augstumā, lai riteņkrēslā sēdošie cilvēki neieslīdētu ūdenī.
4. Platformas aizsargbarjerām jābūt kontrastējošā krāsā, cilvēku ar redzes traucējumiem drošībai.
5. Platformai jābūt vienā līmenī ar laivu. Platformai jābūt pietiekami lielai, lai nodrošinātu riteņkrēsla manevrēšanas laukumu 1,50 m diametrā no visām laivas pusēm.

35. PAGaidu LIETOŠANAI PAREDZĒTĀS BŪVES

Pagaidu lietošanai paredzētās būves var konstruēt no viegli saliekamiem un demontējamiem materiāliem, piemēram, koks, metāls un citi, bet vides pieejamības prasības šādām būvēm paliek nemainīgas.

MK noteikumi Nr. 240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi”

173. punkts. .. autostāvvietu kases automātu, bankomātu, reklāmas stabu, sezonas rakstura kafejnīcu, ielu tirdzniecības punktu un citu pakalpojumu objektu novietojums publiskajā ārtelpā un citu objektu izvietojums nedrīkst traucēt gājēju, bērnu ratiņu un riteņkrēslu lietotāju pārvietošanos. Brīvās ietves platums nevar būt mazāks par 1,2 m.

Rekomendācijas

1. Visās būvēs jāievēro pieejamības standarti atbilstoši šīs būves funkcionalitātei – piemēram, kafejnīca, tualete u. tml. Neatkarīgi no laika, kas paredzēts būves lietošanai.
2. Pagaidu būvju izvietojumam jābūt uz pieejama ceļa, ērti piebraucamam un izmantojamam.
3. Visām pieejamām āra būvēm, kas paredzētas publiskai lietošanai, jābūt atvērtām ar līdzīgu darba laiku kā līdzīgām nepieejamām būvēm.

TERMINI

Apkalpošanas vietas (šeit): ēku, būvju, telpu, zonu daļas, kas ir organizētas un aprīkotas, lai sniegtu pakalpojumus apmeklētājiem.

Atstarošanas koeficients: virsmas (tai paredzētajos apstākļos) virzienā atstarotās gaismas mērvienība, kas ir noteikta no 0 līdz 100, kas uzrāda pelēkās krāsas skalu no gaismas pilnas absorbcijas (melns) līdz pilna atstarojuma (balts) nosacītām galējībām.

Audio ierīces: audio ierīces, kas pārraida norādes (zīmes) vizuālos aspektus.

Braila raksts: speciāls reljefa punktu raksts personām ar pilnīgu redzes zudumu (neredzīgajiem), kā arī personām ar redzes traucējumiem.

Drošības vieta: jebkura vieta ārpus perimetra, kas atrodas drošā attālumā no ēkas, kurā var identificēt cilvēkus un, ja nepieciešams, var nodrošināt medicīnisko palīdzību un aprūpi stundas laikā pēc traumas.

Drošības zona: zona, kurā cilvēki ir aizsargāti no ugunsgrēka bīstamajiem aspektiem un kurā šie aspekti vai nu neparādās, vai nepārsniedz maksimālos pieļaujamos rādītājus.

Eja: gājēju telpa starp konstruktīvajiem un/vai funkcionālajiem elementiem (aprīkojumu).

Estrāde (skatuve): pacēlums skatītāju zāles galā koncertu un estrādes pasākumu rīkošanai (bez vilcieniem).

Gaismas atstarošanas koeficienta (LRV) nozīme: virsmas atstarotās redzamās gaismas daļa dažāda garuma un virziena viļņos, ja to apgaismo ar gaismas avotu.

Galvenā ieeja: ieeja vai, ja ir vairākas līdzvērtīgas ieejas, tā ieeja, kuru cilvēki parasti izmanto ēkas vai cita objekta apmeklēšanai.

Glābšanas operāciju teritorija: ēkas telpa, kas tieši piekļaujas ēkai un ir pārredzama, ar vertikāliem evakuācijas pamatceļiem, kas ugunsgrēka laikā un pēc tā cieši un droši aizsargāta no karstuma, dūmu un liesmu iedarbības, kur cilvēki var pavadīt laiku ar pārliecību, ka saņems papildinformāciju, norādījumus un/vai sagaidīs glābšanas operācijas, bez šķēršļiem vai ar šķēršļiem citu ēku lietotāju evakuācijai.

Indukcijas (akustiskās) cilpas sistēma: aprīkojuma daļa, produktu sistēma, aparatūras nodrošinājums, programmatūras nodrošinājums vai pakalpojums, kas tiek izmantots personu ar dzirdes traucējumiem dzirdēšanas kvalitātes palielināšanai, atbalstam vai uzlabošanai.

Kāpņu pacēlājs: cilvēka (sēdoša vai stāvoša) vai cilvēka ritenkrēslā transportēšanas ierīce starp diviem vai vairākiem laukumiem, izmantojot sēdekli vai platformu, kas pārvietojas pa slīpu plakni.

Kāpums: līmeņu starpība (vertikālais izmērs) starp slīpa pārvietošanās ceļa blakus esošajām horizontālajām plaknēm.

Kontrastējošās taustes virszemes un grīdas zīmes: informācijas un brīdinājuma līdzekļi, proti, kontrastējošas reljefa (taustes) joslas ar noteiktu rakstu, kas ļauj personām ar redzes invaliditāti orientēties telpā ar tausti, izmantojot spieķi, kāju pēdas vai atlikušo redzi. Tiek sadalītas brīdinājuma (drošības) zīmēs, virziena rādītājos un dažādiem mērķiem paredzētajos laukumos.

Manevrēšanas zona: minimālā trīsdimensiju telpa, kuras robežās var veikt manevru, kas nepieciešams, lai iegūtu piekļuvi konkrētam objektam, sastāvdaļai vai savienojuma daļai; jo īpaši, izmantojot personas ar invaliditāti ritenkrēslu vai soļošanas transportlīdzekli.

Margas: kāpņu vai uzbrauktuves, vai citu būvniecības sastāvdaļu nožogojuma elements, kas nodrošina ērtumu, līdzsvaru un atbalstu, nosaka virzienu un pārvietojoties nodrošina atbalstu rokas līmenī.

Navigācijas sistēma: sistēmas apraksts, saskaņā ar kuru tiek sniegta informācija, lai palīdzētu neredzīgai vai vājredzīgai personai pārvietoties uz noteiktu galamērķi.

Nožogojums (margas): vertikālā nožogojošā konstrukcija gājēju virsmu kritumā ap bīstamām vietām un pārkāres šķēršļiem.

Pacelšanas platformas: svaru celšanas periodiskas darbības iekārta lietotāju celšanai un nolaišanai, kas pārvietojas pa vertikālu vai slīpu trajektoriju.

Pakalpojumu sniegšanas (apkalpošanas) zona: apkalpošanas vietu kopums telpā vai zemes gabala teritorijā.

Pārvietošanās ceļš: gājēju ceļš, ko izmanto personas ar invaliditāti, kas pārvietojas riteņkrēslos, lai pārvietotos pa teritoriju (celiņi, ietves, pandusi utt.), kā arī ēku un būvju iekšpusē (horizontālās un vertikālās komunikācijas).

Pārvietošanās josla: gājēju ceļa posms, kas paredzēts kustībai vienā rindā vienā virzienā.

Persona ar invaliditāti (šajā dokumentā): persona, kurai ir veselības traucējumi ar ilgstošiem vai nepārejošiem organisma funkciju ierobežojumiem, tostarp ar balsta un kustību aparāta, redzes un dzirdes traucējumiem, kas liedz šai personai pilnīgu un efektīvu dalību sabiedrības dzīvē vienlīdzīgi ar citiem, tostarp arī telpu un vides šķēršļu dēļ.

Personu ar redzes traucējumiem radio informēšanas un orientēšanas sistēma: sistēma, kas sastāv no individuālām pārnēsājamām abonētu ierīcēm un infrastruktūras aprīkojuma, proti, radioinformācijas ierīcēm, kas pārraida uz abonētu ierīcēm dažādas izziņas par objektu un citu informāciju, skaņas bākām, kas pēc lietotāju pieprasījuma pārraida orientēšanas signālus, gājēju luksofora signālu runas un skaņas dublēšanas ierīces ar radio informācijas papildfunkcijām, kā arī no sistēmas servera.

Pieejama tualetes kabīne (šeit): individuāla kabīne, kas tiek izvietota publisko tualetu blokā (vīriešu vai sieviešu), kas ir aprīkota tikai ar tualetes podu, pēc izmēriem tā ir pieejama personai ar invaliditāti, kas pārvietojas riteņkrēslā, bet aprīkojuma ziņā – visām personu ar invaliditāti kategorijām.

Piktogramma (zīme): darbības veida vai telpas funkcijas simboliskais attēlojums.

Saprātīgs pielāgojums: vajadzīgās un atbilstošās izmaiņas un korekcijas – ja tās konkrētajā gadījumā ir nepieciešamas un neuzliek nesamērīgu vai nepamatotu slogu –, lai nodrošinātu, ka personas ar invaliditāti vienlīdzīgi ar citiem var izmantot vai īstenot visas cilvēktiesības un pamatbrīvības (Konvencija, 2. pants).

Spilgtums: noteiktā virzienā izstarotās vai no elementa virsmas atstarotās gaismas intensitāte, dalīta ar elementa platību tajā pašā virzienā.

Surdotulks: mutvārdu runas tulkošanas speciālists uz/no zīmju valodas.

Tastatūra (klaviatūra): ierīce ar pogām vai sensora pogām ar taustiņiem, kuri ir numurēti saskaņā ar ierīces standarta shēmu.

Taustes mediji (informācijas līdzekļi): informācijas nesēji, kas paredzēti tās nodošanai tādām personām ar redzes invaliditāti, kas informāciju uztver ar tausti.

Tehniskie informācijas, orientēšanas un signalizācijas līdzekļi: dažādu tehnisku rīku, kas nodrošina vizuālo, taustes, skaņas, kā arī ar radio signāliem informēšanu, orientēšanos telpā un apdraudējuma signāla saņemšanu visām personu ar invaliditāti kategorijām, norādot iespējamās kustības virzienus un pakalpojumu saņemšanas vietas, kas veicina objekta pieejamību, drošību, informācijas iespējas un ērtumu.

Telecoil jeb T-spole: maza vara spolīte dzirdes aparātā, kas darbojas kā bezvadu antena audiosistēmas sasaistei ar dzirdes aparātu, nodrošinot lietotājam īpaši pielāgotu skanējumu.

Universālais dizains: tāds produktu, vides, programmu un pakalpojumu dizains, kurus, cik vien iespējams, visi cilvēki var izmantot bez pielāgošanas vai īpaša dizaina nepieciešamības. Universālais dizains ietver arī noteiktām personu ar invaliditāti grupām paredzētas atbalsta ierīces, ja tās ir nepieciešamas (Konvencija, 2. pants).

Universālā tualetes kabīne (šeit): atsevišķi izvietota tualetes kabīne, kas ir paredzēta personai ar invaliditāti, kas pārvietojas riteņkrēslā, vai personai ar redzes traucējumiem citas personas pavadībā, tā ir aprīkota ar tualetes podu, izlietni un citiem piederumiem.

Uzbrauktuve (nobrauktuve) ar apmalēm: gājēju ceļš ar slīpumu, kas paredzēts divu dažāda līmeņa virsmu salāgošanai, lai nodrošinātu cilvēku, kas izmanto riteņkrēslus, bezšķēršļu kustību, nav aprīkots ar margām.

Vizuālais kontrasts: atšķirības starp vienu ēkas, objekta, situācijas elementu un citiem vizuālā uztvere. To var radīt apgaismojuma, virsmas atstarojuma (LRV), kā arī krāsu un toņu atšķirības.

APZĪMĒJUMI

Svarīgi izmantot ne pārāk stilizētas pieejamības zīmes, lai apmeklētājs neapjuktu, bet skaidri uztvertu informāciju. Vēlams zīmes papildināt ar krāsu un informāciju, piemēram, zaļā krāsā – pieejams, sarkanā krāsā – bīstams.

Ieteicams izmantot atļaujas un aizlieguma zīmes līdzīgā noformējumā kā ceļa zīmes, arī tas var palīdzēt viegli saprast sniegto informāciju.

Dažādu pieejamības zīmju paraugi:

	<i>Pieejams cilvēkiem riteņkrēslā</i>	Norāda, ka objekts, ir pieejams cilvēkiem riteņkrēslā un tajā nav barjeru. Kritērijs šai zīmei ir vide kurā cilvēks riteņkrēslā var pārvietoties patstāvīgi.
	Pieejams cilvēkiem ar kustību traucējumus	Norāda, ka objekts, ir pieejams cilvēkiem riteņkrēslā, bet ir nepieciešama palīdzība. Objektā ir sliekšņi, takas ir ar mīkstu pamatu, stāvas uzbrauktuves u.t.t.
	Pieejams ceļš	Norāda pieejama ceļas virzienu.
	<i>Uzbrauktuve cilvēkam riteņkrēslā</i>	Norāda, ka priekšā ir uzbrauktuve. Zīme varbūt virzienā uz augšu un virzienā uz leju atbilstoši uzbrauktuves virzienam. Labi, ja pie zīmes ir norādīti arī uzbrauktuves slīpuma %.
	Brīdinājums par stāvu nogāzi	Šāda zīme izvietojama vietās, kurās to slīpuma vai slidenuma dēļ cilvēks riteņkrēslā var nenoturēties. Pirms šādām vietām ir jābūt arī drošības nožogojumam.
	Pieejama tualete cilvēkiem ar kustību traucējumus	Norāda uz tualeti, kura ir speciāli aprīkota cilvēkiem ar kustību traucējumiem.
	Aprūpes istaba cilvēkiem	Norāda uz aprūpes istabu, kura ir speciāli aprīkota cilvēkiem ar smagiem kustību traucējumiem, kam nepieciešama palīdzība tualetes apmeklējumam un inkontenences līdzekļu maiņai
	Pieejams telefons cilvēkam riteņkrēslā	Ja ir publiskais telefona aparāts, tad vienu no aparātiem ir jāizveido pieejamu cilvēkiem riteņkrēslā. Tas ir aparāts, kurš novietots apmēram 0.9 – 1m augstumā un vai nu platākā kabīnē, vai tikai ar jumtiņu, lai brīvi var piebraukt riteņkrēslā.

	Dzirdes palīgierīces	Ir pieejamas dzirdes palīgierīces. Tās var būt gan speciālās, rācījas ko izmanto gidi.
	Telpa aprīkota ar <i>Indukcijas cilpu</i>	Speciāli iekārtota vieta, kurā tiek slāpēti apkārtējie trokšņi ar speciālu tehniku. Parasti izmanto vājdzirdīgiem cilvēkiem konferenču telpās.
	Zīmju valoda	Apzīmē, ja var nodrošināt zīmju valodas tulku, piemēram, ekskursiju grupām, kā arī ja ir pieejama informācija zīmju valodā. Zīmi izvieto zālē pie vietām, no kurās varēs redzēt zīmju valodas tulku, ja tāds tiek nodrošināts konferencēs, kultūras pasākumos.
	Pieejams neredzīgiem cilvēkiem	Zīmi izvieto, ja ir izveidotas taktilās joslas maršrutam, pa kuru neredzīgs cilvēks var pārvietoties patstāvīgi. Zīmi izvieto, ja ir kādi speciāli pakalpojumi neredzīgiem cilvēkiem vai objektā ir izveidots taktilais maršruts.
	Pieejams cilvēkiem ar redzes traucējumiem (vājredzīgiem)	Zīmi izmanto, lai norādītu, ka objektā ir ievērotas pieejamības prasības vājredzīgiem cilvēkiem – ir kontrasta līnijas pirms un pēc trepēm, sliekšņiem u.c. šķēršļiem, ir iespēja mainīt apgaismojuma intensitāti atbilstoši vajadzībām.
	<i>Nodrošināts audio apraksts</i>	Zīme kalpo lai parādītu, kurā vietā ir pieejams audio apraksts. Audio apraksts var būt iekļauts audio gidā, ņemot vērā īpatnības, kuras nepieciešamas neredzīgam cilvēkam.
	Informācija Brailla drukā	Zīme norāda, ka ir pieejama informācija Brailla drukā. Tas var būt buklets par objektu, ko izdala katram neredzīgam apmeklētājam, tā var būt drošības informācija, kura ir pie kasēm.
	Tikai ar suni pavadoni	Zīme norāda, ka ieeja ir atļauta tikai ar suni pavadoni vai asistentu. Tā kā LR likumdošana nosaka, ka suns pavadonis var pavadīt neredzīgu cilvēku visās publiskās vietās, tad šāda zīme tikai dod papildus drošību, ka objekta darbinieki ir informēti par šo noteikumu.

INFORMĀCIJAS AVOTI

1. Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām (<http://likumi.lv/doc.php?id=205328>).
2. Citu valstu pieredze un labā prakse vides pieejamības nodrošināšanā:
 - Amerikas ADA standarti vides pieejamībai (angļu valodā) (<https://www.ada.gov/regs2010/2010ADASTandards/2010ADASTandards.htm>);
 - Īrijas labās prakses brošūras (angļu valodā) (<http://universaldesign.ie/Built-Environment/Building-for-Everyone/>);
 - Kanādas pieejamības vadlīnijas (angļu valodā) (<https://www.cmhc-schl.gc.ca/en/inpr/bude/acho/index.cfm>);
 - Norvēģijas labās prakses brošūras (angļu valodā) (<https://www.regjeringen.no/en/topics/equality-and-social-inclusion/likestilling-og-inkludering/funksjonsnedsetjingar/universal-design/Norway-universally-designed-by-2025/id592378/>);
 - Vācijas ceļvedis pieejamības nodrošināšanai (angļu valodā) (https://www.bmub.bund.de/fileadmin/Daten_BMU/Pool/Broschueren/barrierefreies_bauen_leitfaden_en_bf.pdf);
 - Vācijas labās prakses brošūras (angļu valodā) (http://www.stadtentwicklung.berlin.de/bauen/barrierefreies_bauen/en/handbuch.shtml).
3. Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 17. decembra Regulas (ES) Nr. 1303/2013, ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006 (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1300&from=LV>).
4. Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) Nr. 1304/2013 (2013. gada 17. decembris) par Eiropas Sociālo fondu un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1081/2006 (<http://esfondi.lv/page.php?id=1153>).
5. Ekonomikas ministrijas interneta vietnē pieejamie normatīvie akti, kas regulē būvniecības jomu Latvijas Republikā un Eiropas Savienībā un ir attiecināmi uz publiskajām būvēnēm un telpām un publisko ārtelpu (https://www.em.gov.lv/lv/nozares_politika/buvnieciba/).
6. Ieteikumi cilvēku ar redzes traucējumiem vides pieejamības standartu izstrādāšanai un ieviešanai Latvijā (https://em.gov.lv/files/buvnieciba/VP_2.pdf).
7. Labklājības ministrijas izstrādātais materiāls (projekts) "Vides pieejamības Standarts publiskām būvēnēm un telpām" (pieejams Sociālās iekļaušanas politikas departamentā).
8. Labklājības ministrijas Metodika horizontālā principa "Vienlīdzīgas iespējas" īstenošanas uzraudzībai 2014.–2020. gada plānošanas periodā <http://sf.lm.gov.lv/lv/vienlidzigas-iespejas/2014-2020/metodika/>.
9. Latvijas cilvēku ar īpašām vajadzībām sadarbības organizācijas SUSTENTO npublicētie materiāli (www.sustento.lv).
10. Latvijas Republikas Tiesībsargs, pētījums "Augstākās izglītības pieejamība personām ar invaliditāti" (http://www.tiesibsargs.lv/uploads/content/lapas/petijums_par_augstskolu_pieejamibu_2017_1_510305919.pdf).
11. Liepājas Neredzīgo biedrība, Vadlīnijas būvnormatīvu piemērošanai attiecībā uz vides pieejamību personām ar funkcionāliem traucējumiem (http://www.liaa.gov.lv/files/liaa/attachments/vadlinijas_buvnormativu_piemerosanai_0.pdf).

12. Metodika horizontālā principa „Vienlīdzīgas iespējas” īstenošanas uzraudzība 2014. - 2020.gada plānošanas periodā (http://sf.lm.gov.lv/f/files/Laba__prakse_HP_VI_2014.pdf).
13. MK 2000. gada 19. decembra noteikumi Nr. 439 “Higiēnas prasības publiskas lietošanas pirtīm”.
14. MK 2002. gada 27. decembra noteikumi Nr. 610 “Higiēnas prasības izglītības iestādēm, kas īsteno vispārējās pamatzglītības, vispārējās vidējās izglītības, profesionālās pamatzglītības, arodizglītības vai profesionālās vidējās izglītības programmas”.
15. MK 2007. gada 6. marta noteikumi Nr. 171 “Kārtība, kādā iestādes ievieto informāciju internetā”.
16. MK 2009. gada 20. janvāra noteikumi Nr. 60 “Noteikumi par obligātajām prasībām ārstniecības iestādēm un to struktūrvienībām”.
17. MK 2012. gada 10. janvāra noteikumi Nr. 38 “Peldvietas izveidošanas un uzturēšanas kārtība”.
18. MK 2013. gada 30. aprīļa noteikumi Nr. 240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi”.
19. MK 2014. gada 14. oktobra noteikumi Nr. 628 “Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem”.
20. MK 2014. gada 19. augusta noteikumi Nr. 500 “Vispārīgie būvnoteikumi”.
21. MK 2014. gada 2. septembra noteikumi Nr. 529 “Ēku būvnoteikumi”.
22. MK 2015. gada 30. jūnija noteikumi Nr. 331 “Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 208-15 “Publiskas būves””. Izdoti saskaņā ar Būvniecības likuma 5. panta pirmās daļas 3. punktu.
23. MK 2015. gada 30. jūnija noteikumi Nr. 340 “Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 211-15 “Dzīvojamās ēkas””.
24. MK 2017. gada 13. jūnija noteikumi Nr. 338 “Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”.
25. MK 2017. gada 4. jūlija noteikumi Nr. 402 “Valsts pārvaldes e-pakalpojumu noteikumi”.
26. Priekšlikums – Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz produktu un pakalpojumu pieejamības prasībām (<https://delegates.consilium.europa.eu/index.html?targetPath=private/controller/home:showHomePage&targetAction=showDocument&docType=WK&docYear=2017&docNumber=11983&docQualifier=INIT&language=EN>).
27. Taktilie uzraksti (https://em.gov.lv/files/buvnieciba/VP_3.pdf).
28. Vadlīnijas būvnormatīvu piemērošanai attiecībā uz vides pieejamību personām ar funkcionāliem traucējumiem (<http://sf.lm.gov.lv/lv/vienlidzigas-iespejas/pazinojums4/>).

SUMMARY

The project of Standards for environmental accessibility of public buildings and premises and public outer space has been prepared for various readers - architects, engineers, builders, construction managers, building owners, policy makers and implementers, as well as anyone interested in issues that related to the creation of an accessible environment for everyone.

With the development of tools and high technologies, people with various functional disorders increasingly use the opportunity to be independent in public areas. It also places increasing demands on public spaces in the field of environmental accessibility. Therefore, when designing a public space, it must be considered that at least 10% of the estimated visitors will have some functional disabilities, while at least 50% of the people accessible environment will use for its convenience. This applies not only to lifts and automatic doors, but also to orientation signs, pictograms and tactile indicators. Designers increasingly need to take into account the growing number of accessible environmental users, which in turn promotes new technologies and solutions in this area.

The project Standards provides the possibility to develop fully accessible build environment for everyone, including people with reduced mobility, to let them use it without any assistance or with the least possible support.

To achieve this, every build environment must ensure:

- comfort and safety for all citizens;
- an equal opportunity to carry out all day-to-day activities for all citizens, based on the principles of universal design.

This document summarizes the requirements of the Latvian legislation for the development of the accessible environment for people with reduced mobility, as well as recommendations from different countries (Canada, Germany, Ireland, Hong Kong, United States), which provide a wider insight into how accessibility issues can be addressed. These two sections are clearly separated, which allows the reader to understand precisely which rules are essentially mandatory, besides having a recommendation character.

All over the world, including in the European Union and also in Latvia, there is a growing number of people with different types and severity of disabilities. The reasons are different: the number of those elderly people who still want to be actively involved in society increase; the quality and availability of technical aids is improving, allowing people with very severe disabilities live significantly more actively; the society as a whole changes attitude towards disability, creating a more supportive environment for the full participation of these people. As the European Disability Forum estimates about 50 million people with disabilities are living in the EU. They ability to participate equally in all areas of life is also largely determined by the accessibility of the environment. Accessibility as an essential prerequisite for ensuring equal rights is also laid down in the United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities ratified by the Latvia state.

KOPSAVILKUMS

Vides pieejamības vadlīnijas publiskām būvēm un telpām un publiskajai ārtelpai (turpmāk – Standarta projekts) ir sagatavots dažādiem lasītājiem – arhitektiem, inženieriem, celtniekiem, būvdarbu vadītājiem, ēku īpašniekiem, politikas veidotājiem un īstenotājiem, kā arī ikvienam, kam interesē jautājumi, kas saistīti ar pieejamas apkārtējās vides izveidi.

Attīstoties palīglīdzekļiem un palīgtechnoloģijām, cilvēki ar dažādiem funkcionāliem traucējumiem aizvien vairāk izmanto iespēju būt patstāvīgi publiskās telpās. Tas uzliek arī aizvien jaunas prasības sabiedriskajām telpām vides pieejamības jomā. Tāpēc, projektējot kādu publisku telpu, ir jāņem vērā, ka no paredzamā apmeklētāju skaita vismaz 10% apmeklētāju būs ar kādu funkcionālu traucējumu, bet vēl vismaz 50% cilvēku pieejamo vidi izmantos tās ērtības labad. Tas attiecas ne tikai uz liftiem un automātiskajām durvīm, bet arī orientēšanās zīmēm, piktogrammām un vadulām. Projektētājiem aizvien vairāk ir jārēķinās ar pieaugošo pieejamas vides lietotāju skaitu, kas savukārt veicina jaunu tehnoloģiju un risinājumu ienākšanu šajā jomā.

Standarta projektā sniegtie ieteikumi nodrošinās iespēju veidot tādas būvvides objektus, kas ikvienam, arī cilvēkiem ar pārvietošanās ierobežojumiem, ir ērti izmantojami bez citu palīdzības vai ar iespējami mazāku atbalstu.

Lai to sasniegtu, ikvienā būvvidē ir jānodrošina:

- ērtums un drošība visiem iedzīvotājiem,
- vienlīdzīga iespēja veikt visas ikdienas dzīves aktivitātes visiem iedzīvotājiem, pamatojoties uz universālā dizaina principiem.

Standarta projekts apkopo gan Latvijas normatīvajos aktos noteiktās prasības pieejamas vides izveidei cilvēkiem ar ierobežotām pārvietošanās spējām, gan dažādu valstu ekspertu izstrādātās rekomendācijas (Kanādas, Vācijas, Īrijas, Honkongas, Amerikas Savienoto Valstu), kas sniedz plašāku ieskatu, kā iespējams risināt pieejamības jautājumus. Standarta projektā abas šīs sadaļas ir skaidri atdalītas, kas ļauj lasītājam precīzi izprast, kuri noteikumi ir ievērojami obligāti, bet kuriem ir ieteikuma raksturs.

Visā pasaulē, tostarp Eiropas Savienībā (turpmāk – ES) un arī Latvijā, aizvien pieaug to iedzīvotāju skaits, kam ir dažāda veida un smaguma pārvietošanās ierobežojumi. Iemesli tam ir dažādi: paaugstinās gados vecu iedzīvotāju skaits, kas joprojām vēlas aktīvi iesaistīties sabiedrības dzīvē; uzlabojas tehnisko palīglīdzekļu kvalitāte un pieejamība, ļaujot ievērojami aktīvāk dzīvot tiem cilvēkiem, kuriem ir ļoti smaga invaliditāte; sabiedrībā kopumā mainās attieksme pret invaliditāti, veidojot atbalstošu vidi šo cilvēku pilnvērtīgai līdzdalībai. Kā rāda Eiropas Invaliditātes foruma aptuveni aprēķini – tikai ES ir aptuveni 50 miljoni cilvēku ar invaliditāti, kuru iespējas vienlīdzīgi piedalīties visās dzīves jomās lielā mērā nosaka arī apkārtējās vides pieejamība. Pieejamība kā nozīmīgs priekšnosacījums vienlīdzīgu tiesību nodrošināšanai ir noteikta arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām (turpmāk – Konvencija), ko ratificējusi arī Latvijas valsts.

PIELIKUMI

1. pielikums

PIEEJAMĪBAS PĀRBAUDES KRITĒRIJI CILVĒKIEM AR KUSTĪBU TRAUCĒJUMIEM

Datums	
Projekta nosaukums	
Projekta adrese	
Atbildīgā persona	
Kontakti	
Projekta apraksts	

Jaunbūve	
Rekonstrukcija	
Remonts	

	Telpas elements	Pieejams	Daļēji pieejams	Nepieejams	Piezīmes
1	Autostāvvietas platība				
1.2	Daudzums	5% no vietu skaita	1%	0	
2	Automašīnu stāvvietā				
2.1	Platums	≥ 350 cm	< 350 ≥ 330 cm	< 330 cm	
2.2	Garums	≥ 500 cm	< 500 ≥ 450 cm	< 450 cm	
2.3	Zīmes	Jā	Nē		
2.4	Iezīmēta	Jā	Nē		
2.5	Attālums līdz ēkas ieejai	≤ 50 m	< 50 ≥ 100 m		
3	Apmaksas automāts				
3.1	Augstums	≤ 110 cm		> 110 cm	
4	Ietves un celiņi				
4.1	Platums	≥ 120 cm	< 120 ≥ 100 cm	< 100 cm	
4.2	Attālums līdz atpūtas vietai	≥ 90 m	< 90 ≥ 100 m	< 100 m	
4.3	Materiāla izvirzījumi	≥ 2 cm	< 2 ≥ 2,5 cm	< 2,5 cm	
4.4	Slīpums	≥ 5 %	< 5 ≥ 6 %	< 6 %	
4.5	Slīpums horizontāli	≥ 3 %		< 3 %	
5	Uzbrauktuves				
5.1	Platums	≥ 120 cm	< 120 ≥ 100 cm	< 100 cm	
5.2	Slīpums	≥ 5 %	< 5 ≥ 8 %	< 8 %	
5.3	1. rokturis	85-95 cm	≥ 65 < 85 vai ≥ 95 ≥ 100 cm		
5.4	2. rokturis	65-75 cm	≥ 50 < 65 vai > 75 ≥ 80 cm		
5.5	Rokturis par 30 cm garāks par uzbrauktuvi	Jā	Nē		
6	Lifts				
6.1	Lifta kabīnes izmēri	≥ 110 X ≥ 140 cm		< 100 X < 140 cm	

	Telpas elements	Pieejams	Daļēji pieejams	Nepieejams	Piezīmes
6.2	Durvju platums	≥ 90 cm		< 90 cm	
	Telpas elements	Pieejams	Daļēji pieejams	Nepieejams	Piezīmes
6.3	Lifta kontrolpanelis (augstums no grīdas)	90-120 cm		< 90 - >120 cm	
6.4	Liftam pie pretējās sienas ir spogulis	Jā	Nē		
6.5	Lifta kabīnē ir rokturis	Jā	Nē		
6.6	Pogām ir taktiis izvirzījums	Jā	Nē		
6.7	Manevrēšanas laukums pirms lifta	≥ 150 cm		< 150 cm	
7	Durvis				
7.1	Durvju platums	≥ 90 cm	< 90 >= 80 cm	< 80 cm	
7.2	Roktura augstums	90 cm	85 - 95 cm	< 85 - >95 cm	
7.3	Roktura spiediens	< 1 kg	< 1 < 1,5 kg	< 1,5kg	
7.4	Sliekšņa augstums	≤ 20 mm		>20 mm	
7.5	Atvēršanas spēks	< 1 kg	< 1 < 1,5 kg	< 1,5kg	
8	Gaitenis				
8.1	Platums	≥ 150 cm	< 150 >= 130 cm	< 130 cm	
8.2	Gaitenī novietotie priekšmeti nav novietoti pārvietošanās ceļā	Nē		Jā	
8.3	Augstums bez šķēršļiem	≥ 200 cm	< 200 >= 190 cm	< 190 cm	
9	Tualete				
9.1	Durvju platums	≥ 90 cm	< 90 >= 80 cm	< 80 cm	
9.2	Telpas platums	≥ 160 cm	< 160 >= 150 cm	< 150 cm	
9.3	Telpas garums	≥ 220 cm	< 220 >= 210 cm	< 210 cm	
9.4	Brīvais laukums	≥ 150 cm	< 150 >= 140 cm	< 140 cm	
9.5	Attālums no sienas līdz podam	≥ 80 cm	< 80 >= 75 cm	< 75 cm	
9.6	Brīva vieta zem izlietnes	≥ 70 cm	< 70 >= 65 cm	< 65 cm	
9.7	Izlietnes augšmalas augstums	≥ 85 cm	< 85 >= 90 cm	< 90 cm	
9.8	Tualetes poda augšējās malas augstums	45 cm	45 >= 50 cm	< 50 cm	
9.9	Atbalsta rokturi	65-70 cm	60-80 cm		
9.10	Trauksmes poga	Jā	Nē		
9.11	Apzīmējumi	Jā		Nē	

Secinājumi:		
Vides pieejamības pārbaudi veica	Vārds, uzvārds	Paraksts
Atbildīgā amatpersona	Vārds, uzvārds	Paraksts
Datums		

PUBLISKĀS ĀRTELPAS PIEEJAMĪBAS PĀRBAUDES KRITĒRIJI

Datums	
Projekta nosaukums	
Projekta adrese	
Atbildīgā persona	
Kontakti	
Projekta apraksts	

Jaunbūve	
Rekonstrukcija	
Remonts	

	Telpas elements	Pieejams	Daļēji pieejams	Nepieejams	Piezīmes
1	Autostāvvietas platība				
1.2	Daudzums	5% no vietu skaita	1	0	
2	Automašīnu stāvvietā				
2.1	Platums	≥ 350 cm	< 350 ≥ 330 cm	< 330 cm	
2.2	Garums	≥ 500 cm	< 500 ≥ 450 cm	< 450 cm	
2.3	Zīmes	Jā	Nē		
2.4	Iezīmēta	Jā	Nē		
2.5	Attālums līdz ēkas ieejai	≤ 50 m	> 100 m		
3	Apmaksas automāts				
3.1	Augstums	≤ 110 cm		> 110 cm	
4	Ietves un celiņi				
4.1	Platums	≥ 120 cm	< 120 ≥ 100 cm	< 100 cm	
4.2	Attālums līdz atpūtas vietai	≥ 90 m	< 90 ≥ 100 m	< 100 m	
4.3	Salaidumu vietu augstums	≥ 2 cm	< 2 ≥ 2,5 cm	< 2,5 cm	
4.4	Slīpums	≥ 5 %	< 5 ≥ 6 %	< 6 %	
4.5	Slīpums horizontāli	≥ 3 %		< 3 %	
5	Uzbrauktuves				
5.1	Platums	≥ 120 cm	< 120 ≥ 100 cm	< 100 cm	
5.2	Slīpums	≥ 5 %	< 5 ≥ 8 %	< 8 %	
5.3	1. marga	85-95 cm	≥ 65 < 85 vai > 95 ≥ 100 cm		
5.4	2. marga	65-75 cm	≥ 50 < 65 vai > 75 ≥ 80 cm		
	Telpas elements	Pieejams	Daļēji	Nepieejams	Piezīmes
5.5	Rokturis par 30 cm garāks par uzbrauktuvi	Jā	Nē		
6	Pludmale				

	Telpas elements	Pieejams	Daļēji pieejams	Nepieejams	Piezīmes
6.1	Ģērbtuves cilvēkiem riteņkrēslos	≥ 120 cm x 220 cm	< 120 cm x 220 cm		
6.2	Balsta rokturi	90 cm	100 – 80 cm		
6.3	Ģērbtuvē ir soliņš	Jā	Nē		
6.4	Zīme par pieejamu pludmali	Jā	Nē		
6.5	Peldvieta norobežota ar bojām	Jā	Nē		
6.6	Pieejams peldēšanas krēsls	Jā	Nē		
7	Piknika zona				
7.1	Galda augstums	80 cm	70 – 90 cm		
7.2	Brīva vieta zem galda	60 cm	50 – 70 cm		
8	Ugunsкура vietas un grili				
8.1	Ugunsкура vai grila augstums	60 - 80 cm	50 – 80 cm		
8.2	Manevrēšanas laukums	≥ 180 cm	≥ 160 cm		
9	Laivu piestātnes un makšķerēšanas vietas				
9.1	Atstarpes starp dēļiem	≤ 10 mm	≤ 13 mm		
9.2	Aizsargbarjeras	≥ 90 cm	≥ 80 cm		
9.3	Drošības maliņas	≥ 5 cm	≥ 4 cm		

Secinājumi un ieteikumi:

Vides pieejamības pārbaudi veica	Vārds, uzvārds	Paraksts
Atbildīgā amatpersona	Vārds, uzvārds	Paraksts
Datums		

PIEEJAMĪBAS PĀRBAUDES KRITĒRIJI CILVĒKIEM AR REDZES VAI DZIRDES TRAUCĒJUMIEM

Datums	
Projekta nosaukums	
Projekta adrese	
Atbildīgā persona	
Kontakti	
Projekta apraksts	

Jaunbūve	
Rekonstrukcija	
Remonts	

	Telpas elements	Pieejams	Daļēji pieejams	Nepieejams	Piezīmes
1	Ieeja	Jā	Nē		
1.2	Kontrastējošas margas	Jā	Nē		
1.3	Pie ieejas ir zvans vai mājrunis	Jā	Nē		
1.4	Atbilstošs marķējums uz kāpnēm	Jā	Nē		
1.5	Atbilstošs marķējums uz stikla durvīm	Jā	Nē		
1.6	Apgaismotas norādes	Jā	Nē		
1.7	Līdz ieejai ved vadulu sistēma	Jā	Nē		
1.8	Mājrunim paredzēts alternatīvs sazināšanās veids	Jā	Nē		
2	Drošība				
2.1	Balss paziņojumi	Jā	Nē		
2.2	Gaismas brīdinājuma signāli	Jā	Nē		
2.3	Evakuācijas ceļos izveidotas vadulu sistēmas	Jā	Nē		
2.4	Spoguļsienas un stikla paneļi ir atbilstoši marķēti	Jā	Nē		
3	Informācija				
3.1	Norādēm ir taktila virsma	Jā	Nē		
3.2	Telpās ir izveidotas indukcijas cilpas	Jā	Nē		
4	Lifts				
4.1	Līdz liftiem ved vadulu sistēma	Jā	Nē		
4.2	Izsaušanas poga kontrastē ar pamatni	Jā	Nē		
4.3	Lifta kontrolpaneļa augstums	90-120 cm	< 90 - >120 cm		
4.4	Lifta kontrolpaneļa pogas ir kontrastējošas un taktilas	Jā	Nē		

	Telpas elements	Pieejams	Daļēji pieejams	Nepieejams	Piezīmes
5	Durvis				
5.1	Durvju platums	≥ 90 cm	< 90 cm		
5.2	Roktura augstums	90 cm	85 - 95 cm		
5.3	Kontrastējošas durvju vērtnes	Jā	Nē		
5.4	Kontrastējoši durvju rokturi	Jā	Nē		
6	Kāpnes				
6.1	Marķēti pakāpieni	Jā	Nē		
6.2	Kontrastējošas margas	Jā	Nē		
6.3	Margās iestrādāts daktils apzīmējums par esošo stāvu	Jā	Nē		
6.4	1. marga	85-95 cm	$\geq 65 < 85$ vai $> 95 \geq 100$ cm		
6.5	2. marga	65-75 cm	$\geq 50 < 65$ vai $> 75 \geq 80$ cm		
6.6	Kāpņu platums	≥ 100 cm	$< 100 \geq 80$ cm		
6.7	Pirms kāpnēm izveidota taktila virsma	Jā	Nē		
6.8	Margas sniedzas 30 cm pāri pirmajam un pēdējam pakāpienam	Jā	Nē		
7	Gaitenis				
8.1	Platums	≥ 150 cm	$< 150 \geq 130$ cm		
8.2	Gaitenī novietotie priekšmeti nav novietoti pārvietošanās ceļā	Jā	Nē		
8.3	Augstums bez šķēršļiem	≥ 210 cm	$< 210 \geq 190$ cm		

Secinājumi un ieteikumi:

Vides pieejamības pārbaudi veica	Vārds, uzvārds	Paraksts
Atbildīgā amatpersona	Vārds, uzvārds	Paraksts
Datums		

SKATĪTĀJU ZĀLES PIEEJAMĪBAS PĀRBAUDES KRITĒRIJI

Datums	
Projekta nosaukums	
Projekta adrese	
Atbildīgā persona	
Kontakti	
Projekta apraksts	

Jaunbūve	
Rekonstrukcija	
Remonts	

	Telpas elements	Pieejams	Daļēji pieejams	Nepieejams	Piezīmes
1	Telpa				
1.1	Margas, ko izvieto priekšā paredzētajām sēdvietām	≥ 60 cm	< 60 >= 70 cm		
1.2	Pieejamo sēdvietu izkārtojums	Jebkurā vietā	Tikai noteiktās vietās		
1.3	Paredzētas vietas asistentam	Jā	Nē		
1.4	Paceļami roku balsti	Jā	Nē		
1.5	Platāka vieta kājām	Jā	Nē		
1.6	Sēdvietu numuri vizuāli kontrastējoši un ar taktilo virsmu	Jā	Nē		
1.7	Marķēti pakāpieni	Jā	Nē		
1.7	Izvietota indukcijas cilpa	Jā	Nē		
1.9	Iespējams patstāvīgi nokļūt uz skatuves, t.sk. cilvēkam riteņkrēslā	Jā		Nē	
1.10	Pieejamas sēdvietas ir visās cenu un redzamības kategorijās	Jā	Nē		
2	Durvis				
2.1	Durvju platums	≥ 90 cm		< 90 cm	
2.2	Roktura augstums	90 cm	85 - 95 cm	< 85 - >95 cm	
2.3	Roktura spiediens	<1 kg	< 1 < 1,5 kg	< 1,5kg	
2.4	Sliekšņa augstums	≤ 20 mm		>20 mm	

Secinājumi un ieteikumi:		
Vides pieejamības pārbaudi veica	Vārds, uzvārds	Paraksts
Atbildīgā amatpersona	Vārds, uzvārds	Paraksts
Datums		